

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (91) **19**
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. X. 1937
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

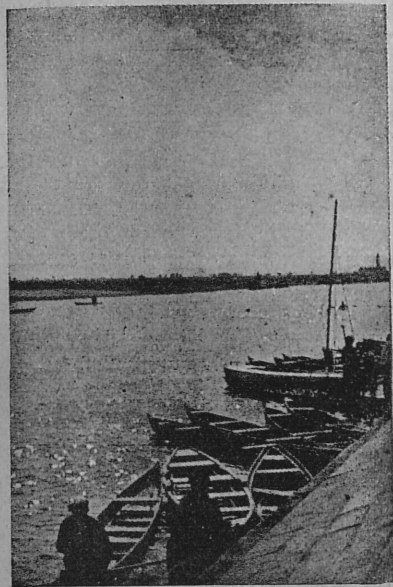
ВАСИЛЬ СОФРОНІВ

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА НАС...

КІЛЬКА ВРАЖІНЬ ІЗ ПОЛІССЯ

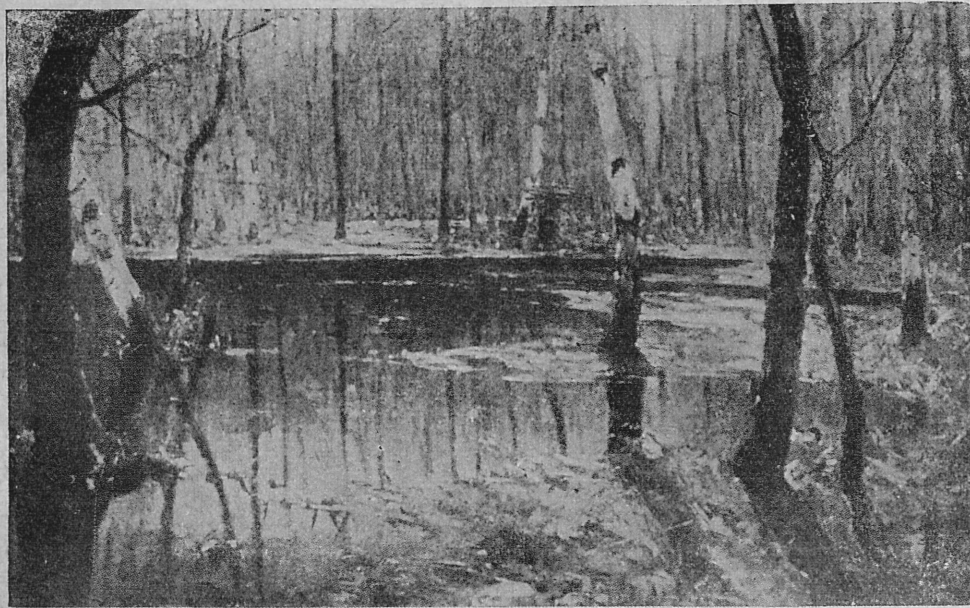
ПИНЬСК — ЧУЖЕ СЕРЦЕ ПОЛІССЯ

У перших двох днях нашого побуту у Пинську на „Поліському Ярмарку“ ми оглянули Пинськ, сам „ярма-

Спортова пристань в Пинську.
Світлив В. С.

рок“, який поза стійлицями з народнім поліським промислом був нецікавий, зробили малу прогульку човном

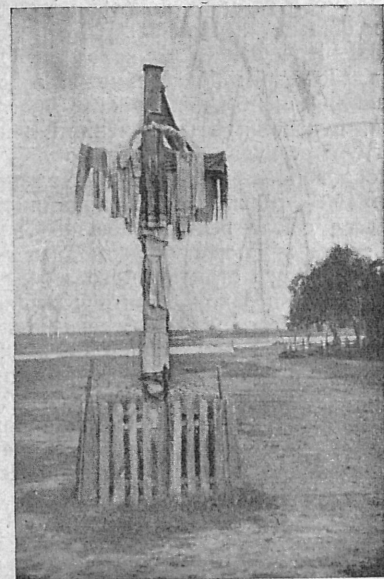
Поліський краевид.

— Ні, не можемо обмежитися лиш до цього! Мусимо заглянути бодай трохи у правдиву поліську пущу! Зібралося нас — саме знайоме товариство — із вісім осіб, поробили малі приготування і вечором виїхали пароплавом у полудневому напрямку, в гору ріки Пинч і Струменя.

серце Полісся лежить присипане пероком забуття разом з покритими землею руїнами княжих городів Іскоростеня, Старого Пинеська, Давидгородка, Городища, Берестя і ін. Сучасний Пинськ носить на собі поверху сліди поліської культури і володіння у виді чотирьох старих польських костелів, старої палати Понятовського, де тепер мешкає римокатолицький єпископ, руїні замку Вишневецького, а з нових будівель у виді будинку староства. Але в дійсності це місто наскрізь жидівське, з 35 тисячами мешканців, з чого майже 70 відс. жидів, а доми на 90 відс. жидівські. Муровані і поверхові доми можна почислити на пальцях, решта всі деревляні, партерові і відповідно до своїх жидівських мешканців — запущені і зрудні. Український Поліщук грає сьогодні в цьому місті ролю „дубильця“, до останніх меж визискуваного жидівським купецьким населенням. Брак свідомості і власної економічної організації робить Поліщука невільником чужого, жидівського капіталу.

що йому потрібно у хаті і в господарстві. Дешева купівля, дорога продажі це їх засада. Читайте у часописах, де найтанше жито й овес в осені по жнивях? Там де його так мало! На Поліссі! За рибу, річну і ставову платять жиди Поліщуків у глибині Полісся по 3 зол. за пуд (16 кг) себто

Геть з Пинська! хочемо стратити з очей це кубло галапасів, хочемо напоїтися чаром поліського краєвиду, хочемо побачити поліського українця у себе в дома.

Хрест серед вулиці у селі Парі, обвішаний рушниками „за померші душі“.
Світлив В. С.

Зближається теплий, серпневий вечір, як сідаємо на парохід — жидів-

Горшки з Городна на базарі в Пинську. Продає посередник - жид.
Світлив В. С.

до двох підміських сіл: Пинкович та Пинськ називають серцем Полісся, Городища і сказали собі: | але це серце чуже не рідне! Рідне

Базар коло костела Єзуїтів у Пинську.

Світлив В. С.

по 19 гр. за 1 кг. Те саме з кожним іншим продуктом. | ський. Останній гудок машини, плоск коліс, що по боках пароходу розгор-

СТЕПАН ЧАРНЕЦЬКИЙ

ОСІНЬ

Осінні чари: слезаві ранки
Гаснуть за дня;
Яка різниця — блідавий захід —
Гей, знаю я...

Опари сині зпонад левади —
Вечірній час —
Вслочить осінь пожовкле листя
Й глядить на нас.

Чи в цьому може ще що змінити
Псалом беріз,
Коли вечірній смуток осінній
У серце вріс...

Всеж, мабуть, досі вже нам здійснилось
В вечірній час —
Ніч гранатова і сонна втома
Падуть на нас.

Гей все те, що вже для нас звершилось
Згасло за дня;
Не питай серце: чому, для кого--
Знаю лиш я...

Поліські типи з косівського повіту на Поліссі.

Світлив В. С.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

ПЕРЕХРЕСТЯ

На схід, на захід, на північ, полудень
розходяться дороги химерні.
І ніч мандрівна лягає на груди
черню.

Я знаю: десь мрії сріблісті й кудлаті
закохані люди між зорі пошлють.
Я ніччю обгорнусь мов платтям
і сплю.

І мислі замкнувши у серця касеті
(не різьблена коралами вона)
впаду у пропасть кривим летом
без дна.

Ну, що ж. Хай співають, хай тішаться люди,
хай ніч проминає в піснях...
На схід, на захід, північ, полудень —
не знаю котрий призначено мені шлях.

Зза рубця лісу на небосклоні вихилився великий срібний круг місяця і до глибокої синяви неба, до вечірнього фіолету далеких рівнин, до чорних силует рідких дерев, долив відро своєї срібної фарби. Ріка простелилася перед і поза нами як широка, сріблом кована дорога. Як птаха, зірвалася з покладу пароплава і зависла над нею задумлива українська пісня.

СЕЛО МИМОХОДОМ

Біля півночі ми заплили до села Паре, покинули пароплав і там переночували у клуні на сіні, щоб на другий день рано виплисти вже лодкою у дальшу дорогу. В польських селах, до яких ми причаювали вулиці широкі — як вигони. На середині головної вулиці три високі хрести, недалеко один від одного. На одному з них

підрастають. Чим ділити їх ділі? Орне поле піскувате, родить плоче жито, овес і бараболю, льон тощо. Вдатку його є всього не ціла четввертина усєї ужиткової землі, а всього коло 1% цілої поверхні Полісся. Воно тільки там де горбовина підноситься понад позем болот, відкритих сіножатями і лісами. Сіно це теж джерело доходу Поліщука. Продають його для війська і годують ним худобу. Ну і риба. Трохи на продаж, трохи на прожиток для себе. Вуджені вюни з бараболею в зимі це польський присмак. Ховають Поліщуки також худобу: коні, корови, свині і вівці. Деякі заробітки знаходять при вирубі лісів.

ПОЛІСЬКА ПУЩА

На другий день рано випливаємо дальше, але вже невеликим човном.

Базар на човнах над Пиною.

Світлив В. С.

повно рушників, понавішуваних на раменах і довкола головного стовпа. Деякі ще свіжі, білі, горять червоно-тканними узорами, деякі вже полиняли на дощах і сонці, деякі зовсім зчорніли.

— Нащо це навішані ці рушники на хрест? — питаємо хлопця, що іде з нами. — Це була в селі пошесть на дітей. Вмирили діти дуже. То на те навішані рушники, щоб не вмирили. А за померлі душі також вішають — на Великдень. Це ось ті, що вже почорніли.

Пригадалися нам давні предки тутешніх українців руські племена Деревлян і Дреговичів, що мешкали тут в давні княжі часи. Напевно теж приносили тоді в жертву Богу рушники, тільки, що обвішували ними не хрест серед дороги, а ідол Дажбога.

Хати великі, деревляні, під одною солом'яною стріхою зі стайнею і клунею, нагадують трохи наші лемківські хижі. В середині убогі і брудні, без тої естетики і культури, що їх можна стрінути часом і в найбіднішій хатині нашого Поділля.

У мене було 5 десятин поля — каже нам старий господар, у якого ночуємо, і якого господарство виглядало на багатше. — Але розділив на трьох синів. І хату кожному поставив на мій один обійстю. Вже і внуки

Помістилося на ньому нас дванадцятьоро; нас вісім і чотири гребці, молоді Поліщуки. Човен без лавок, цілий вистелений сіном. Вигідно і весело. Пливемо не веслуючи, а „на пих“, як тут

Учасники нашої прогулянки човном на тлі польського села. Світлив Др. М.

звичайно їдуть, себто попихаючи човен довгим веслом як жердкою, а веслуючи тільки на глибоких місцях. Два запасові весла їдуть теж в рух, де ми, змінюючися, радо помагаємо нашим гребцям.

Скоро краєвид змінюється. Зі Струмена випливаємо на Простир. Помі-

Хатина польського чудака - самотника. Світлив В. С.

тємо тут цікаве явище. Простир не вливається до Струмена, а навпаки випливає з нього. Досі ми плили Струменем проти води, тепер починаємо плисти Простиром з водою. Поволі віджаємо в правдиву польську пуцу. Береги ріки звужуються, по обох боках шепочуть високі очерети і мовчить задуманий вільховий ліс. Прегарний краєвид мінюється що хвилини, що хвилини захоплює нас новими закрутами і рукавами ріки, новими полученнями колірив і тіней. Наш зір, наші душі знову полонює чар польської природи.

Тихо хлопчече вода об береги нашої чайки. Години плывуть попри нас як

у сні. Шкода нам кожної хвилини, що минула і тішимося кожною новою. Подивляємо цю красу природи усіми фібрами нашої душі. І хочеться кричати, кричати з насолодою і щастя, щоб почули ті — там у Галичині. Ідьте в польську пуцу! Перебудьте хоч кілька хвилин серед її святої тиші, згли-

біть задуму бездонного плеса, затуліть обличчя в раменах дрімучого вільхового ліса, погляньте, як розхизає до блакитного неба свої сочисті пелюстки біла водна лілея „момола“ і жовтий „ладиш“, як вюнок пливе попри вас у воді водний вуж, як міліони рибок грається на сонці у гушчавині водоростів, що відкрили дно польської ріки! Ідьте у польську пуцу, а не забудете ніколи її краси і не забудете ніколи недолі цієї країни, де мешкають ваші брати без національного обличчя, де є 54% неграмотних, де крещуть вогонь лише кресилом, а вечорі освітлюють сосновим лучивом.

На полудне загощуємо у село. Вігають нас широ, радісно. Не виділи це таких „своїх“ панів. Просять для дітей українських книжок, букварів, бо нема з чого вчитися читати. Якось легше стає після прикрих вражень із пинського „ярмарку“. Ще все не пропало!

Вертаємо! Пливемо тепер проти води, поволіше. Хоч струї майже не видно, хоч здавалось би, вода мовби стоїть, але при веслах це слідно. Зате довше будемо тут!

І знову вечір, незабутній, ліловий вечір на тихих водах Полісся. І знову небо як гранатова копула і срібний, повний місяць над безмежними рівнинами і опалеві мряки і вогнища рибалок над берегами, і сонні стада гусей та качок на воді і наша пісня... задумлива українська пісня.

Співали з нами деякі пісні і чотири наші гребці, чотири молоді Поліщуки. Може як не що інше, то ця пісня промовила до них... Бо як прощалися то зі ширістю і жалем просили:

— А приїдїть знову! Не забувайте за нас!

Так! Не забувайте за нас... просить Полісся.

НА ТИХИХ ВОДАХ

Сидимо гуртом на покладі пароплава задивлені, zachаровані. Попри нас поволі пересуваються краєвиди Полісся. По однім боці безмежні зелені рівнини, попереतिकані ріками, приотками, рукавами, з розкиненими денеді групами кущів і дерев, по другім піскова горбовина з вузькими загонами піль, з рідкими муравлищами сіл. Опалеве світло вечора лагідно кладесться на землю, затирає обриси далекого овиду і стопає його з блідим небом, що на заході горить червоною загравою. Час до часу береги підносяться круто вгору, ледви пропускаючи ріку вузькою смугою, то знову покриті очеретами і шуварами кладуться низько майже рівно з водою. Тоді знову пригадуються слова поета Д. Фальківського, уроженця Полісся:

А поліське похмурне болото?
Пів Полісся вода заляла...
Тільки денеді хутір самотній,
Тільки денеді клаптик села...
Поліські села одноманітні, з великими деревляними хатами здовж широчезних вулиць. Крайні хати стоять над самою водою так що, як з весною вода піднесеться, мешканці просто з хати виїздять човном. При березі повно човнів-чайок, малих ва одну-дві особи і більших, що на них беруть часом віз з к'нем, копицю сіна, або кілька мергів дров.

На ріці рух — як на сільській дорозі. Ось жінка везе коноплі з міля на човні. Довгою жердкою - веслом справно запирається в дно ріки і швидко попихає чайку. Там два парубки везуть на двох великих чайках сіно. Там жид з довгою, сивою бородою, що розвівається на вітрі разом з його довгим чорним халатом, везе зі села до Пинська куплене теля. Часом повільною ходою пропливе попри нас довгий сплав, збитий з польських вільх. Але найчастіші мандрівники польських вод це рибалки. Щохвилі стрічає їх з їхніми „наставками“, „сітями“, або „жаками“, головно вечором і вночі. Ловля риб тут вільна, як один з головних засобів прожитку Поліщука, тому кожний Поліщук, що живе над рікою це рибалка.

Лілові тині вечора, що кладуться на землю, стають поволі фіолетні аж гранатові. Над головами темно-синьою банею зависло глибоке небо.

Поліська дівчина при куделі.

ТОМА ГАРРІК-МАСАРИК

Виховання громадянина*)

Удосконалитися й підготуватися до життя — це головне завдання студіюючої молоді. З цієї причини завдання чеського студентства не є якимсь особливим, виключним, хіба що особливими є відносини, в яких чеський студент мусить це завдання досягати.

Удосконалення й підготовка до життя! Під удосконаленням розуміємо насамперед фахові студії. Думаю, що інтелігентному юнакові само собою зрозуміло, що в галузі, яку собі вибрав, повинен якнайбільше студіювати. Однак, попри свою спеціальну галузь кожний цікавий юнак повинен старатися здобути й загальне виховання. Тим хочу сказати, що наприклад, правник, медик або техник могли би займатися історією літератури не лише чеської, а й чужої, світовою літературою взагалі.

Кожному фахівцеві неминуче потрібна загальна філософська освіта, щоб уміти самостійно міркувати про неусталені ідеї сучасного суспільства й витворити узasadнений світовий світогляд.

Для того ж необхідне ще й знання чужих мов. Власне у нас через велику недостачу не тільки чисто наукової, а й загально-освітньої літератури вивчення чужих мов, особливо світових, надзвичайно потрібне. З цієї причини ніхто, кого цікавить удосконалення самого себе й інших, не може не знати, що досі в нас без знання чужої

мови ніхто ні фахово, ні загально вдосконалитися не може. Чеський студент (розумію під студентом слухачів усіх вищих шкіл) мусить в цій справі бути свідомий. Не мати на це ясного погляду, не знати правдивого стану річей, — значить задовольнятися тим станом, який є, а це означає задовольнятися недостачою. Чеський студент, чейже, сам мовить рано довідатися, що не має (за незвичайними винятками) книжок, не має підручників. Отже чеський студент мусить пильно ходити на виклади або студіювати по стенографованих лекціях. Інакше не може він по чеськи фахово вдосконалитися й підготуватися до іспитів. Не кажу вже про те, що багато відділів на наших високих школах ще не заступлені. Та найпильнішого слухання й записування викладів не вистачає. Без книжки не можна обійтися тому, хто хоче бодай подекуди увійти в свою галузь і довідатися про літературу предмету. Про це не мушу ширше говорити з тими, хто знає спосіб студій на високих школах. Через те й питаюся: що робить чеський студент, щоб задовольнити вимоги свого фахового й загального вдосконалення? Які книжки й писання студіює, коли не має потрібних книг і писань в чеській мові?

Недостачу нашої літератури для виховання й удосконалення мусять подекуди дужче відчувати й учні середніх шкіл. Я переконаний, що багато учнів вищих класів гімназій радо б перерунтали гарний твір по історії грецької або римської літератури, історії

філософії, популярні писання про природознавство, історію і т. д. Чеських писань таких майже нема. Що-ж в таких разі зроблено для виховання в середніх школах?

Без знання чужих мов, одної або більше, ні студент ні учень не обійдуться. Я переконався, що учень, вивчений в чеській середній школі і вихований тільки на чеській літературі, не має такого розумового світогляду, як той, що вже в середній школі черпав знання з якоїсь світової літератури. Та інакше не може й бути: юнак, який може читати Достоєвського або Толстого, Шіллера або Гете; молодь, яка може читати Дікенса та багато інших світових письменників; юнак, який може в тім, що його цікавить, черпати з великого чужого світу, неминуче має значно ширший обрій: запас великих ідей змушує до міркування. І через те мені здається, що одно з головних завдань студіюючих на високих школах, щоб якнайшвидше навчитися хоч якоїнебудь світової мови.

Річ незвичайно важна. Велика більшість, майже всі старші чеські письменники, мистці й учні виховані в школах німецьких або півнімецьких. Чи це їм шкодило? Ніколи. Не тільки національна свідомість їх природним інтагонізмом міцніла, а й кожен здобував рівночасно через знання німецької мови живе джерело світових думок. Тим підносилися. Через те кожна похвала нашим старим національним віщунам рівночасно є похвалою йому, що черпали з багатогранної світової культури. Через що справді хвалюємо своїми мистцями? Спитаєте, як і де ті мистці виховалися? Навпаки, подивіться на письменника, що не знає іншої мови, ніж чеська, й поміркуйте над глибиною його знання. Знаю чеське письменство досить добре, студіював його й з цього

боку досить дбайливо. Звертав увагу на чужі впливи, звертав увагу на те, як спричинювалися різні впливи німецькі, французькі й інші. Взагалі смію сказати, що я справу добре продумав і признаюся, що письменники, виховані лише на нашій літературі — є їх мало — просто жалюгідні. А що має значіння для письменника, неминуче має значіння й для кожної освіченої людини, хоч доля її не встромила в руки пера й каламаря. Через те смію знову і знову звертати увагу, що одним з головних завдань чеського студентства є вивчування чужі мови й черпати знання з великих літератур і таким способом доповнювати своє загальне й фахове вдосконалення.

Не помину питання, які саме чужі мови треба в нас плекати. Чужі мови вивчуємо з причин практичних та для розвитку. З практичних причин нам потрібна мова німецька й довго це буде потрібна. Розуміється, не обов'язково, щоб її в народніх та міських школах учили, але державні урядовці, більшість крамарів і більшість освічених людей її в цей час потребують.

Було сказано, що кожна освічена людина мусить тепер уміти по німецьки. Не можна закидати, чи цим повинно бути сказано, що нині кожна освічена людина по німецьки вміє. Всім загально відомий факт, що ледве знайдеться значніша кількість освічених людей, які б по німецьки цілком не вміли. Тимчасом те, що є не мусить бути взагалі, не мусить бути в майбутності. Навпаки, дивлячись в майбутне, мусимо формулювати жадання, щоб чеський інтелігент не потребував знати по німецьки. Тобто: чеська література, чеські школи, чеська суспільність взагалі мусить дозріти так, щоб потрапити власними засобами виховати й вивчити своїх

*) Уривок зі статті „Наша сьогоднішня криза“ (1895).

ВАСИЛЬ ВЕРНІВОЛЯ

Т. Г. МАСАРИК

Від місяця чеський народ сумує. Дня 14-го вересня переставив перший президент і відновник чеської державності Т. Г. Масарик. Кажуть, що таких похоронів не знав ні один монарх. А сум, що словнював учасників похоронів тим відрзнявся від смутку з приводу смерті начальника держави, що був він неофіційний, правдивий, походив із глибини серця всіх чехів. Та сумували не тільки вони, ті, що заправили були всі вулиці столиці Чехословаччини, не тільки самі чехи, а й словаки, німці, закарпатські українці, мадяри, одне слово — шла молода чехословацька держава.

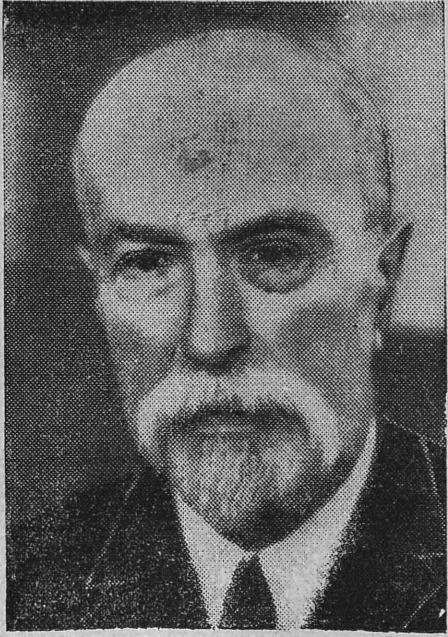
Бо ж померлого президента-визвольника любили не тільки чехи, любили за те, що він їм відбудував державу, а високо шанували його всі інші народи, що заселяють Чехословаччину, поважали глибоко за його — праведність, справедливість, гуманність, ті високі ідеї, що їх ціле своє життя проповідував і професор Масарик і Масарик-громадянин, і Масарик-політик.

Професор філософії, Масарик належав до тих філософів, що всупереч німецькій філософській спекуляції проповідував філософію практичну: як уладити життя, щоб людина людина не була вовком, щоб народи вільно між собою суперничали, не покидаючи ніколи основ моралі. Кризь його цілу філософію систему тягнеться однією ниткою ідеал гуманності, до якого і людям і народам треба і слід змагати. Ворог усякого крутарства, політиканства, брехливості, ворог утиску, насилля — Масарик мусів бути й ворогом панування вулиці, ворогом усякої демагогії, без огляду на те, хто нею воює: яскравий націоналіст чи червоний соціаліст-комуніст. Супроти демагогії він ставив — правду, вірний ідеалом гуситських боеків, що за свою правду воювали проти всіх, виставивши на своєму прапорі гасло: „Правда переможе“.

Такі основні думки проголошені в науці, проголошені сміливо всупереч прийнятним поглядам, які могли вважатися за національні святості — мусили доводити до конфлікту з земляками, вихованими в національній ексклюзивності. І конфліктів до війни було багато. Масарикові доводилося багато вистраждати від свого громадянства, багато зазнати прикрощів, доводилося поборювати різні підозри в національній зраді й розходитися з колишніми сьодушниками (Крамарж). А проте, коли з вибухом усевісної війни для чехів настала сприятлива хвилина, щоб звести порахунки з Австрією і з Габсбургами — то керму всього визвольницького руху вхопив у свої руки не хто інший, а саме — Масарик, безкомпромісний боєць за незалежність чеського народу. І вхопивши цю керму цупко в руки, він не спочив, доки над Прагою не замаляли бі-

ло-червоні прапори вільної чеської держави.

Нелегка була це праця; треба було дослібно пройти весь світ, щоб його переконати, що „чеське питання світове“ (з цього погляду Масарик усе його розглядав!), щоб доказати переможній Європі й переможній Америці, що незалежна чеська держава, в якій найшов свій захист і братній словацький народ, що вона потрібна не тільки чехам і словакам, але й необхідна

Т. Г. Масарик

для Європи і то не тільки в імя справедливості але й в інтересі політичної рівноваги. По довгій мозолитій роботі Масарикові вдалося переконати і — на карті нової Європи від 1918. р. появилася нова держава, Чехословаччина, яка вибрала собі за першого президента того, хто її збудував — Т. Г. Масарика.

Переконаний демократ — демократія виходила з політичного світогляду Масарика — новий президент нової держави весь час свого президентства беріг тієї демократії, як ока в голові, оберігаючи державу від диктаторських замахів зправа (Гайда) і апетитів зліва (комуністів). І уступаючи через нестачу й поважний вік (народився Масарик 1850 р., в 68-ому році став президентом, у 85-ому відмовився від цього уряду), він подбав про те, щоб на м'яці президента засів такий політик, що кермував би державою, як у кожного чеха, десь у якійсь закутній тієї душі дримало недовіра до наших сил, до нашої волі мати незалежну державу, і відсіля така недовіра вислизнула у нашої справи, хочби й у творі „Slovane po valce“ Може... Та на кожний випадок те, що зробив Масарик для надобитків української інтелігенції, що нашла після упадку наших державницьких змагань захист на території Масарикової держави — діло дуже велике, й українці мають причину сумувати з приводу смерті першого президента Чехословаччини:

ніком в європейській політиці. „Чеське питання став європейським питанням“ — як це все говорив Масарик.

А тепер кілька слів про відносини Масарика до України й української справи. Сам родом із низів (син в'язника) Масарик зберіг, згідно зі своїм світоглядом, велику прихильність до поневолених, до гноблених. Отже і до поневолених націй. Тимто ще за Австрії часто в парламенті обстоював українські справи, боронив нашого права на політичний і культурний розвиток. Противник абсолютизму, Масарик мусів бути ворогом абсолютизму в Росії, чи царського чи большевицького. Алеж Масарик був — чех і як кожний чех, стояв за сильну Росію, в рамках якої повинно б стати місця для вільного розвитку української нації, а то й незалежної української держави. Тимто Масарик із великою прихильністю відносився до українських визвольних змагань, доки Українська Центральна Рада в Києві вела політику федерації з Московщиною. Та з проголошенням четвертим універсалом незалежності України, Масарик, що дуже був вдячний українському урядові за допомогу в формуванні чеського війська — не погодився з цією політикою й як можна прочитати між рядками його твору „Slovane po valce“ не рад був українській самостійній державі. Як не як, а в цій справі Масарикове становище ніколи не було цілком ясне. А що воно так, це показується і з чеської політики на Закарпатті, де чехи тільки терплять українство, а силою пари насаджують Москву. Та, може, все це робиться й робилося без волі президента, бо ж права його, як у кожній щиро демократичній державі (диви Англія) сидно обмежені.

А то інакше годі собі пояснити становище Масарика в справі української політичної еміграції, якою він по батьківськи заопікувався. Не хочеться вірити, щоб був це тільки звичайний акт вдячності за ту незвичайну прихильність, яку виявив і йому і його змаганням уряд Української Народної Республіки 1917—1918 рр. Аж надто велика людина Масарик, щоб кермував тільки такими спонуктами. Ідеал гуманності? Може... А може на дні душі його, як у кожного чеха, десь у якійсь закутній тієї душі дримало недовіра до наших сил, до нашої волі мати незалежну державу, і відсіля така недовіра вислизнула у нашої справи, хочби й у творі „Slovane po valce“ Може...

Та на кожний випадок те, що зробив Масарик для надобитків української інтелігенції, що нашла після упадку наших державницьких змагань захист на території Масарикової держави — діло дуже велике, й українці мають причину сумувати з приводу смерті першого президента Чехословаччини:

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Подорожі

Люди виїжджають за кордон і вертаються. Деякі навіть списують свої вражіння. Бувають між подорожниками такі, яким видається, що найкращі вражіння можна мати тільки в подорожі. Цілі століття перед нами працювали на те, щоб створити нашу добу — добу комунізації. Якби не кордони з паспортами і твердиною забороною то світ виглядав би, як муравлище, що шукає собі іншого місця, бо залили його горячою водою. Муравлище! Як вавилонська вежа, складена із утікачів рідних в'язниць!

ЧОМУ ТУЖИМО ЗА ВИІЗДОМ?

Мають нинішні люди 100.000 причин, щоб любити подорожі в чужій країні. Модерні машини зменшили їм простір, модерні вигоди влекли їм переїзд, модерні обмеження свободи рухів людини зробили з подорожі щось, за чим можна тужити, рокати про це мріяти. Чи мало ми читали книжок написаних великими ман-

український університет, єдиний на весь світ вільний український університет, українська техніка — теж єдина в формі Української Господарської Академії в Подєбрадах, Український Високий Педагогічний Інститут із їх тисячами студентства й сотнями професур, українська гімназія, український дитячий притулок, безліч усяких фахових курсів, що не дали занідити та здеморалізуватися в безділлі українському інтернованому воцтву, сотням із них дали в руки хліб і дозволили в серцях і надалі кохати ті ясні думки, від яких горіли їх серця, за які вони кривавилися на полях бою і т. д. і т. д. Все це діла незабутні і за це в нас пам'ять Масарика повік залишиться жива! З чеським народом кидає щире грудку жалю на непорослу ще могли великого того вождя й — українське громадянство: нехай пухом буде йому його рідна земля, що він її зробив власністю свого рідного народу.

членів так, щоб чеський вихованець та інтелігент з честю міг рівнятися з кожним іншим інтелігентом. Але цього не досягнемо киданням громів на німецьку мову, а тільки тим, що уладимо потрібні засоби виховання. Для того мусимо ширі знати своє убожество, мусимо його чесно відчувати та напружувати всі сили, щоб найшвидше мати те, чого нам у великій мірі бракує. Та хто від німецької мови відмовляється, не подаючи рівночасно відповідних засобів, той зменшує ступінь культури.

В цей час всі чеські інтелігенти черпають науку з літератури німецької. Думаю, що нема в літературі наукової і красної ані п'ять людей — кажуть п'ять — які були б виховані не німецькою літературою, у вихованні яких німецький вплив не переважав би. Таких, які б цілком без німецької мови здобули високу освіту, думаю, межі нами взагалі нема.

Це голий факт! З цього мусимо вивести двоє жадань. Перше: треба впрядати спочатку, головним чином, таку перекладну літературу, якої б вистачило для фах. й заг. високої освіти; передовсім — виготовити потрібні студентам підручники. Друге: мусимо собі бажати, щоб наша інтелігенція, а передовсім студентство вивчувало й інші чужі мови, а не тільки німецьку. З причин правничих та ідеальних вивчувати треба мови світові, а передовсім англійську, французьку, руську.

Чеський студент легко навчиться другій славянської мови не тільки для виховання, але й для того, щоб упевнитися в тому, що називається славянським духом. Поруч з польською мовою російська дає багато для навчання. Москалі, правда, в численних галузях не мають ще літератури самостійної, але мають дуже багато перекладів. Та про славянські справи мають силу джерел і писань, а зо-

крема їх красне письменство це література рар ексел-нсе як це визнає весь культурний світ.

Побіч вивчення мов раджу саме чеському студентству вивчувати історію. Пізнання минулого допоможе нам воскреснути. Що нас воскресило, те нас і удержить. Вивчення історії одночасно є видатною підготовою до політичної діяльності, про яку зараз хочу сказати кілька слів.

Чи має студіюча молодь займатися політикою? Бо це їй, кажуть, часто забороняють. Забороняють те, що заборонити не дається, було б нерозумно. Студіюча молодь політикою займається й буде займатися. Та й чому б правник, який студіює економіку й державні науки, не цікавився тими самими питаннями, коли вони дебатуються в соїмі або в парламенті? Правник четвертого року, студіюючи в Празі, не мав би займатися політикою, а правник, що склав іспити і став через рік до якоїсь публічної служби, сміє й мав би займатися політикою? До такої абсурдної думки доходить найбільш смішне поступовання тих журналів, для яких студент у високій школі „цвіт народу“, але не дозрілий хлопець, коли стоїть публічно в іншим політичним таборі.

Студіюча молодь нехай займається політикою, але так, як це повинна робити інтелігенція, річево. Нехай студіює історичні й політичні проблеми й передумови, нехай не вірить, що щастя Бог дає. До цього знову треба додати, щоб студіюючи найкраще працювали в своїм фаху і щоб політикою займалися поза тим. Політика сьогодні — це праця, а не балачки. Хто з них хоче бути політиком мусить здобути собі належну освіту відповідним вивченням тих галузей і питань, які потрібні. Чи підготовляється так наша молодь до

своєї майбутньої політичної діяльності? Чи читає, наприклад, Аристотелеву „Політику“, досконале знання якої в Англії вважається добрим парламентарним тоном? Чи вивчує так звану державну науку, народне господарство й статистику? Чи читає писання новіших визначних політичних письменників — Міля, Сканшера, Мена? Чи читає Токвіля? Чи вивчує історію філософії? Чи читає російських славянофілів, польських месіянстів, а також чи читає з домашньої літератури Гавлічка й Палацького? Чи читає наше студентство побіч домашніх політичних часописів головні часописи чужі, щоб самостійно міркувати, що поза нами й у нас діється?

Студент найкраще працює для нації, коли свідомо підготовляється до свого майбутнього фаху. Не треба собі ламати голови, чим поможемо народові. Коли студіюєш медицину, то найкраще поможеш йому, ставши добрим і свідомим лікарем; інший знову поможе тим, що стане добрим свідомим учителем. Як же інакше можемо кожен працювати для народу?

Молодь має багато сили; молодь не хоче замикатися в спеціальності; вона цікавиться всім. Щасливі літа тим щасливіші, чим більше використовується все можливе. Але боюсь, що в нас розуміння „народної праці“ дуже неясне. У нас національність стала чисто абстрактною, схолястичною тямкою; такою абстрактною, що в ній не видно певного змісту. „Добрий чех“, „патріот“ і т. д. стало тим, що за щось вважається. Не задумуються над тим, що тільки чех — це фікція, бо кожний чех є ірсьє є також батьком, дитиною, приятелем, урядовцем, адвокатом, учителем. Коротко: добрий чех той, хто морально й розумно працює. „Не кожний, хто мені каже: „Господи, Господи“, увій-

дівниками, чи мало оповідали нам учителі географії про краї, яких ми і так не могли уявити собі, поки нараз не побачили їх на екрані? Кого воєнний борвій кинув раз на чужину, той тужив за новими обр'яями, коли час загладив усі прикрі воєнні спомини, — хто-ж не побував ніколи на чужині, той мав іще важнішу причину „поїхати у світ“, щоб не запліснувати на старому місці.

ЗАХОПЛЕНІ І КРИТИКИ

Читаючи подорожні вражіння осіб, що виїхали на чужину, щоб наситити свої очі новими краєвидами, новими образами іншого життя — відчуваеш мимохіть їх дитяче зворушення на вид усього, що „нове“, „інакше“, не таке, як дома. Поруч сліпо захоплені новим середовищем і чужими звичаями маємо критиків, які знають засіди, що як і коли повинно бути інакше, щоб люди могли жити щасливо та розумно. До цих людей передовсім належать подорожники, які не на те платять великі гроші за короткий час, щоб почувати себе ніяково, часто навіть невигідно.

КЛЮЧ ДО ЧУЖОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Коли приїжджаємо у чужий край хочемо все відразу розуміти, навіть коли не розуміємо його мови. Рідко коли думаємо про те, що ключ до психології народу захований у його мові. Навіть те, що видається нам найбільше поверховне — доступне для наших очей чужинця: жести і міміка — це-ж тільки супровід мови; без слів жести і міміка видаються дивні, дивоглядні, здебільша неприродні та чудернацькі. Шлунок порозумівається легше, ніж очі та вуха: — в Європі майже скрізь можна знайти по готелях, у залізницях і на кораблях „стандартів“ страви, які у крайньому випадку можна сполоскати міжнародним алькоголем підібраним по впадобі.

ЗАЙВИЙ ТРУД

Зайвий був би це труд почати вчитися мови на те, щоб провести два тижні у чужій країні. Буває, що хтось працює цілий рік на той необхідний капітал для вакаційної розгаги — на капітал нових вражінь, які хоче привезти із собою з чужини. За той самий час можна б і навчитися двісті фраз для ділової та товариської розмови, але може саме тоді сироба порозумітися з чужинцями відвернула б увагу подорожника від усіх предметів, яким він так жадно приглядається. Хто починає розмовляти з чужинцями може мимохіть відкрити, що вони мають „психологію“ — зовсім окремі свій ідеї, почувань, поглядів, звичок, ріжних від наших. А коли раз почати стежити за типом чужої культури, тоді нелегко зупинитися на сумнівах: на підставі чого її оцінюємо? Чим вона ріжна від нашої? Куди вона йде, завдяки яким силам тримається? Краще не питати.

ОДНАКОВІ ВІДПОВІДІ

Від Олександра Великого та Цезаря, від Магелана та Колумба до сучасних великих репортерів та обходисвітів жив не один великий подорожник, що відкривав матеріальні та духовні багатства незнаким народам і племен. Як колись, так і тепер одні знайомилися з чужою культурою на те, щоб сказати, що світ має чудові закутини, де варт жити або що взагалі не варт було виїздити з дому. Як би спитати і нині найбільших знавців чужини і пересічних „двогизньових“ подорожників, що їдуть автокарами як гуси на сільському возі, то можна б почути ті самі відповіді. Мав я одного приятеля, який 20 років плавав по всіх пристанях світу і коли покинув моряцьку професію, щоб осісти на суходолі — п'ять років пізніше не вірив, що він міг вічно змінити своє місце побуту та середовище. Вражіння, які він привіз наситили його на ціле життя.

ЯКБИ ХТО ЗАПРОСИВ...

Чи якби хто запросив мене на тиждень у Париж або Льондон (покривши всі кошти подорожі та побуту) — чи я виїхав би негайно і з такою радістю як ті, що ніколи не жили в цих

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Львові, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73, від 9—1 і від 3—6:30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті, платинські і емалювані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекщі в сплатах

НАСС

НАЙЛІПШЕ ПАСПА ДО ВЗУШПЯ

РЕСТАВРАЦІЯ

ЧИСТИТЬ І КОНСЕРВУЄ ШКІРУ

ДЕЛІАНТ

Львів, Костельського 51, тел. 60-04

містах? Я напевне мав би весь час безсонницю перед виїздом, не знаючи як скласти собі програму, щоб використати якнайкраще кілька днів у таких велетенських столицях. Піти до 7 театрів, коли є їх 100? Зісти сім обідів і сім вечер — де, в яких ресторанах, в яких дільничках, в якому товаристві? Чи можна за тиждень перейти бодай швидким кроком музеї, малярські вистави та книгарні? Чи можна за такий час перевірити, як змінюється столиця, де цілі дільниці перебудовані? Чи можна перевірити свої давні враження і записати їх бодай як „пункти диспозиції“? Певна одна річ: що можна вернутися з духовним голо-

дом, якого не зможе заспокоїти ніяка форма життя у Львові. Чи ви прийняли б пропозицію прожити тиждень як мільонер, але з тим, що вільно вам використовувати гроші тільки для власної потреби?

ГОЛОД ВРАЖІНЬ

Бернард Шов написав колосальну статтю про те, що і для мільонерів потрібний соціалізм. Адже вони по своєму бідні: не можуть відповідно до своїх засобів життя зісти на один вечір десять вечер, побувати в десяти театрах, спати в десяти ліжках. Бути мільонером на тиждень — Мефістофелєва спокуса. Живемо у світі, де голод вражіннь не менший як справжній голод. Люди хотіли б пережити якнайшвидше та найповніше щось таке, що осягло б їм решту життя. А втім, коли хочете знати таких переживань у подорожі, пробуйте їх зловити тільки очима. Все інше, що хочете закріпити з чужого середовища міркуваннями — не залишиться довше, як думки про невідомі країни яких ви ще не побачили. Справжній вражіння, що залишається на ціле життя, щоб від них можна паніти споминином — мусять мати час як вино на фермент. Чужина це інші люди, інша культура; без людей вона тільки панорама. І сотні різних культур для подорожника, що не розуміє людей — сотні образів одної панорами.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

Початки літературної діяльності

Ореста Авдиковича

Авдикович сподівався, що його праці надрукує Маковей уже в квітневій книжці Л. Н. В., а коли це не сталося, вислав її квітня такого листа:

„Леобен 11. IV. 98. ВПоважаний Пане Редактор! Даруйте, прошу, що може надто накидаюсь Вам моєю перепискою. Ще дня 7. II. с. р. після я пару дрібниць поезиї і два прозові оповідання „Шекс“ і „Галія“ до Хв. Редакції „Вістника“ і просив Вас умістити мої „твори“, коли они на це заслугоують. 10-го марта дістав я від Вас карту, відомого Вам змісту. Спасибі за пам'ять. — В письмі обіцяли Ви прислати мені небавом Вашу оцінку моєї прози і відчитати (не знаю чи „Шекса“ і „Галію“, чи лиш одно з них) на літературних сходах. Я відписав сейчас листом — а зміст мого письма Вам певно також відомий, хіба що лист не дійшов. Від того часу я нетерпеливо очікував Вашої обіцяної оцінки ну... і на жаль не діждав ся. А я прецінь надів ся і далі вижидав. Вкінці гадав я, що може Ви зробите мені ладну несподіванку і пришлете IV. книжку Вістника уже з видруківаним моїм твором (?) Такими — бачите — мріями уводять ся часом молоді, нещасливі письменники. Читаю Вістник... нема ні Галі і ні Шекса ані навіть найдрібнішого вірша. Тож даруйте, що осмілююсь сям разом взяти за перо і посипити Вас: яку долю присудили Ви моїм безталанним новелям? Пішли до коша? Будуть ласкаві відповіді мені. Не дивуйте ся моєю наївности, бо може видруковане моїх новель єсть по Вашій думці утопією? Або я знаю? Менно прошу о ласкавий одвіт. 1) прошу о оцінку і що з ними буде, 2) на случай коли їх у Вістнику друкувати не мож, то порада — з ласки — що з ними зробити (бо в останній Вашій картці Ви заявили свій погляд, що Шекса і Галію можна друкувати в якійсь деньнику. Порадьте, що з ними зробити, бо иншого дорадника не маю, тож мушу Вас просити о добре слово. Я хотів би конче, щоби Шекс і Галія узріли світ божий. Передовсім прошу їх умістити у Вістнику під псевдонімом: Данило Троян. Се була б для мене справді честь — це раз прошу Вас — помістити у Вістнику. Наколиж се ніяк не можливе навіть з деякими змінами поробленими в тексті, то прошу їх передати редакції „Дьла“ — або продаги редакції иншого якого деньника або видавництва, а гроші і видруковане прислати мені. Рукописи поезиї непридатних до друку прошу мені відослати в неоплаченій посилючі. Ще раз прошу Вас о ласкаву по зможі скору відповідь або листом на адресу О. Audykowicz, Akademiker, Leoben, Steiermark, або (коли вже конче картками) Trojan, p. restante, Leoben — Псевдоніму прошу не виявляти. Надіючись ще перед Великоднем Вашого ласкавого листа кінчу і желаю Вам веселих Свят остоу з глибоким поважанем Авдиковича.

Вели дещо позмінати і вигладити. Таких рукописи 20-ти моїх „поезиї“ — ли радше „віршомазинь“ (коли ще не пішли до коша) прошу ласкаво відослати мені на адресу О. Audykowicz, Leoben, Zauran gasse Nr. 10.

А як би Ви, ВДостойний Добродію, уважали за потрібне відписати дещо на мій лист — то прошу ласкаво залучити пару словець. Чи варта они що? Чи справді не мають (поминувши форму) абсолютно ніякої стійности? На „Галі“ (розуміє ся) підписати імя автора: Данило Троян. Коли вже Ред. „Вістника“ передала єї „Дьлу“, то прошу ласкаво ужити Вашого впливу, щоби Галю і мої два дрібненькі нарисі „Ясьо“ і *** — редакція Діла якнайскорше помістила. Два останні дрібниці вислав я до „Дьла“ ще 1-го червня. Чи би редакція Дьла справді розпоряджала таким множеством феїлетонів, що доси не мала ще часу помістити? Ледво. А коли „Ясьо“ і *** (фрагменти з недовогоданого записника, дневника) — без вартости, то чому їх редакція доси не відослала? А то мені так ніяково викидати з дня на день, в непевности майже у тривозі. Коли Ви, Пане Професор, ласкаві, то прошу Вас — ужити свого впливу, щоби моя „Галія“, „Ясьо“ і *** увиділи світ божий. Також просив я ще 1-го VI. Ред. Дьла, щоби прислала мені за залучені мною 16-х — 2 числа Дьла 106 і 107, де поміщений мій „Шекс“. Доси навіть того не маю. А прецінь так радо хотіло би ся мені мати у себе на пам'ятку друкований мій перший твір. Сеж хіба одинокій мій „гонояр“ — тай того ані рух докелати ся. — Ще раз прошу дарувати, що нуджу Вас глупими моїми справами і неумістними рефлексіями та приміять заяву мого глибокого поважання від вдячно-го Вам Ореста Авдиковича (Данило Троян).

Від професора М. Грушевського відповідь не прийшла, бо він виїхав був зо Львова. За те відгукнувся до Авдиковича Маковей картою, а у відповідь на неї писав Авдикович:

Дубно 21 липня 98. ВПоважаний Пане Редактор! Нині дістав я Вашу карту — спасибі за пам'ять. Відписую сейчас, бо радби справу як найскорше полагодити — шкода єї відкладати. Я виїжджаю з Леобен в четвер 28-го н. ст. липня. Доки? — ще не знаю; ледви — чи прямо до Галичини. Будуть — прошу — ласкаві, поскорити по зможі з Вашим, обіщаним мені Вл. письмом. Прошу написати: о що властиво ходить? що за поправа рукописів? Місяця в „Галі“ неудачні, прошу ласкаво зачеркнути і додати від себе уваги, як їх посправити? При тій нагоді прошу відослати і рукописи поезиї, бо они для Вас на мою думку непридатні. Я писав вже (мабуть перед трема неділями) в тій самій справі до Вл. професора Грушевського. Просив о звороті рукописів, бо і сам хотів я текст „Галі“ в денім змінити. Відповіді не дістав. Пізніше дізнав ся я, що він виїхав, — отже справа ясна. — Ще раз прошу б. л. як найскорше (найпізнійше в понеділок) вислати мені Ваше цінне письмо, щоби я его на всякий случай дістав ще перед моїм відїздом з Леобен. Вижидаю! З глибоким поважанем О. Авдикович. Leoben, Steiermark.

На відповідь не ждав Авдикович довго, що бачимо з його листа з 28/7 1898 р. такого змісту:

Лубно 28 липня 1898. Високوپоважаний Пане Редактор! Спасибі Вам, що були ласкаві зайнятись моїми справами. Рукописи і все проче дістав — гаразд. „Галію“ буду старати ся хоч трохи вигладити — хоч мені трудно приходити. Се мовби робота на „фундуш“, на замовлення. Зараз по висланю „Галі“ т. є ще в лютім — я думав, що один уступ трохи баластичний, несмачний, іменно монольоги старої Костуні в кухні. Читав я его і тепер і признаю, що справді трохи попросту глупий, або бодай непотрібний. Що до Вашої замітки — спасибі — мовби стара панна зображена шабльоново — не розумію добре, якби се направити. На мою думку она грає зовсім підрядну роль — і то лише в першій частині оповідання. Буду пробувати додати де-що (хіба кілька черт, слів, бо дияльогів нових годі) щоби єї характер яко тако „прецизувати“. Чи удасть ся? — ледво. Я се зроблю і перепишу пришло „Галію“ до Вашої Редакції. Як буде можна б. л. помістити єї у Вістнику пр. в „Перших Пребах“. Гадаю, що се таки можливи, бо чейже і у Вістнику не містять ся самі атеїсти! На перші проби „Галія“ уйшлаби, — впрочім зробите, як будете уважати одвітним. Я рад, що бодай „Шекса“ маю у себе. Спасибі Вам, що тим занялися. Редакція Діла не зволіла мені навіть відповісти хочби на тих картках, що я їх залучав. І такої дрібнички годі було допроситися. — Коли Ваша ласка, прошу постаратися, щоби Діло видрукувало

„Яся“. З фрагментом *** — то вже як їх воля. Коли годі друкувати — то пропало. Най лиш не кидують до коша — я собі при нагоді відберу рукопис та може ще що з нього зроблю. Я хотів іменно щоб *** був справді лиш фрагментом. Я бодай того рода нескінчені кусники дуже люблю читати. Прийміть ще раз моє подяку за Ваш труд і даруйте, що так накидаюсь Вам моїми орудками. Але справді просити кого иншого — се горох об стіну. З глибоким поважанем вдячний Вам Авдикович.

Дальший лист писаний уже з Галичини. Дати на ньому нема, але писаний він видно в початках серпня 1898 р., бо в ньому є згадка про книжку Л. Н. В. за серпень і вересень тогож року.

Ось цей лист:

Високо-Поважаний Пане Редактор! Посилаю рукопис „Галі“. Я єї виправив і доповнив — більше не знаю, в чім малаби бути хиба. Коли загалом драгце — то вже й хіба нічого з неї не буде. Я бодай не беру ся вже більше — ані переписувати, ані переіначувати. Прошу Вас, ВПов. Пане Редакторе, будьте ласкаві помістити єї в найближшій книжці „Вістника“. Хоч би в „Перших пребах“! Знаю, що тепер лиш Ви самі децидуєте, що друкувати бо ли. Груш. і Франко виїхали. Отже лиш від Вас виключно зависить, чи „Галія“ має побачити світ божий.

Коли ж би то ніяким способом не могло бути, то зробить, прошу, з Галею, що самі уважаєте. Віддайте, хочби до Діла, хочби до „Буковини“ — лиш прошу Вас — уклінно донести мені, що з нею. Мені дуже ніяково, прикро, коли довгий час, не знаю, що властиво, редакція (яканебудь) думає з моїми висланими творами. Так приміром доси не знаю, чи редакція *** чи ні. При коректі „Галі“ — прошу Вас викладити по Вашій думці недоладні слова, непотрібні речення, баластичні уступи. Коби лиш Галія яко-такো виглядала. Я назвав Галю не „новеля“ а „образок“ бо так Ви Пане Редакторе, були доносили оловнем на старім рукописі Причини властиво не знаю, бо не розумію ся на дефініції родів прозових творів. Коли-б — редакція Вістника не стрічала труднощій, то прошу вислати мені книгу за серпень і вересень не до Леобен, а до Голешова, п. Бортники над Дністром. Маю надію, що і Галія буде мала честь в тій книжці бути поміщеною. Прошу Вас — ще раз — зробить тое! Коли би були ласкаві — напишіть, прошу Вас дещо до мене. Що буде з „Ясьом“ і фрагментом — яку стійність і чи взагалі має тепер „Галія“? Більшу, чи меншу? В чім моя хіба повістарька? Дияльогі чи описи, оповідання і т. д. Буду Вам дуже вдячний! З глибоким поважанем Ор. Авдикович. Голешів п. Бортники н. Дністром.

В часі ферій роздумав ся мабуть Авдикович щодо своїх майбутніх студій та перейшов на філософський факультет у Львові, де слухав виклади професорів Колесси та Студинського. Показує на те останній лист писаний вже зо Львова, мабуть у листопаді 1898 р. Ось він:

Вповажаний Пане Редактор! Позаяк не маю нагоди бачитися з Вами, хоч перебуваю у Львові сей рік — то даруйте, що смію трудити Вас листовно в моїй справі. Прошу Вас донести мені ласкаво що чувати з образком Галія, котрий я вислав (поправлений) до редакції „Вістника“ ще в серпні с. р. Догадую ся, що у Вістнику не буде поміщена, бо коли — би взагалі мала там увійти, то булаби поміщена вже в книжках VIII і IX або X. Тож б. л. написати мені на тій картці — де і коли можна відобрати рукопис? А може би були так добрі відослати мені рукопис на мою адресу та написати при тим де що, що „Галі“ бракує та що мені радите з нею робити. Прошу Вас відписати мені якнайскорше, бо я незадовго вже зміню маю адресу. З глибоким поважанем Авдикович, ул. Скарбківська ч. 17, партер.

На цьому скінчилося листування Авдиковича з Маковейом.

На закінчення цієї статті хочу ще згадати, що у Львові взявся Авдикович інтензивно до писання. У 1898 р. помістив він у феїлетонах часописів такі свої оповідання:

В „Ділі“: „Імянини панни Зиновії“ (ч. 43—45) під псевдонімом Данило Троян, а далі під власним прізвищем: „Отсей шматок дороги“ (ч. 99—102), „Незабудьки“ (ч. 161—162), „Блудні тині“ (ч. 168—170), „Хмари“ (ч. 197), „Томко“ (ч. 207), *** (ч. 236) та ще „Лев Василевич Сапогівський“. У Русляни: „Поезія і проза“ (ч. 217—237), „Матвій Цьома“ (ч. 238—250), „З балдо“ (ч. 251—255), „Проблеми“ (ч. 282).

Незабаром потім появилася збірка його оповідань та нарисів п. н. „Моя популярність“.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА

Товариство Письменників і Журналістів ім. І. Франка у Львові розділить — як це вже Товариство заповіло давніше — нагороди за літературні твори, що появилися чи ще появиляться в 1937-ому році. Отой розподіл нагород, як це ми бачили минулих років, викликує дуже живу виміну гадок між прихильниками і ворогами нагороджених книжок. Та все-ж цікаво було б знати, у якую відношенні гляд до себе рішення журі та думка більшости тих, що цікавляться нашою літературою і її добре знають. Тому читачів нашого журналу просимо: якщо Ви попроси-

ували книжки, які цього року появилися або якщо прочитаєте ті, що ще появляться, а які братиме під увагу журі ТП і Ж, надішліть нам до Редакції „Назустріч“ свої думки про ті книжки і подайте свій голос за книжкою, що на Вашу думку повинна бути цього року нагороджена. Після проголошення розподілу нагород можна буде виказати чи рішення фахових знавців літератури іде в парі з думкою загалу читачів або бодай більшої частини того загалу, чи ні. Відповіді у цій справі просимо надсилати в другій половині грудня на адресу Редакції „Назустріч“.

Міліон для Бендзіна

Тягнення четвертої класи тринцятьдевятої Клясової Львотерії скінчилося вильовуванням головної вигри — міліона злотих. Поділилися нею мешканці Бендзіна, власники поодиноких

ві, що розвозив молоко й заробляє 60 злотих місячно, та його подрузі

чверток ч-ла 6424: Л. М. Гольдштанд, вчора зредукований робітник цинкової фабрики в Сосніч, сьогодні — завдяки вири 200.000 зл. сам могтме дати працю иншим. Про свое чаетя довідався через радио. Думає найперше запевнити собі дах над головою, а потім — оженитися.

Ш. Цукерфельд, залізничний носій у Бендзіні. Його вітха, коли довідався про вигру, не мала меж. Ходив по місті із своєю чверткою в руці і показував прохожим. Коли стрів знайомого, позичив від нього кілька злотих і роздавав їх біднішим від себе. Грає в Клясовій Львотерії від кількох літ і завжди вірив, що прийде час, коли виграє. П. Цукерфельд дістав 100.000 зл., бо мав ло своєї чвертки спільників.

п. Станіславі Хмельовій, що заробляє за пильнування дому 15 зл. місячно, припало з тієї чвертки 50.000 зл. Панство Хмелі мають двоє дрібних дітей, виграні гроші призначують на будову дому.

Дальшими спільниками тієї чвертки є дрібні перекупні — М. Хенцінські й П. Хаскелевича, що дістали по 25.000 злотих.

Одна з чверток є власністю дрібно-го купця Н. Готліба, а останню має родина

п. І. Кокотка, яку він на фотографії вгорі представляє. Загалом до тієї чвертки належить кілька осіб, зпоміж бендзінських купців та промисловців.

Всі новокреовані „мільонери“ очевидно вже набули лоси до першої класи сорокової Клясової Львотерії. Пригадуємо, що тягнення тієї класи починається 21. ц. м. й потриває п'ять днів.

Нещаслива Академія

Польська Академія Літератури зродилася мабуть в нещасливу годину. Від першої хвилини її створення викликала вона нехить серед великої частини польського громадянства. Деякі її почини стрічалися з глузливими посмішками. Ії голова, письменник Вацлав Серошевскі не гішиться великими симпатіями. В останньому часі саме голова Академії був причиною конфлікту між письменником і членом Академії К. Ростворовським та, рештою членів Академії. А саме голова Академії В. Серошевскі був ужив різкого вислову на адресу архієп. Сяпіги, що дав привід до „вавельського конфлікту“. К. Ростворовскі домагав ся, щоб В. Серошевскі уступив з головства Академії. Але домагання Ростворовського ніхто з членів Академії не підтримав, внаслідок чого Ростворовскі виступив з Академії.

Панові Юзефові Хмельові, візничо-

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки заготовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Календар Місіонаря на 1938-ий рік. Зладив о. Пахомій Борис ЧСВВ. Річник XXXV. Жовква.

Календар-Альманах „Дніпро“ на рік 1938. Річник XV. Накладом Українського Товариства Допомоги Емігрантам з України у Львові. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Теоділь Коструба. Пресвята Богородиця Цариця України. У 900-ліття видання в її високу опіку українського народу князем Ярославом Мудрим. Накладом Марійського Т-ва Молоді. Львів, 1937. Ціна 20 сот.

Богдан Гошовський. Княжий город Плісеськ. Відбитка з Альманаху Червоної Каліни. 1938 р. Львів, 1937.

КНИЖКИ ДЛЯ МОЛОДІ

К. Осипів. Це повість давніх літ... Вибрані оповідання з літописів княжої доби в перекладі Видання „Рідної Школи“. Львів, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Іванна Блажкевич. Оповідання. Збірка. Ілюстрації Михайла Фартуха. Видавництво „Світ Дитини“. Львів, 1937.

Володимир Переяславець. Пісня про минуле України. Княжа доба. Київське князівство. Накладом Ярослава Ткачука. Львів, 1937.

ТЕАТР

Богдар Жарський. Україна в крові. Драма в 3-ох діях із недавнього минулого. Накладом В-ва „Дніпро“. Станіславів, 1937.

РІЖНІ

25 літ праці Кружка і шкіл „Рідної Школи“ ім. Б. Грінченка у Львові 1910/11—1935/36. Накладом Кружка „Р. Ш.“ ім. Б. Грінченка у Львові. Львів, 1937.

ЖУРНАЛИ

Кооперативна Республіка. Ч. 7-8, за липень—серпень; ч. 9, за вересень 1937. Львів.

Українська Музика. Місячник. Рік I. Ч. 7. Вересень 1937. Стрий.

Шлях Молоді. Год IX. Номер 10 (109). Вільня.

Відродження. Рік X. Ч. 9. Вересень 1937. Львів.

Українське Юнацтво. Рік V. Ч. 9. Вересень, 1937. Львів

Календар „Криниця“ на 1938 рік. Річник IV. Накладом Видавничої Спілки „Діло“ у Львові.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Ганс Ф. К. Гінтер. Лицар, смерть і чорт. Геройська німецька. Вступ та переклад із IV-го німецького видання Ростислава Єндика. Видавництво „Прометей“. Львів, 1937.

Федір Дудко. Дівчата очайдушних днів. Бібліотека „Діло“. Львів, 1937.

Р. Д. Савчак. На розпутьті. Історія одної родини. З передмовою Л. Нигрицького. „Українська Бібліотека“. Видавець Іван Тиктор. Львів, 1937.

ПОЕЗІЯ

Т. Якимчук. Світлонник. Збірка. Париж, 1937.

Т. Якимчук. Просвід на прилюдний тор, викликаний часом. Заходом Українського Гуртка „Думка“ в Парижі. Париж, 1931.

Т. Якимчук. Недорічки. Накладом Т. Якимчука. Париж, 1932.

Відблиски думки. Зшитки: перший (1928), другий (1929), третій (1930). Видає Літературний Гурток „Думка“. Париж.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Петро Воїн. Японія. Видавництво „Дешева Книжка“ Львів, 1937.

ЖУРНАЛИ

Світло і Тінь. Щомісячник УФОТО. Рік V. Ч. 7 (42). Зи липень 1937. Львів.

Наша Батьківщина. Орган Українського Кризнавче - Туристичного Товариства „Плай“. Рік I. Ч. 9. За вересень 1937. Львів.

Щоб зберегти у розквіті красу

Канадійські Пятенята

вживають тільки мила ПАЛЬМОЛІВ, мила на лагіднім маслиновім олійку

ЯКІ ГАРНІ! Їх великі очі, головки в кучерах, довгі вії, усточки як пелюстки рожі!... Жадна знимка не передасть справжньої краси канадійських пятенят. Свій чар завдячують вони зокрема прегарній дівочій цері... делікатній і чистій взимі і вліті, яку завдячують впливові мила ПАЛЬМОЛІВ.

Коли канадійські Пятенята прийшли на світ, лікар-спеціалісти не хотіли наразити їхніх делікатних тілець і мили ці славні в цілому світі діти, для яких нема нічого за дорогого, в чистім маслиновім олійку. Завдяки цим засобам і пізнішому щоденному вживанні мила ПАЛЬМОЛІВ, вироблюваного на маслиновім олійку — Пятенята мають гарну церу, якої задрять їм жінки цілого світу.

Це саме лагідне мило запевнить також і Вам, Пані, гарну церу. Чому не почати вживати мила ПАЛЬМОЛІВ уже від нині?

Щоб зберегти гарну церу, вживайте цього ідеального мила вибраного для Пятенят.

Гостина театру ім. Садовського у Львові

Маю відвагу признатися вже тепер цілком ширю, що вістку про заповіджений приїзд до Львова театру ім. М. Садовського приймив я холодно і скептично. Багато на це склалося причин. З острахом думав я про те, чи наш побутовий репертуар видержить ще пробу перед міськими глядачами, чи може його роля вже покинчена. Другою справою, що насувала мені деякі сумніви, був склад театральної дружини, якої я майже не знав. Третьою була справа салі, яку я добре знав і знав про неї, що українська публіка нерядо туди заходить. Але годі, вибору не було. Саля Т-ва ім. М. Лисенка віддана майже виключно десятій музі, то й наша великомучениця Мельпомена мусить

оббивати кости по жидівських тісних та неохайних завулках. Але як відрадніше мені сьогодні писати про гостину театру ім. Садовського, коли з рукою на серці, з найглибшим переконанням можу ствердити, що з вогневої проби вийшов цей театр переможною рукою. І побутовий репертуар видержав пробу і засвідчив, що його роля в історії нашого театру далеко не покинчена і він ще довго зможе вдержатися на сцені. І ціла театральна дружина дала себе пізнати, як молодий, талановитий гурт, що передусім серйозно та жертвенно й ідейно ставить до театрального мистецтва. На репертуар склалися „Хмара“ Суходольського та Старицького „Ніч

сінні виставив театр „Гейшу“ та повторив „Ніч під Івана Купала“. Передусім загальне вражіння біль-

покійного Садовського — „здорово перетерті“, що вимагало великого вкладу праці збоку виконавців і вмілої та вправної руки пані Барвінок-Карабіневичевої, мимоходом кажучи, капітальної в ролях старух. Дуже симпатичними, соняшними явищами на сцені були пані: Липківна і Данченко. Іскрами широго драматичного таланту блиснув Пришляк. П. Зятиковий слід попрацювати над дикцією. Гурт доповняють: Крижанівська, Оля Федчишин, Марко Потюк і інші, що своєю появою на сцені засвідчували поважне відношення і достаточну підготовку до театального мистецтва, що є надійним завдатком на майбутнє. Хорові співи складні, танки виведені з бравурою. Орхестра мила, добре зіграна.

Реасумуючи все це, треба сказати, що поруч наших більш і менш удатних змагань і спроб увійти в діяльні театрального мистецтва, „на новий шлях“ — відрадним явищем є, що заховався театр, якому дорога є традиція побутовщини, який її любить, шанує і хоче передати її в живих картинах у якнайкращому вигляді.

Словом: театр ім. Садовського повив на мене подувом тих літ, коли то я безнадійно полюбив українську сцену, приніс мені спомини найкращих літ моєї молодости, яких я не забуду і не виречуся до домовини і загрів мене вірою в гарне майбутнє нашого театру.

Степан Чарнецький.

Український Народний Театр ім. Садовського. Веснянка з Марусі Богуславки.

Артистка Люся Барвінок-Карабіневич (мистецький провід театру).

ше як задовільне. Твори солідно підготовані, окремі ролі обсажені влучно, гуртові яли — кажучи словами

Український Народний Театр ім. Садовського.

Чи ви знаєте Лемківщину?
Чи Ви знаєте життя у горах, де радість і смуток мчаться невгавно, як на фільмовій стяжці образки?

Все це знайдете у збірці нарисів

МИХАЙЛА РОМАНИШИНА

п. н.

В гранатових горах

Дістанете в кожній українській книгарні і в Адміністрації „Назустріч“.

ЦІНА 2 зл.

З пересилкою 2:30 зл.

під Івана Купала“ „Ой не ходи Грицю“ та „Маруся Богуславка“. На Зне-

БАТЬКИ
Передплачуйте для своїх дітей

Світ Дитини

Умови передплати:

В краю річно 4 зл., піврічно 2 зл., чвертьрічно 1 зл.

Адреса: Світ Дитини, Львів, вул. Зіморовича 2. Тел. 257-87.

Е. КРАН

Три звена

Світ — кіно — глядач — це трійця, якої елементи в'язуться між собою різними взаємовідносинами.

СВІТ завжди та цілий позує знімальною апаратурою до фотографічної та фонографічної знімки. Він завжди повен оптичного змісту: то світить світлом, то меркне в тінях. То кипить рухом то застигає в спокою. Звучить голосами та пахне вонями. Безбарвним, невидимим вітром колише пишні, кольорові квіти. Світ дає теж знімці мертвий і живий стафаж предметів та істот. Накінець ставить він і людину під апарат: не лише її тіло але й почування (цебть емоціональні прояви душі) та думки (інтелектуальні духові явища).

КІНО: на стиці нотує апаратом лишень частину цього пребагатого світа фізичної та психічної дійсності. На оточення воно глядить по своєму, по кіновому: заприймає в ньому тільки те, що відповідає технічним можливостям знімальної апаратури. Зовсім недоступними є для кіна пр. запахи а невидимий вітер буває настільки вловний, наскільки даються бачити наслідки його діяння: рух галузок та куряви на дорозі, ритмічний вихил розколисаних трав.

Нещодавно отворився перед кіном світ фізичних явищ: тут воно мікрофоном ловить звуки до висоти 8000 дрогань на секунду, що вже покривається з межами чутливості людського вуха. Краски екран віддає тільки фотографічно: відповідними тонами чорно-білої фотоскалі. Знаменито натомість бачить сочка світлотінь та рух: перша нотується на кожному поодинокому кадрі (фільмовій фотографії), як на звичайній світлинці — другий міститься в довгій ленті кадрів, що по своїй суті є черго-

вими фазами даного кінетичного (рухового) явища, знятого в різних позах, на окремій знімці кожна.

ГЛЯДАЧ: це останнє звено кінотрійці. Він є пасивним консументом фільми: мусить видіти дійсність такою, якою вона показується на екрані. Йому сочка диктує власний, своєрідний світогляд. За глядачем остається лишень одно право: вподобати

тажна селекція картин, їх змісту та ритму);

7) мистецький добір знімальної техніки (сочки, плівки, фільтру, хемічного процесу і т. п.);

8) мистецький добір трюку. Тут слід запримити, що трюки діляться на суто технічні, якими оператор помагає собі при поборюванні річевих труднощів сценаря (пр. сла-

Марлена Дітріх зі своєю дочкою на вулиці Парижа.

собоі одну фільму й зворушитися нею або байдуже наставитися до неї.

Звідти конклюдія: кіно є посередником між світом та глядачем. Як кожне мистецтво.

Залишається квестія: чи воно само теж є мистецтвом? Коли так, то власне чому?

Кіно, механічний реєстратор фактів, ніколи не було б мистецтвом, коли б воно не давало фільмовим творцям свободи навіть у явищах свого автоматизму.

Однаке в ньому засадничо є завжди допускальні.

- 1) добір часу і місця знімки;
- 2) добір освітлення;
- 3) добір позиції апарату;
- 4) фрагментаризація, цебто побільшення картини в першоплянівці (добір деталю)
- 5) еволюція рухомою камерою (добір пересувних картин та самого руху сочки);
- 6) фотомонтаж і фономонтаж (мон-

ветний перехід крізь Червоне Море в „10 Заповідях“ С. де Мілле) й на мистецькі, що дають ефект здебільша кінового калімбурю згл. парадоксу: приміром карикатурна знімка сплітніці в „Останній Людині“ Мурнава, виконана за допомогою кривого зеркала.

Як бачимо, кіно, хоч механістичне, в багатому дозволяє фільмовикові на свободний вибір і саме тому воно може бути мистецьким посередником між світом і глядачем. Екран справді показує дійсність дійсною, не деформує її літературним субективізмом та малярським експресіонізмом, однаке все таки дає змогу (коли фільмовик талановитий!) стилізувати її по своєму, по кіновому.

А так, як мистецтво має міць вражати етичні почування людини...

Львівські крамниці:

- вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
- вул. РУСЬКА ч. 20.
- вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
- вул. САПІГИ ч. 21.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

ПІСНЯ І ВИНО

Серце велике й глибоке, як келих
піниться піснею наче вином.
Танець і пісня, розкішна, весела
дзвонить столунно в малому кіно.

Вічна, незгубна у танці спокуса,
жінки стрункої манливі уста.
Усміх у неї, прихований усміх
в заглиблях уст так розкішно притах.

Пісня шалена, спокуслива пісня,
серце мов келих з отруйним вином.
Грета сьогодні мов мрія заблисне
в місті малому, в малому кіно.

Пишуть, кажуть...

...Славетний Макс Райнгардт висказався дуже прихильно про розвиток кіномистецтва, зокрема акторської гри, за останні роки. „Найкращим зразком акторських спроможностей“ назвав він сцену смерті „Дам з камеліями“ в інтерпретації Грети Гарбо.

...Адріан, голівудський костюмер, гостює тепер в Парижі, де розсліджує історичні одяги з доби Марії Антуанети. На костюмольогічні досліди вислало Адріана виробництво „Метро“, маючи в пляні фільму з життя цієї безталанної королеви. Головну роль грати-ме Норма Шірер.

...Роберт Тейлор оженився! Так по-тайки, що про це не знав ніхто в Голівуді, навіть сам — Роберт Тейлор. Згодом виявилось, що пресова матримоніальна оповістка торкалася, вправді, містера Роберта Тейлора але — якось книговода самоходою фірми.

...„Царський кур'єр“ (за романом Жюль Верна), зреалізований виробництвом РКО-Радио, появилсь як звуковик в кількох мовних версіях.

...„Лицарями золота“ затитуловано великофільму РКО-Радио, в якій показано розріст американського капіталізму в XIX-ому столітті. Фільма охопила собою 3000 статистів, 104 акторів, 98 декораций. Для неї відбудовано стару ньюйорську біржу, історичний форт Тейлор, мраморну палатку Жозі Менсфілда, коханки всемогутнього колись банкіра Фіска... В „Лицарях золота“ не пропущено й такої події з грабіжницької доби капіталізму, коли то мільонери велили струмом зимної води розганяти товпу дрібних ошадників та акціонерів.

Фільма переможно пройшла крізь огонь перших рецензій: в ній талановито зясована в контрастах грошева міць та моральна гниль плютократії.

...неісторична історія Едварда VIII і пані Сімпсон, дещо перекручена з дипломатичних спонук, служить за темою однієї фільми виробництва „Метро“, замаскованої дуже невинним наголовком: „Парнель“. Грають: Клерк Гейбл та Мірна Лой.

...Відомого коміка Бастер Кітона зангажувало Виробництво Метро-Гольдвін - Маєр до реалізації короткометражівок.

...Чи знаєте, що чорнявки більш фотогенічні? Досі панувала зовсім протилжна думка, може під впливом Жан Гарльов, що була одною з найкращих жінок. Ідеал американських операторів — чорнявки з синими або сірими очима. Чорнявками з синими очима є Нерма Шірер, Грета Гарбо і Жуан Кравфорд.

БАТЬКИ, що дбають про духовий корм своїх дітей передплачують для них —

„Діточу Бібліотеку“

Що місяця виходить 1 книжечка в обемі 3—5 арк. друку, гарно ілюстрована.

Ціпорічна передплата на 12 книжечок 5 золотих.

Для закордону — півтора доляра.

Адреса для замовлень: „ДИТОЧА БІБЛІОТЕКА“ Львів, ул. Зіморовича 2.

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА ЯКИМ Є

КНИГА ЗНАННЯ

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

ЗАМОВЛЯТИ
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

НОВИНА!

ЦІНА ЖИТТЯ

збірка лікарських нарисів, якої автором є лікарка-письменниця
Д-р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Нова, небуденна тематика, важливі проблеми народин, життя й смерти в мистецькій літературній обрібці й вибагливому зовнішньому оформленні—це прикмети книжки, що є рідкою появою на нашому книгарському ринку.

Окладинку і численні ілюстрації в тексті виконав мистець Микола Бутович. Книжка друкована на прегарному папері—250 сторін 8-ки коштує 3 —зол. Набувати у всіх книг єрнях

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокє число 2.50 Кч.

В АВСТРІІ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокє число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належності готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch“, Lwów Rynek 10. Pologne. — „Nasustritsch“, Lwów, Rynek 10. Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня „Львівська“, Львів, 3-го Мая 8.

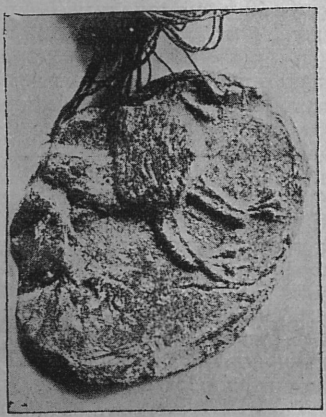
Конто ПК0 153.558 „СМОЛОСКИПИ“
За редакцію відповідає АННА МУЧИЙ-БОЛНАРОВИЧ

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ВОЛОДИМИР МАЦЯК

ЛЬВІВ — ЛЬВИНА СТОЛИЦЯ

Давні часи. XIII вік... 1230-ті й 1240-ві роки... Українські льви зривали з себе невольницькі пута... Молодий, кріпкий духом і волею Данило Романович з братом Васильком і з горсткою ідейних, готових на смерть за батьківщину воїнів запаливав серця народу закріпощеного власними хитами чужими руками, своєю очайдушною відвагою видирив батьківську землю з рук панівних сусідів, що вважали між собою союзом у жаху перед втратою користей з посідання українських земель... Ще значний гурт українців збаламушений сусідами й своїм тісним становищем самолюбством шов у розріз із українськими всенародними інтересами й завданнями... Та намагання всіх противників української національно-державної ідеї, яка вже ополонила наріз і швид-

Відворотна сторона печатки, привішеної зправа до грамоти князів Володимира, Андрія і Льва Юрєвичів з 9-го серпня 1316 р.

ко йшла до здійснення, показалися даремними!... Неустрашимий князь Данило з братом і нечисленними, але до краю вірними й хоробрими синами України, протиставився численній перевазі своїх непримирених бунтарських противників з нутра і їхніх союзників ззовні — сусідів з півдня й заходу — і всіх їх розгортав у вирішальній битві під Ярославом 1244 р. Овочі тієї битви, що показалися для майбутности української нації та держави благословенні, великанські, нажалі ще до сьогодні гаразд не оцінені!

При боці хоробрих львів, батька і стрія з дружинниками завчасу запровадилася у великій пошані для батьківщини молоденький Данилович син Лев, прийдешній достойний наслідник дідовських і батьківських високих лицарських чеснот і української корони... Серед цього трудящого саможертвування ідейних українців для будови державної потуги родився і розвивався Львів — улюблений город мужніючого тоді Льва, заснований князем у дуже вигідному з погляду географічно-політичного і торговельно-господарського місці, через яке переходили перехрещуючися головні шляхи, що лучили європейський Захід зі Сходом, найкоротші та найвигідніші для великої торгівлі між німецькими й іншими країнами та генуєнськими колоніями на Кримі й далше. Львів, що мав стати важливим вузлом міжнародних взаємин, дістав від свого князя в гербі і печаті знак льва, символ самостійної сили, що вмів панувати у себе, а в потребі опертися чужим затям. Від тоді став Львів постійним осідком українських князів, другою обіч волинського Володимира столицєю могутньої Галицько-Волинської Держави, осередком, у котрому розвернулося і загомонило славою між чужинцями державно-національне життя у всіх ділянках, політичній, релігійній, культурно-освітній і торговельно-господарській. Місто росло дуже швидко, розбудовувалося церквами, домами мешкальними та торговельно-промисловими, бо було забезпечене сильним замком і фортифікаціями; тут панував незвичайно оживлений рух, тут збудувалися та перебували купці й особи інших станів і націй, німці, поляки, москвичі, мадари, чехи, жиди, греки, вірмени, італійці (венезці та венеціани),

татари й інші. Всі чужинці втішалися у Львові, як вважали в українських землях, національно і релігійно вільною і зустрічалися з вільною хоча гібною поставою українського населення. Та з чужинців українські князі найбільш цінити та з уваги на важні національно-державні інтереси підтримували у Львові німецьких пришельців, тому, що вони вносили тоді собою всюди найбільше творчих вартостей організуючи вміло й раціонально економічне життя на основі їхніх цінних здобутків міського устрою, т. зв. магдебурзького права. Далі вони найприхильніше з усіх чужинців ставилися до української нації та держави. Не даром наші досвідні князі підтримували німецьких купців і колоністів на українських землях і посадників німецької народности допускали до провду важніших для заграничної торгівлі українських міст, устроєних на німецький лад. Від них мали українці змогу навчитися немало цінного! Львів устроєно по магдебурзькому праву в другій половині XIII-го століття (вперше згадує про Львів український літопис під 1259 р.). Львівського посадника у кінці того століття знаємо з імени: це був німець Бертгольд.

Княжий Львів не був виключно деревляний, будований з дерева, всупереч твердженню багатьох істориків. Факт, що нам не лишилося ніщо з львівських княжих кам'яних будівель, безсильний свідчити, що таких будівель зовсім не було. Бо ж, наприклад, факт, що до сьогодні не знаємо, що би збереглася одна-одніська грамота короля Юрія I Львовича († 1308 р.), не зможе ствердити, що цей король грамот взагалі не видавав! Кілько ж бо княжих мурів кам'яних і цегляних на українських землях разом із Львовом (це сталося також з княжими пам'ятками письменними і іншими!) підпало заглади до самих основ у війнах з сусідами за удержання самостійної української Галицько-Волинської Держави головно від 1340 р.! Львів як центр Галичини був особливо наразений! Кілько ж каменя з українських будівель у Львові пішло на будову різних мурів вже під польським пануванням! Ще й немало останків фундаментів мурів княжого Львова могли б відкрити систематичні, хоча дуже трудні, розшуки археологів на жовківському передмісті і далі. Багато причин каже нам прийняти за певне, що княжий Львів був теж мурований: досвід деревляних середньовічних міст у Європі, які часто і легко горіли, факт, що з XIII в. залишилися на українських землях під Холмом і в Кам'янці на Підляшшу руїни кам'яно-мурованих укріплень, факт, що незвичайно могутня й багата в матеріяльні засоби Галицько-Волинська Держава XIII—XIV століть, могла будувати з каменя, коли значно бідніша Польща спромоглася тоді на каміно-муроване будівництво. Вкін-

ці за кам'яно-мурованим князем Львовом промовляли різні важні політично-державні, перш за все стратегічні і престижові рації.

У столярні Львові приймали часто українські князі посольства з чужих висококультурних держав. Якже мог-

Лев на печатці кн. Андрія і Льва 1316 р.

ли наші князі заїмпонувати своїм гостям справжнім багатством, могутністю і величию Української Держави у деревляному Львові, коли чужинці приїжджали до княжо-престольного Львова зі своїх кам'яних столиць? Чи вивозили б чужинці з деревляного Львова корисні про українську державність

Герб міста Львова з 1353 р.

переконання нпр. послі від могутньої держави пруського ордену хрестоносців, що складалася переважно з цвіту західно-європейського лицарства, яке мало змогу порівнювати українську культуру з західно-європейською і робити висновки? Ті висновки мабуть таки не були для української культури неприхильні, коли німецький орден на довго зв'язався тісним союзом із українською державою, яку й цинив високо, коли німецький графський княжий рід Шварцбургів посвоячився з українським княжим родом Романовичів, а зверхники пруської держави хрестоносних лицарів, як

про це переконують нас нові джерельні знахідки*), наділювали українців посліостями в своєму краю. А знаємо, як знаменито були загосподарені з економічного боку німецькі хрестоносці в себе! Тому рішуче мусів бути княжий столичний Львів розбудований кам'яно-мурованими будівлями й мати різні міські улаждження! Всякі ознаки вказують, що ще в княжих часах розвивався Львів у західному й південному напрямі починаючи від нишнього жовківського передмістя та що пізніший розвиток Львова за польських часів, чергуючися часто з підупадком міста, зовсім в історії Львова новиною не був.

Княжий Львів був великим центром українського державного життя. Небагато, але всеж більше як дотепер можемо сьогодні знати з минулого Львова. Хоча в його історії не бракло сумних картин, як ось в 1259 р., коли татари настояли, щоб українці розкинули львівські укріплення, або в 1283 і 1287 рр., коли по відбудові укріплень князь Лев мусів відпирати жакливі татарські наїзди від Львова, при чому погинуло з татарських знущань багато львовян, то всеж пережив Львів за княжої держави свої світлі часи та події, відображаючи свою достойну столичну роллю. Тут у Львові зорганізував у 1289 р. князь Лев велику політичну акцію оружною допомогою для свого союзника, мазовецького князя Болеслава Земовитовича, який під протекторатом Льва намагався зайняти для себе польський престіл у Кракові. Підчас воєнної кампанії під Краковом український князь змінив пляни, бо заключив тоді дуже корисний для себе й для Болеслава союз з могутнім чеським королем Вацлавом II, котрий незабаром заняв цілу Польщу. Обдарований чеським королем ще й осягнувши з походу своїх військ значні користі, вертався український князь до своєї львівної столиці з великою славою, радісно витаний своїм народом. Галичина скріпила тоді через свою столицю дуже живі політичні та культурні взаємини з Чехією. Ще важливішу і ширше закреному політичну акцію розвивав князь Лев зі Львова в 1299 р. На просьбу угорського посольства, яке прибуло до Львова від короля Андрія III Арпада, і в згоді з постановами мадярського народного союму зложеного з католицьких головно духовних представників мадярської нації, які ухвалили ці постанови в Пешті 1298 р., виправив Лев своє військо на Мадярищину, щоби присмирити бунтарство північно-угорських магнатів, що виступили проти свого короля і проти добра держави й нації. Досить успішна акція українських військ на території нишньої Закарпатської України знова принесла великі користі моральній й матеріяльній, політичній й господарській, не тільки галицьким, але й закарпатським українцям. У зв'язку зі своєю збройною інтервенцією на Мадярищину вибрався теж старий князь Лев зі Львова на весну 1299 р. в гостину — на зїзд з чеським королем до моравського Берна, де закріплено українсько-чесько-мадярський союз і уложено порозуміння в справах Польщі**). Мабуть не без якоїсь участі Львова обійшлося установа самостійної церковної метрополії в Галичі в 1302/3 рр. через царгородського цісаря і патріярха внаслідок заходів українських князів, що сталося за панування сина Льва, короля Юрія I. Цей знаменитий

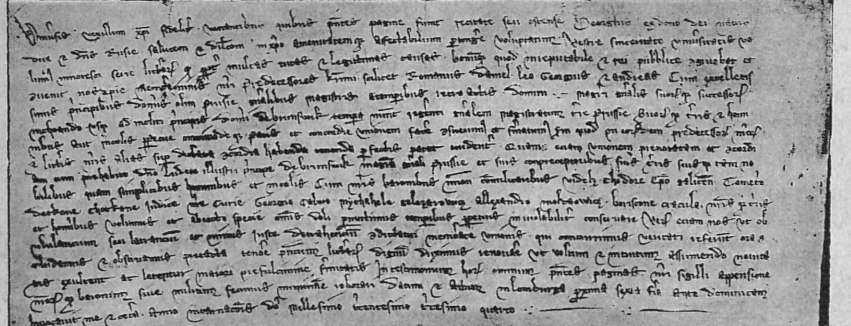
зединитель великої Галицько-Волинської Держави, який хлопцем певно виховувався у Львові і певно нерідко перебував у любийкій столиці свого батька, опікувався нею і гаряче пособляв її розвиткові, хоча його головною столицею був волинський Володимир. З двох Юрєвих талановитих і хоробрих синів, що княжили в Українській Державі спільно в братській любові і згоді, молодший Лев II мав за постійний осідок і столицю Львів. Наше місто славилось князем, якого разом з його старшим братом Андрієм, володимирсько-волинським, високо цинила заграниця. Українських могутніх союзників хотіли зеднати собі тоді папа, німецький орден хрестоносних лицарів і польський король Володислав Локеток, зосібна цьому ж королеві заїмпонували Юрєвичі як лицарі-переможці татар і як оборонці західної куль-

Святоюрський дзвін з 1341 р.

тури перед татарсько-московським варварством. Люті наїзди потужного татарського хана Узбека заломалися вповні об рішучу поставу українських князів з їх лицарськими, боярськими військами. Нажаль велику свою перемогу над татарами заплатила Галицько-Волинська Україна великими жертвами, що потягли державою до самих основ і сильно її на будуче ослабили: героїською смертю обох князів у цвітї віку й жервенної маси українського лицарства - боярства на полі бою з азіятами.

Болючі наслідки славної перемоги українського лицарства над татарами показалися вже за наслідками Юрєвичів, Болеслава Юрія II — Тройденевича мазовецького, який хоча син сестри Юрія I, вихований в чужому дусі намагався проти волі ослабленого українського елемента надмірно поширити в державі на шкоду українців чужі впливи і цим поправді наковів українській державі чимало лиха. Для противаги сил вимагав український нарід удержувати корисний для себе політичний союз з німецьким орденно хрестоносців, які завжди позитивно відносилися до української держави. До перебуваючого у Львові князя Болеслава Юрія з двором, в якого проводі стояв член княжого роду Дмитро Детько, приїздили в 1334 р. від хрестоносців послі, і Болеслав Юрій, хоча неприхильний українсько-німецькому союзові, мусів продовжити цей союз з волі українського народу й під чатиском його представників. Заручниками союзу на грамоті договору, виставлений у Львові 11-го лютого 1334 р. підписалися й привісили свої печаті високі українські державні мужі; на першому місці єпископ (фактично митрополит) галицький Федір, далі член княжого роду, мабуть маршал двору Дмитро Детько — найвищий дворський - державний суддя Ходько, далі воеводи найважливіших українських городів Юрій Лисий, Михайло Єлисаверович, Олександр Молдавович і останній Борис Кракула, який в грамоті виданий для німецького ордену по році

Грамота кн. Болеслава-Юрія II. до великого магістра Німецького Ордена, Людора, з 11-го лютого 1334 р.

*) В 1324 р. дав пруський комтур чотирьох українців добра в Прусії, коло міста Остероде. Ті добра з місцевістю дістали опислу назву Klein Reussen (Малої України). Preussisches Urkundenbuch, Zweiter Band, 2 Lieferung herausgegeben von Dr. Max Hein, Königsberg 1935, Nr. 485. На цей документ перехований у відписі з XVII-го століття, ніхто досі в українській історіографії не звернув ніякої уваги.

***) Справи 1299 р і деякі інші тут вилжені в загальній нарисі опираються на нових розслідах переведених автором цієї статті, ще не оголошених і незаних дотеперішній історичній науці.

у Володимирі підписався львівським воєводою.*)

1340 рік поглибив трагедію Української Держави, почату ще смертю Юрійовичів — останніх з династії Романовичів у головній лінії. Світла доба панування українського княжого роду перервалася. Насильна смерть Болеслава Юрія з отроєння таємними руками та в таємних — докладно незнаних, але загально дуже підозрілих обставинах — злучилася з великою жадиною західних і південних сусідів здобути для себе багаті українські землі. Вину смерті Болеслава Юрія кинули всі чужинці одногосло, але й одно-сторонньо на українців — оборонців своєї держави перед чужими, хоч тієї вини не potwierдили досі ніякі джерела. Зараз по смерті князя впаав нечайно польський король у Галичину, спалив Львів і забрав собі дуже засібну українську князю скарбницею з замку, в якій між іншими цінностями були: дві дорогоцінні корони, золотий престіл висаджуваний діамантами, пишна княжа мантія, золоті хрести тощо. Прегарний Львів впаав жертвою знищення до самих основ у завзятій війнах, які довго велися за удержання державної самостійності, під проводом князів Дмитра Детька і відтак Дмитра Любарта Гедиминовича. Тоді згинули всі свідки високої духової і матеріальної культури княжого Львова за винятком двозна, вибитого в 1341 р. за правління Детька. Цей двійний завішено в двіниці тодішнього монастиря св. Юрія і він сьогодні переховується в святоюрській катедрі, уратований швидко за пожежу монастиря, спаленого наїздом Казимира. Ще б тільки залишилися нам посередні свідочства, які промовляють за великим розвитком Львова в князівстві до величчя, його значінням і повагою серед своїх і чужих.

Поважний розвиток Львова під польським правлінням в XV—XVI століттях чергуються часто з підпадом — при сильно поменшенні можливостях розвою українського елемента в місті, який всеж не падав духом — не був справді чимось незвичайним і новим в історії галицької столиці, бо Львів переживав свої світлі часи за української княжого державності.

*) Ця грамота збереглася в німецькому архіві в Кенігсбергу.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИ Й

Як Т. Бордуляк писав свої оповідання

У 1937 р. мінае 50 літ від появи в друку першого твору Т. Бордуляка, а 16 жовтня того самого року припадають перші роковини його смерті.

Тихо зійшов у могилу, викопану на ходачківському цвинтарі, один із кращих наших письменників останніх років XIX століття, зовсім так само, як жив непомітно, без зайвого гомону, не випихаючи себе вперед, не ставлячи себе на котурни. І хоч круг обсервації в Бордуляка не був широкій, хоч його тематикою були тільки будні та злидні подільського села, хоч його оповідання переважно розміром невеликі, то е в них свій чар і своєрідна рівновага духа. Ці прикмети Бордулякової творчости підмітив був уже Йосиф Маковей у своїому літературно-критичному нарисі про Т. Бордуляка, поміщеному в VIII—IX книжці Л. Н. Вістника за 1898 р. У той час більшість творів Бордуляка була вже написана, бо по 1898 р. написав він уже тільки 8 оповідань (разом 30).

Тимотей Бордуляк

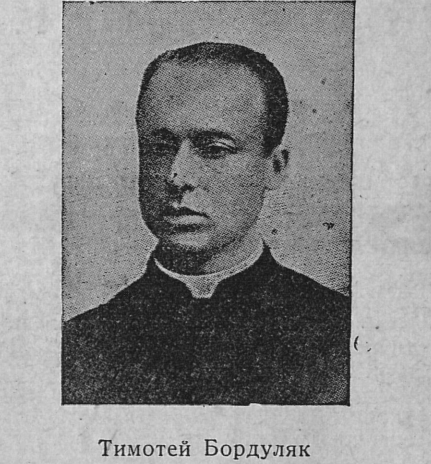
Трицять менших, чи більших оповідань здавалось би невеликий дорібок. І для тих, хто літературне надбання лічить на томи, чи сотні праць, це видаватися може мало. Але цю стежити за красою, для того 30 Бордулякових оповідань — це великий вклад у нашу літературу.

Зрозуміла це якслід Наддніпрянина, де видали друком (наскільки не помилюся) від 1903—1930 р. цяць Бордулякові твори в цілості, а ще друкували осібними книжечками його поодинокі оповідання. У нас в Галичині, появилася тільки одна збірка Бордулякових оповідань, а саме „Ближні“ в 1899 р.

Перший твір Бордуляка, що появилася був у 1887 р. в „Зорі“ — це переклад Гайнової „Льорелай“ п. н., „Русалка“. В листі до Маковея з 10.3.1898 р. сам Бордуляк пише так про цей переклад: „Русалка“, дуже глухий переспів Гайнової Льорелай, штука Вам добре знана, бо Ви о ній писали в статті в „Зорі“, колисьте писали о переводах з Гайново на руску мову“.

В архіві Маковея задержалися 4 листи Бордуляка до Маковея, з них один із 10.3.1898 р., а в ньому міститься список писань Бордуляка. Тому, що цей список поміщений у VIII—IX книжці Л. Н. В. за 1898 р. на 61 ст., не повторюю його в цілості, а тільки даю з нього уривок, що в ньому Бордуляк пояснює генезу оповідання „Сабета Себі“.

„Сабета Себі“ — Діло 1892 ч. 146: подібне оповідання чув я з уст народу, а тому, що воно своїм змістом нагадувало мені історію про жидівського псевдо-месію Сабету Себі, тому я його так затитував. Н. В. Цю легенду чув я майже малим хлопцем коли ще не мав поняття про фольклористику

Тимотей Бордуляк

і не міг записати її дослівно. А колись пізніше її нагадав; використав я її у вище наведений спосіб“.

Другий лист Бордуляка з 2.3.1898 р. — це докладна автобіографія письменника, що малює нам його життя і творчість, спокійні, роботащї, як вони справді були.

Ось — більша — друга частина з нього:

„Городище дня 21/III 898. Високоповажаний Пане! Ваша гадка вивести перед ширшу публику деяких галицьких письменників, до котрих і л маю честь належати, та сказати слово про мої твори, мені вельми подобається. Не йде мені про розголю, але про що інше: про науку, про вказівки. Бож справді буде це для мене вельми почесною річею почути, що скаже про мої твори такий чоловік, як Ви, що має до того потрібне знання і — серце. От уже і з того, що Ви написали про Чайковського, я скористав багато, а кілька скористаю, коли прочитаю те, що Ви напишете про мене, та ще про інших! Список моїх творів я вже післав на Вашу адресу 12-го ц. м., а тепер подаю Вам з найбільшою щирістю інші Вам потрібні інформації. Скорше я не міг того зробити, бо мусів у родинних

справах виїхати на кілька днів у далеку дорогу, а вернувшись, відпочати. По матурі мав я намір вступити на виділ філософичний і учитися української мови і класичної філології. Та це показалося неможливим. З дому не міг я мати жадної помочи, а перед лекціями мав я страх. Вони мені так надоїли за цілу гімназію. Отже я вступив на богословія. В семінарії учився я передовсім геології, сповняв семінарицькі обовязки, ніде не уділявся, а що мені ще доволі залишалось часу, тож дальше взявся я до читання, тим більше, що тепер стояла переді мною отворена бібліотека університетська, Оссолинських та ін. І взявся до читання. Але тут читав я вже більше поважно, систематично: студіював мову і літературу російську, польську, французьку, читав солідні твори про естетику і критику, два роки ходив я правильно на виклади української мови і літератури проф. О. Огоновського, учився крім того по італійськи і без великих трудів привсьвої собі достаточню ту мову.

Може сказати, що в семінарії тих 4 роки я працював поважно над своєю літературною освітою, наскільки це залежало від моїх сил і обставин. У тім часі розголю про мою „поетичність“ дійшов до проф. Гр. Цеглинського, який видавав „Зорю“. Мабуть котрийсь з моїх гімназіяльних колегів сказав йому про мене. Цегл. прийшов до мене до семінарії і просив, щоб йому дати кілька моїх поезій. Я, розуміється, такому чоловікові, мому бувшому учителеві не міг відмовити і обіцяв вчинити його волю. Виписав кілька дрібничок з моїх „Кармінів“ і заніс особисто поважаному професорові. Але д. Цегл. надрукував у „Зорі“ лише мою „Русалку“, перерібку з Гайнової „Льорелай“, а решту, дай йому Боже здоровля, кинув до коша. Після того в мене наступила рефлексія. Я став критикувати свої „Карміна“ і дійшов до того, що це самі дурниці. На мою думку пробивався в них справжній поетичний талант, буїна фантазія, однак зрештою такі дурниці. І я їх знищив. Узяв, подер цілий зшиток на дрібні куточки і закопав їх у семінарським огороді під каштаном.

Д. Цегл. переказував іще кілька разів до мене щоб до нього прийти, одначе я його не слухав і не був у нього ані разу, стидуваючись за свої поезії, котрі йому дав до читання. Видно він запримітив у мене талант і здається, хотів його справити на добру до-

рогу, хотів щось порадити, та я був неслухняний. Я пізніше жалував того, але вже було запізно. Видно, мені вже судилося йти наперед власними силами. В семінарії я не писав нічого, жукиваючи весь свобідний час на науку. Писання я відкладав на пізніше на село, де думав я матиму часу доволі, аж занадто. Однак показалося іначе. По висвяченню я дістав посаду сотрудука в Утіховичах пов. Перемишлянського і був там 10 місяців (від липня 1889 — до квітня 1890) і мав роботи по самі уха. Три села, три церкви, школа, більше як 1000 душ, а я сам один. Нічого тут я не зробив, лише переклав Тургенева „Годинник“.

Потім пішов на сотрудука до Голіч, пов. Підгаецького, і мешкав там у прилученім селі в Заставях. Тут уже мав більше вільного часу, але таки до писання якось не брався. Нараз став зі мною кореспондувати небіщик Гладилевич, мій улюблений учитель і господар кляси, який провадив мене цілу гімназію. Знов йому хтось наговорив про мою „поетичну владчу“, і небіщик став мені докоряти, чому я тихо сиджу, чому закопую свій талант, і т. д. В мене обізвалася амбіція, я написав „Осіній сонет“ і післав його на руки Гладилевича, котрий і надрукував його в „Зорі“. Я ще написав два оповідання: „Дай Боже здоровля корові“ і „Матя“, та післав їх до „Діла“, яке їх зараз надрукувало. Здається, лиш ті три мої праці читав мій дорогий учитель української мови, бо незадовго смерть перетяла нитку його життя. Я дуже за ним жалував, плакав... Між нами навязалося таке гарне листування, я сподівався від нього стільки поради і помочи, але він умер і я знов лишився сам один.

Докінчення буде.

Не забудьте післати даток на нагробник мистця Василя Крижанівського

АЙСХІЛЬ Із трильогії „ОРЕСТЕЯ“ переклад Василен Сімартин

I. З 1. ТРАГЕДІ „АГАМЕМНОН“

З Трої появляється давно умовлений вогняний знак, що місто впало, і вслід за цим спалахують вогнем одна по одній гори недалеко Аргосу, — столиці царя Агамемнона. Про це сповіщає дружину Агамемнонову Клітайместру вартувий, що ввесь час чатував на високій башті, дожидаючи цього знака (Прольог, ряд. 1-39). Зібраний на заклик цариці хор із аргосських дідів, найстарших громадян Аргосу, згадує історію походу на Трою та про долю Агамемнонові дочки Іфігенії, що її перед десятьма роками батько пожертвував був ображеній богині Артеміді (40—263). Цариця Клітайместра сповіщає дідів про упадок Трої (264—350), що й е ще темою окремої пісні Хору (351—503). Тимчасом надбігає вестовик із новиною: аргоські війська, після великих пригод, переборовши різні небезпеки, вертаються із своїм царем до рідного краю. Клітайместра дає за-порядки, щоб Агамемнона зустріти як-найкраще та як-найвишніше (504—680). З приводу цього Хор висловлює свої думки: з них бе щось наче побоювання за долю царя та який незрозуміле почуття страху (681—809). Вжджає на тріумфальному возі Агамемнон — із бранкою, донькою троянського царя Пріяма, Касандрою, вішункою. Його вітає Хор і дружина. Вона вислелое для нього пурпуровими килимами вхід до палацу, дарма що цар від-

мовляється від цієї великої пошани. Агамемнон познайомлює Клітайместру з Касандрою і просить її поводитися по-людському з новою бранкою-рабинею. Идучи за намовами друзини, цар подається нарешті на пурпурових килимах до палац — Касандра залишається на возі (810—974).

Сцена відбувається перед царським палацом. Хор у своїй пісні (975—1034) передчуває якийсь велике горе. Із царського палацу виходить Клітайместра.

Клітайместра.
1035 Ввіди і ти, — це до Ксандри я кажу; коли з цим домою з Зевса ласки маеш ти хліб-сіль ділити, в колі безлічі рабів у панського стояти вівтаря, зійди із воза, гордоці свої покинь. І син Алькмени!*, кажуть, як колись-то стаг рабом, невольників життя, чи хліба не цуравсь. І як судилось стаи вже кому рабом, то — частя бути в пана, що багач знов; бо ж ті, що через ніч забагатіли, й так усе гнуть кирпу, й до рабів жорстокі.
1040 Алькмени!, кажуть, як колись-то стаг рабом, невольників життя, чи хліба не цуравсь. І як судилось стаи вже кому рабом, то — частя бути в пана, що багач знов; бо ж ті, що через ніч забагатіли, й так усе гнуть кирпу, й до рабів жорстокі.
1045 як це й годиться, всього вдосталь мати-меш.
В нас²⁾

Хор до Ксандри
Вона тобі сказала ясно все і жде, що скажеш ти. Як долі вже попала в сіль, слід слухатись. Чи ні? Не будеш слухатись?
Клітайместра.
1050 Коли не ластівяча і не варварська у неї мова, не чужа — то зна, що я до серця і на розум говорила їй.
Хор до Ксандри.
Послухайся її, в становищі твоім це ще найкраща рада; з воза злязь хутчий.

Клітайместра.
1055 Мені тут ніколи надворі панькатись із нею, бо ж готові під заріз уже під огнищем середнім вівці ждуть для жертв. (До Ксандри): Як хочеш брати в жертві участь, то не гайсь.

*) Себто грецький герой Геракл, що був сином Зевеса й Алькмени — натяк на те, що з наказу дельфійської пророчні він мав за кару три роки служити рабом у лідійській цариці Омфали.
2) Цього вірша, власне, в тексті, що до нас дійшов, немає; і це доповнення (Вілямовіца), якого вимагає зміст.
3) Грекам не подобався ластівячий цвіркїт, тимто вони зривнували мову не-греків із щепетом ластівок.

1060 а як моїх не розумієш слів, то дай, як варварн, замісто слів, рукою знак.

Хор.
Чужинці б здавсь дотепний, думаю, товкмац, вона ж, як звір той беться, що попався в кліть.

Клітайместра.
Дурна, або дурної слуха голови!
1065 Прийшовши з міста, що розбите саме впрах, вона не вмје ще узди зносити, гнів кривавий мусить ще перешуміти в ній! Доволі слів, більш глуму з себе не знесу. (Відходить).

Хор.
Не гнів ховаю я для неї, ні, а — жаль, (До Ксандри):
1070 Покинь, сердешна, віз; на те, що мусить бути, згодись, бери на себе це нове ярмо.

Касандра.
Ой-ой, ой-ой, ой-ой, ах!
О, Фойбе, о, Фойбе!⁴⁾

Хор.
Чого ж ти ойкаєш довкола Льюксія?⁵⁾
1075 Це ж бог такий, бач, що не терпить го-лосінь.

Касандра.
Ой-ой, ой-ой, ой-ой, ах!
О, Фойбе, о, Фойбе! (Сходить із воза).

Хор.
Нова хула знов, кличе Апольона знов, а плач-жалі далекі богіві цьому.

Касандра (побачивши камінь, посвячений Апольонові).
1080 О, Фойбе, о, Фойбе! Шляхів бог — загуба моя!⁶⁾ Вже вдруге повну згубу зготував мені!

4) Себто — Апольоне (так і в оригіналі).
5) Льюксії — теж Апольон, ясный бог, що не любить плачів та голосінь.
6) В оригіналі — apollon (apollymi) — нищу; apollon — той, що нищить), слово, що викликає яву загуби; е це гра слів, що основується на сполучі назви бога Apollon з цим дієсловом. Перша загуба — після того, як Касандра відкинула колись залицяння Апольона, й цей бог надлив їй даром — вішувати лихо.
7) Агамемнон був сином Атрея, тому — Атрид (наросок — ides відповідає укр. — енко).

Хор.
Про власне горе, мабуть, вішуватиме: пророчий дух в раба лишається душі.
Касандра.
О, Фойбе, о, Фойбе!
Шляхів бог, загуба моя!
Куди завів мене ти, під який це дах?

Хор.
В Атридів⁷⁾ дім; коли сама не пізнаєш, то я тобі скажу, а ти вже не переч.

Касандра.
Ах, ах!
1090 Богопротивний дім! Кілько то бачив він⁸⁾ убивств гидких, рідні руди! Різниця чиста, по долівці кров дзорчить!

Хор.
Чужинка ця — мов пес-стежий, що вітриць кров, винохуе, глядити, чи трупа де нема.

Касандра.
Хочете свідків? Ще треба певніших вам? Дітей тут ріжуть... лемент, зойк...⁹⁾
Печуть і мясо їсти батькові дають.

Хор.
Твоя вішунська слава і до нас дійшла, ми знаєм це, і нам не треба вішунів!

Касандра.
1100 Ой, леле, ах! Коїться знов щось тут? Знов якийсь нове кують тут горе? В домі цім яку нестерпну знов готують для другої незгойнуу рану!¹⁰⁾ Хто порятує, хто?

8) Цей вірш відповідає грецькому „дохміев“, що його жвивали грецькі трагіки для вислову дуже великого душевного зворушення. Грецького дохмія (v—v—v) в нашій мові передати не можна так, щоб чути болю вірш; наше заступство цього вірша (-vv-v-) або (-v-v-) це останнє „гіподохмія“ це один із відмін „дохмія“.

9) Атрей порізав діти свого брата Тієста і мясо з них дав братові їсти.
10) Грецькі „бакхії“ (v—) передаємо звичайним для нас „амфібрахом“ (v—v) В цім образі Касандра бачить уже недалеко вбиство Агамемнона, а спосіб цього вбиства змальований у найближчих образах: купіль; сітка, накинута на Агамемнона; завивало піднесене вгору руками, що викликає уявління ріжків; сокира — приятелька Клітайместри, вона лежала приготована в царці на ліжку, отже була немов дружиною її т. д.

ДИМИР НАГЛОЧ

Під осінніми подільськими зорями

У МАЛЯРСЬКОМУ АТЕЛІЄ ОСЕНИ

Довгих картин-описів природи вже не любимо, вони зникають з новітніх книжок. Наша література, майже в цілості селянська, дала нам чимало прекрасних картин села, неодмінно непересічний опис осені, весни чи літа. Ледви чи удалось би дібрати кращій барв. Автім — сьогоднішня людина, люди-

І ви підете. В кожному саді маляр приставатиме і злегка поствистуючи буде накладати на дерева нові барви. Затремтять у чистожовтій барві каштани, скрутяться і почорніе темнозелене листя акації. Червоном злотом покриються залотні черешні й вишні. В якійсь безнадійній задумі схилиться гнило-жовте галуззя яблуні і груш. Бронзовітимуть стрункі ясені. Лише

осінь-артист прерізними комбінаціями сіробілого й зеленожовтого коліру. Не стямитеся, як осінь дійде через поля до лісів. Великий круг сонця застрягне до їх хребтах, осіннім золотом розліється по листю дерев. Дорогою надіде віз з плугом. Це вертаються з поля, від осінньої оранки. Сядете побіч кремезного газди і його молодой, стрункой дочки. Дядькові єдиний син помер; у праці помагає дочка. Попливе свободна гутірка. Задивує вас культурність, свідомість і здоровий гумор цих селян. Приємно так глядіти на гострий профіль газди та здорові смагли щічки дівчини. І спровола відете в розлоге, ціле в садах подільське село. Знаєте, що блакит осіннього неба чистіший, дзвінкіший за інші!

лившись до свого побратима-попередника, повисає на шнурку. Тих листів тисячі. Під сушарнею стоїть плянтатор — тутешній панотець і живо розмовляє зі спільниками. Бож і мороки з тим тютюном. Оце найгарячіший час: силання і сушення у спеціально збудованих сушарнях. Залізни рури розпроваджуватимуть горяч у щільнозамкненій сушарні. Лише живе срібло тепломіру підлазитиме флегматично: 20 — 23 — 26 — 29..., другого дня 30 — 33 — 40 — 45., третього 47 — 50... 60... Тоді отвориться вентилятор. На світ видобудуть сотні цитриножовтих листків або бронзових, спалених. Один наклад виходить і зараз дають новий, зелений.

Дівчина-плугатар.

Світлив П. Випрук.

на століття радія, літаків і телевізії не має часу і змоги зупинитися на таких „абстрактних“ речах, як — краса природи. На дозвілля вириваємося з міста звичайно в літі й тоді признаємо тільки два кольори: блакитний і зелений. Блакитне небо, зелені ліси і гори та блакитно-зелену воду. Просліджуємо зелене лоно природи (або теж навпаки...) і про все привозимо з літництва — зелене поняття...

сентиментальні верби зігнулись над ставком, опусять свої мокрозелені віти й плакатимуть за мичудим літом. Вийдете на поле і станете. Поглянете на прямокутники ланіз; задивує вас

+ 60° Ц.
Трад-ра-рата, трад-ра-ті... гомонить голосно мельодія скочної польки. Мала ручна гармонійка жваво скаче по тубах чорнявого хлопчини.
— Перестань-но, Іванку! Ходи суди силати!
Іванко рад-не-рад ховає свій інструмент у кишеню, сідає коло матери. Бере жмут широких, зелених листів тютюну, іглицю стає насилати їх на шнурок у швари.

Дивлюся — довкола на обійстю до двачть людей силая тютюном. Сидять згорблені і терпеливо проколюють кожний листок, що незабаром, приту-

Силаять тютюн у „швари“.

Світлив П. Випрук.

Та на цьому не кінець. Коли тютюн „відійде“ будуть його „протягати“, „люструвати“ (складати колір до кольору). Завязані жмутки-папушки дадуть вкінці під прасу й забють у лещуки. А в пізню осінь відвезуть до Борщева, до „монополю“, щоб дістати тижжозапрацьований гріш.
Питаюся, чи виплачується праця коло тютюну.
— Га, дістанесі спільникови — (спільник дає працю, плянтатор поле і сушарні) — яких 30, 50 чи 70 злотих. Вийде за день праці і по 50 грошів. Але багато значить готовий гріш на руку.

Сідаю коло селян. Всі вони малоземельні, душаться на карловатих господарствах, не доідають. Звертаюся до одного 25-літнього „вуйка“ (так тут називають жонатих чоловіків):

— Юсипе, як там мешкаєш? Будеш класти хату?

— О, та в мене палаці! Кілимами все вистелено. Хочу си ще лише купити то радіо!

Всі стають реготатись. Юсип „пристав“ на грунт, де вже перше один одженився. Тепер мешкає він у тісній „дпопці“, широкій на кілька, довгій на кільканацять кроків. Але ось і він регочеться зі своєї бідн і з усього світу. Балачка сходить на війсьско.

— Мене не взяли — каже Юсип. — Казац дохтор, що на сім правім боці маю пляму. Тай тепер часто болит мені шос в грудях.

Гм... Чи можна самую бульбою воювати з туберкулозою? Прикрі думки прориває ясный сміх дівчат, що хіхочуться від хлопячих жартів.

МАМУ
ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ
КАРПАТІ

ЖИТТЄВІ ОБЕЗПЕЧЕННЯ-ЛІВІВ, РИНОК 38.

Над землею тепла вереснева ніч. Спільники розійшлися. У сушарні паляться. Молода дівчина Тетяна докладає дров. Її рідня має цієї ночі „дижур“.

Десять далеко з вулиці долітає парубоцький спів:
Коло млина яворина, зацвила калина. Навчилася в саду спати молода дівчина....

Тетянка приперла ніс до шибн, але в слабому місячному сяїні не видно, кілька степенів. Нараз — на вікно паде жмут електричного світла. Тетяна бачить у шибі усмінене обличчя Олекси. Лямпка гасне, але дівчина відчуває виразно палкий подих парубка. Тетяна відрухово дивиться на тепломір. Кілько? — 30 — 40 — 60°?!

І вона не знає, чия це температура: сушарні чи її?!

РОСТІТЬ І МНОЖІТЬСЯ

„...Так сказав Бог. І гріх, найтяжчий гріх чинить той, що нарочно вистерігається потомства. Тяжкий тягар бере на свою душу за ті ненароджені істоти. Проти закону Божого і природи поступають такі подружжя.

І спадають на них кари, нещастя, злидні“...

Лунко розноситься низький баритон черця-місіонаря. Сотні селян слухають проповіді на те дразливе та актуальне питання. Сотні голов, схилених додолу, об вуха беться велике слово: гріх. Слухають жадбно селянські душі, спрагненні правди та справедливости. Слухає стара деревляна церковця, що до неї приходило чимало людських поколінь виливати свої жалі й набиратись надії.

Місійна проповідь кінчиться. Люди моляться і поволі виходять. Пристаю до громадки чоловіків.

— Добре проповідає — кідає сдин.

Хор.
1105 Із цих пророцтв нічого не второпав я; ті перші — знаю, місто все про них кричить.

Касандра.
Негідна, що думаєш, робиш що?
В купіль пишну вабиш ти дружиню вірну? Як кінець сказати, як?
1110 А отже — він буде і швидко... рука вже пнеться, руки шука...

Хор.
Мені усе ще невтямки, немов більмом закрили загадки пророцтвом весь їх зміст.

Касандра.
Горе, біда! Ах! Що вгледіла знов я, що?
Якась пекельна сітка... Сокира там — підмога вбивства, ця була за дружбу їй...
Жертві гідкій радій, неситая сварів родинних Маро!¹¹⁾

Хор.
Котру з Еріній¹²⁾ кличеш ти, щоб крякала над домом цим? Не тішить слово це мене: пожовть мені біда каплями в серце бе, наче в борця, що впав¹³⁾ в лютім бою, і вже життя погасає світило, і за плічми Смерть страшна...

Касандра.
Знов щось? Дивись, дивись... Геть од корови, геть бика! Це що за штука? Вдаряє в заввало чорноріг, боде... і він паде в ванну, налиту вщерть... Чи бач, що за хитре купання — на смерть?!

Хор.
1130 Я не кажу, що тайн пророчих я знавечь, та серце тут віщує горе та біду. Чи віщував коли в світі пророк який смертним добро? Ні, ні...

Безліч пророцтв таких, та горе вони нам віщують, вони несуть страх та жах...

Касандра.
Ой, лишенько, доле гіркая моя! Боже! До всіх цих лих ти і моє приплів... Чого ж, нещасну, ти мене сюди привів? Щоб з ними смерть і я найшла?¹⁴⁾ Чого ж би ще?

Хор.
1140 Ти при умі? Якийсь бог запосів тебе! Долю свою сама в пісню гірку влила, мов соловей-сивунь, та пташка-співуня невтомна, дрібна: горем обцвів їй вік, кличе кризь стогін-плач: „Гіс, ах, Гіс, мій!“¹⁵⁾

Касандра.
Ой, доля твоя, ти, дзвіночку-пташа! Тіло твоє боги в пряя м'яке вдягли, і солодко живеш, не знаєш, що жура. А я... Мене двсичний розшматує меч.

Хор.
1150 Звідки нагальний біль? Скарги причина де? Бог їх наслав якийсь? Зойки та лемент твій жахом проймають нас, зловісне щось чується в пісні твоїй... Звідки той вереск-сум, звідки пророчий спів в тебе бездольний взявся?

Касандра.
Ой, ой! Твій шлюб, Парисе,¹⁶⁾ шлюб другам загином став.

¹⁴⁾ Касандра тут бачить свою смерть із руки Клітайместри, що запідозривала в ній любовницю Агамемнона.
¹⁵⁾ Терей, тракійський цар, ізнаслував Філомелю, сестру своєї дружини, Прокни, атенської царівни. З помсти за це Прокне, враз із сестрою, вбила Ітія, сина свого від Терая, й дала чоловікові зсти його мясо. Боги повернули Прокну в соловя, (по-грецьки *aedon* — жін. роду, тимо, що бодай трохи віддати біль жінки-матері, ми вжили в перекладі слова „пташка“ жіноч. роду), що вічно тужить за сином. Грекам здавалося, що у співі соловя чути слова „Гіс“.

Скамандре¹⁷⁾ ой, рідний струмочку мій! Там я у вод твоїх, бідна, зросла колісь, гам згодувалася я, —

1160 тепер, де Ахеронта берег, де Кокіт,¹⁸⁾ я, мабуть, незабаром віщуватиму.

Хор.
Що за слівце таке Дитина вчула б — все збагла б... Доля гірка твоя в серці ворушить жаль, душу жалить мою; слухати скиги ці — рана тяжка мені!

Касандра.
Ой, ой! Що мук зазнало, мук — місто розбите в прах! Що жертв пішло, тучених що волів батько богам дав в дар, башти хотів спасти — марно минулось все. Своєї долі місто не втекло, а я, хоч з теплим серцем, до землі ось-ось звалюсь.

Хор.
Мова твоя нова зовсім, як перша та. На тебе вражий бог якийсь руку наклав важку: каже душі співать спів похоронний цей... Чим покійчиться все?

1177 Отрясися з віщунського захоплення, Касандра приходить до пам'яті, змальовує перед Хором колишне своє життя, віщує вже виразно смерть Агамемнонові й собі та подається до палацу (1178—1330).

Незабаром доходять із палацу до Хору передсмертні викрики Агамемнона. Хор безрадний, не знає, чи йти на поміч, чи ні (1131—1371). Виходить Клітайместра і сповіщає, що вона вбила свого чоловіка з помсти за Фігенію, та за Касандру, на яку начебто проміняв її Агамемнон. Хор проклинає вбивницю, не маючи сили її покарати (1372—1576).

На чолі озброєних людей з'являється Аїгіст, як новий цар і чоловік Клітайместри, він виведенням Гелени спричинив троянську війну.
¹⁶⁾ Парис — брат Касандри, син Пріяма; він виведенням Гелени спричинив троянську війну.
¹⁷⁾ річка коло Трої.
¹⁸⁾ річки в підземеллі.

словлює свою радість, що вбивством Агамемнона помстився за вчинок Атрея, який порізав був його братів та сестер, і батькові його, Тієстові, дав їсти з них мясо (див. йог. 1096—1097). Хор увесь час виявляє свою прихильність до вбитого, й за це Аїгіст грозить йому карами (1577—1670).

Кінчається трагедія словами Клітайместри до Аїгіста (на заповідь Хору, що помста не за горами):
„Що там сердитись, як брешуть так на вітер пси собі — я і ти, ми лад тут зробим, запануєм в домі цім“ (1673).

II. Трагедія „Хоефори“ (Надмогильні жертви).

Орест, син Агамемнона та Клітайместри, що втік був із дому після вбивства батька, вертається тайкома до Аргосу із своїм приятелем Пйядом. Він потрапляє на гріб батька (1—21), куди приходять Хор із троянських бранок, які з наказу Клітайместри мають ізливати жертви над могилою, щоб таким чином вирятувати царю від наслідків поганого сну, що їй приснився (22—83). Надходить Агамемнонова дочка Електра з молитвою до богів, щоб вони приблизили день помсти. Вона додаєє сліди Орестових стій, брат і сестра пізнають одне одного, і враз із Хором обоє оплакують батька та нараджаються над здійсненням помсти (83—652).

Коли з'являється Клітайместра, Орест, удаючи із себе чуничку, сповіщає їй про Орестову смерть (653—733). Після цього царця посилає Ореста до чоловічих кімнат палацу, куди Кліса, колишня Орестова пестуня, має йому, задля поради, післати царя Аїгіста. Пестуня оплакує смерть свого вихованця, але ж від Хору дістає вістку, що він живе, та порадю, як їй тепер поводитись (735—782). Сам Хор молить у богів помочі для Ореста (783—837).

Аїгіст подається до своїх кімнат, ізвідкіля незабаром доходить до Хору передсмертний його крик (838—884). Вибігає Орест і зустрічається з матірю, що почула останні Аїгістові слова. Тепер вона пізнає сина і просить у нього пощади для себе. Орест захитється на хвилину у своїй постанові, але Пйяд нагадує йому Апольонів наказ помсти. Тоді Орест посилає Клітайместру, що ще остерігає його перед Ерініями, до жіночих кімнат, де незабаром приймає вона смерть із синових рук.

Хор вітає Орестів учинок, думаючи, що через нього настане до цілого дому очищення (885—1047). Та Орест бачить, як поволі, одна за одною вмирають невідні для Хору, Ерінії й починають за ним гнати. У непереможному жаху Орест утікає (1048—1062). Хор висловлює бажання доброї долі Орестові.

— Та що з того? — відзивається другий. — Коби то годег так робити, як вони кажут.
 — Будеш мати купу дітей, а звідки візьмеш їм поля?
 — Гріх, але як зарадити? — і розвоядять безрадно руками.

„ОЙ ГРАЙТЕ, МУЗИКИ РІЗКО“...

Розкотисто розливається вулицею весільна пісня. Різно співає скрипка й гуде бас. Ідуть до шлюбу.
 На переді ступає „молода“. В білому, новому кожущкові, з вінком барвінку, качуровими кучериками, гордянами та позліткою на голові. Далі — „матка“, брати-богари, батьки та гості в барвистих народних строях.
 З другої сторони надходить „молодий“. Хвилина — вони стануть перед

Дякуймо попонькові, як рідному батенькові;
 Що шлюб дав — не мною взув;
 Півтора золотого від пана молодого.
 А Ганя йде у весільному поході дальше й востанне обдарує кожного стрічного цілунками й цукром. Лишає за собою своє дівування, що пхенькає з жалю. Вертається до хати, де батьки привітають на порозі хлібом і сіллю нову газдиню.

ЗУСТРІЧІ Й РОЗМОВИ

У вечір зустрічаю товариша зі сільської шкільної лавки — століяра Михайла. Йдемо до читальні, на пробу хору. „Провсіта“, розвязана за те, бутьо-би колись пластуни робили в ній „військові вправи“. Провсіту заступає Кружок Рідної Школи.

кооперативні відзнаки. Всі під вражінням здвигу.
 — Казали, що машерувало 8 тисяч! А хлопці на конях — раз!
 Це жінки. Чоловіки багато не говорять. Подільський селянин з Борщівщини чи Чортківщини не захоплюється

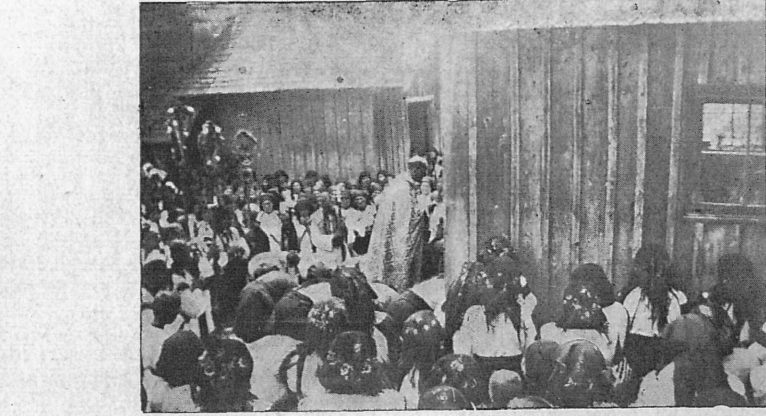
„Як з руточки дві квіточки...“ (весільна пісня).

Світлив М. Чолган.
 скоро, але і не холоде. Це знаменитий матеріал до послідовної, конструктивної праці без розгону. Мало хто знає, що борщівський П. Союз Коопер. один з найкращих у краю.
 Візджаємо в ліс. Василину болить

голова і морозить. Загортається щільно в кожух, звивається як кітка і пригортається до свого чоловіка. Дмитро бере жінку в обхват і схилається до її чола.
 Сцену подружніх пестощів прориває дядько Іван, кидуючи ляконічно в сторону Василини:
 — Щобимси з т-а-к-и-м-и вибирав в дорогу.
 За лісом розкинулися оселі кольоністів, що їх спровадили минулої весни. Є їх більш двадцять родин. Багато мешкає ще в землянках.
 Розмова сходить на болюче питання парцеляції і колонізації. Українським селянам не продав Банк ані морга, хоча були-б платили готівкою. А землі треба!
 І розвизується язик Івановій жінці — Насті. За все, чим накіпіло тверде селянське серце. За всі удари і несправедливості. Дядьки насуплено мовчать. Довідуся від Дмитра, що спровадив собі зі Львова нову книжку „Дві сестри“. Обіцяє позичити, бо вже прочитав. І стає розказувати зміст:
 — Одна була запеклою чекісткою, а друга танцювала в такому кабаре. А там стояла тоді галицька армія...
 Дивується і радується зарозом високим культурним рівнем подільських селян. Тут хвиля українського океану спокійні але глибокі...

„МУСИМ ВИТРИМАТИ!“

Минаю залізничну стацію і прямую до великої бетонової будівлі з нашми „П. С. К. — Борщів. — Склад в Іваню Пустім“. Будова коштувала поверху 40.000 зл. На рейках, що заходять перед самі двері, червоний вагон. Ладують збіжжя. На подвір'ї стоїть кілька фір, що приїхали зі сіл по товари. Дзвонить телефон у канцелярії директора складу.
 Заходжу до збіжжєвих магазинів і вилюся зі знайомими службовиками. Двох іванських газдів продає пшеницю:
 — Богу дякувати, що підійшла трохи ціна!
 Довідуся, що Борщівщина стоїть на першому місці серед кооперативів в висилці збіжжя. Цеї осені сподіються вислати 500 вагонів! Навіть мазурькольністи продають збіжжя у Союзі.
 — Та ту землю ще недавно наші руки обробляли! — відзивається дядько Павло.
 — Що робити? Дусимося, а землі не дають.
 — Га! Мусим витримати! — І тверда мужицька рука робить рішучий рух. Вечір. Вертаюся. Ноги грукнуть у чорнім, глибокім болоті. Білі хати блимають червоними віконцями. Попри мене проходять дві сирозелені постанти — вожики „К. О. П.“-у з телефонічної стації. Десь зі сходу, зза Збруча дме гострий, зимний вітер.

„І клоняться додолу чола...“

Світлив П. Випрук.

престолом. На пальці наложуть обручки, на голови накладуть „золоті“ корони. Весільний батько і matka засвітять над ними великі воскові свічі, а старі беззубі баби в кутку церкви вожитимуть зі свічок.
 — Адіг', кумо, як файно палає! Шалливо...

Шлюб кінчиться. Молоді виходять перед церкву й видобувають зза крайки цілушки хліба. Цілюються, міняються цілушками й цукром. А далі — обходять усіх гостей, цілюють і обдаровують кістками цукру.
 Дистається і мені чотири кусні цукру і солодший за них поцілунок. „Молода“ — Ганя усміхається тим добре знаним усміхом із наших аматорських вистав і проб (теж, розуміється, аматорських):
 — Прошу, до мене на весіля!
 Як відмовити тій, з якою провів я не одну хвилину радощів у праці на народній ниві?!

Знову заграла музики й завели тоненькими голосками свахи:

Хор провадить 50-літній господар Микола, що бував у Канаді. Він є й головою „Аматорського Гуртка“. Осє тепер намовляє одного парубка:
 — Візьми ролю дурного Стецька. Не будеш потребувати ходити на проби. Пристаю до іншої групки.
 — Василю, ти куди так зібрався?
 — Я нині „панствова варту“, урядова особа. Не займайте!
 Довідуся, що хтось вибив жидам вікна і тепер громада мусить висгавляти варту по селі.
 Стає співати хор. Перехожу через сїни до кооперативу, де старші дядьки курять махорку і балакають про різні справи:
 — А апонец кропит хіну, що?

Таки добре налягає сумерк, коли ми видрапуємося з Кривча, минаємо горби зі славними печерами й підганяємо коні.
 Вертаємось з кооперативного свята в Борщів. В жінок у запасах рекламіві кусники з вистави нашого промислу: „Луна“, мило „П.С.“, „Калина“. На сердаках жовтоблакитні кокарди й

Усіх Ш. Передплатників, що залагають з передплатою, просимо надіслати залеглости. У Львові висилаємо свого інкасента.

Ціна ЖИТТЯ

Софія Парфанович, Ціна життя, нариси, Львів, 1937, обгортка й ілюстрації М. Бутовича.

Чепурна книжечка, на доброму папері з гарними ілюстраціями, достроєними до змісту, мова досить чиста. На її зміст складається трицять нарисів. Усі вони мають одну тему: шпиталь, недужі. Герої книжки всі тягнуться до сонця, до життя і — страждають. Вартість нарисів нерівна. Є сильніші, психологічні малюнки, є й такі, що роблять вражіння газетних репортажів, прибраних у новелістичну форму. Є такі, що залишають свій слід глибиною свого сюжету, та є й такі, що сильно читача не заторкують. Та з усіх видко, що авторка дуже спочуває із героями своєї книжки, входить у їх становище, вона за них горвчить, вона за них відчуває. І це є те, що читача не сильно захоплює: він волів би мати перед собою людей, що самі відчувають, самі страждають. Тоді і образ тих відчужань і картина страждань була б різноманітніша. А так, після прочитання вже кількох нарисів залишається вражіння якоїсь едноманітності. Звичайно, в тих, що мають до діла з недужими, може згодом різноманітність образів затиратися, залишаються якусь сїрїнь, яка так чиркво відбиває від чудової природи доволі шкиталь — але ж це знову становище ліхара, не осіб, яких він лікує, і яких він любить, яким добра бажає. Це головна хіба нарисів, але так „Ціна життя“ своїми темами в нас явище нове й появу цієї збірки треба привітати.
 Василь Вериволя.

НАЙЛІПШ А ПАСПА ДО ВЗУП ПЯ ЧИСТИТЬ Й КОНСЕРВУЄ Ш КІРУ ЛЯГАНЦ ЛЬВОВСЬКОГО ВІТЕЛ. 60-04

III. З 3. трагедії „Евменіди“

Орест, переслідуваний Ерінїями за вбивство матері, ховається, шукаючи перед ними захисту у храмі Апольона в Дельфах, де, переборений утомою, засипає. Попадають у сон і приспані Апольоном його переслідувачки, що за своєю жертвою дібралися до храму, річ — у якій Апольонова пророчця добачає велику зневагу і для святині і для її бога.
 Орест прокидається, і Апольон, під захистом бога Гермеса, посилає його до Атен, де в його справі має відбутися суд. Зявляється мариво Клітаймистри, що будить Ерінїї й захоочує їх — далі переслідувати вбивника. Апольон виганяє Ерінїї зо свого храму (1—234), й дія переноситься до Атен.
 На порозі святині Палади-Атени Орест молиться до богині, Ерінїї, найшовши його слід, знову вступають із своїми співами-погрозами Орестові (235—320). Танцюючи свій дикий танець довкола Ореста, співають свій програмовий гимн: *hymnos desmios* — вязький гимн (ряд. 321—397).

321 Мамо Ноче,¹⁾ чуєш нас?
 Нам життя²⁾
 ти дала,
 Мамо, щоб судили ми суд мерцям і живим.

325 Летин син²⁾
 взят нам хоче,
 рве нам з рук добич лич,⁴⁾
 право-мсту, кару гнів для того, що матір вбив!
 Хто нам понавсь — слухай наш спів: мутить він ум,

330 Мій приділ — доми валить; вбе лиходій з смирним лицем друга — го го! Ми несемось вихром за ним — горе йому!

розум тьмарить,⁵⁾ душу вбиває він, духа сквоює Ерінїї гимн, вчувши той безлірний спів, сохне-чахне смертний люд!

335 Мойра⁶⁾ випрала мені на весь вік долю цю, чин цей я в руках держу: як гріха хто вкусив, кров пролив — я за ним вслід женуся й не пущусь, аж у грїб зйде він, навіть смерть з пуг не визволить моїх.

340 Хто нам понавсь — слухай наш спів: мутить він ум, розум тьмарить, душу вбиває він, духа сквоює Ерінїї гимн, вчувши цей безлірний спів — сохне-чахне смертний люд.
 345 Поклик⁷⁾ такий від народин мені вже до-ставст, тільки накласти руки на богів я не смію; хліба та соли не ділять з нами ніхто, не судився нам білий той одяг святковий!

350 Мій приділ — доми валить; вбе лиходій з смирним лицем друга — го го! Ми несемось вихром за ним — горе йому!

Будь він міцний — зіслизне мїць, хоч ще не згусла свіжа кров!
 360 Зевс слобонив од моєї опіки безсмертних; просьби мої, щоб на суд мій зявлялись богове — вуха його не доходять;
 365 Капає кров з нас, усі нас ненавидять, нашому роду палац свій замкнув Зевес.

Мій пригїл — доми валить! вбе лиходій з смирним лицем друга — го-го! Ми несемось вихром за ним, — горе йому!
 Будь він міцний — зіслизне мїць, хоч ще не згусла свіжа кров!
 370 Слава людей, що бувало до хмар до-лігала, нидіє, гасне, з земним розлітається пилом, як лиш у чорних нагрянем киреях, і в дикі пустимось ганки жажні. В скоку рвучкім кінцями стїп ноги спущу всім тягаром — в бігу втікач тут захитнувся, зрадили враз ноги його — суне Доля тяжкая...

375 Падає він — і не знає: осліп, помутився — темінню злочин такою по ньому роз-слався, стогоном чутка глухим між народом не-сеється:
 380 „чорна тїнь лягла на дїм!“ В скоку рвучкім кінцями стїп ноги спущу всім тягаром — в бігу тікач тут захитнувся, зрадили враз ноги його — (суне Доля тяжкая...)

Він жде нас сам, ми помсти шлях найдем все,
 385 в пам'яті грїх в нас не йде — величні, неблаганні ми, ні чести нам, ні пошани нема; важкий судили нам безсмертні придїл: в цвїлї, без сонця, у нетрях живем, не-доступних для видюших і слїпих.
 Чи не збере страх людей, не зціпить їх жах страшний, коли устав вчують наш? Його уклали Мойри нам, боги ж дали й закрїпили повїк.
 395 І пошвино старий мь цей почесний чин, хоч під землею кошом стоїмо ми, скрізь темїнь,
 397 сонця ясного нема... Зявляється богиня Атена, вивідується про причину приходу Ореста та Ерінїї, сама відмовляється судити справу, але утворює суд із найповажніших і найстарших атенців — для розбору Орестової провини — на Ареопагу (398—488).
 Ерінїї (Хор) відчувають образу й жалуються на нове покоління богів, що захищає мамовбивців, та висловлюють загальні завваги на значіння суду (490—565). Атена повертається із суддями, починається суд; обвинувачують Ерінїї, а свідком вступає Апольон, з наказу якого Орест допустився вбивства (566—680).
 Атена проголошує, що суд цей на Ареопагу має залишитися на вічні часи, виявляє, які користи з нього, та згадує про спосіб голосування — камінчиками (*pserei*). Відбувається голосування над провиною Ореста, голос Атени рішає: виявляється, що голосів рівно, і Атена сповіщає, що Орест увільнений від провини і кари (в Атенах при рівності голосів підсудного звільняли); після цього Орест складає Атени свою подяку й відходить (681—777).
 Ерінїї знов обурені на молодших богів, які не шанують старих законів. Атена заспокоює їх, потїшає їх тим, що в Атенах для них збудують храм і, замість називати їх „Ерінїями“ (богинями помсти), їх зватимуть „Евменідами“ (ласкавими богинями). Провідниці свята (прогнотрої) відводять заспокоєні Евменіди, величають їх назвою *Senn* і (всечесні) (1449).
 Вшенорі, 10. серпня, 1929. р.
 Остання редакція 9. квітня, 1930. р.

¹⁾ Ерінїї — були доньками Ночі.
²⁾ Тільки таким шляхом, розвиваючи на рядки, ми можемо віддати грецькі „кретики“ (—v—), при чому нам тут допомагають односкладові слова; тільки так можна відчувти вірш — читач мимоволі спинається за кожним рядком. Наші ці три перші рядки творять — грецький один; дальші три — знову один, два дальші — знов один і т. д.
³⁾ Бог Апольон — син Зевеса й Лети; він опікується Орестом, сам дав йому наказ убити Клітайместру.
⁴⁾ Ерінїї порівнюють себе із гончими собаками; переслідувані ними це для них — дика добич (Орест).
⁵⁾ Тут і далі (рядки 372—379, 381—388) хоріямбом (—vv—) Айхсіль віддає скоки (танець) Ерінїї довкола Ореста.
⁶⁾ Мойри — богині Долі, що всім була писана, призначення, якому підлягали всі без винятку, й боги. Іх було три *Clotho, Lachesis, Atropos* — вони всім виарядали долю на ціле життя.
⁷⁾ Поклик, приділ — призначення, на те, що ми кажемо „покликання“, „спеціальність“, „фах“.

МОРКИ·ЧОКОЛАДИ·СОЛПЕЧИВО

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19. вул. РУСЬКА ч. 20. вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93. вул. САПІГИ ч. 21.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки заготовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

„Христос Наша Сила“. Український Християнський Календар на рік 1938. Видавничий Кооператив „Мега“. Львів.

ПОВІСТЬ, Оповідання, НОВЕЛЯ

Чорна Індія „Молодої Музи“. Новелі дев'ятих. (В. Бірчак, П. Карманський, Б. Лепкий, В. Пачовський, С. Твердохліб, Г. Хоткевич, С. Чарнецький, О. Шпитко, М. Яцків). З передмовою М. Рудницького. Бібліотека „Діла“. Львів, 1937.

ПОДОРОЖІ

о. Степан Ковалів. Вічне місто. Накладом ОО. Василіянів. Жовква, 1937.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

о. Михайло Кравчук. Приповісті Ісуса Христа. Друге видання. Видавництво ЧСВВ. Жовква, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Омелян Квіт. Шість вказівок. Оповідання. Накладом Видавництва „Наш Приятель“. Львів, 1937.

Роман Леонтович. Сценічні образки для молоді. Бібліотека для молоді „Ранок“. Видання Івана Тиктора. Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Віктор Андриєвський. Микола Лисенко батько української музики. Видавництво „Дешева Книжка“. Львів, 1937.

ТЕАТР

Віталій Юрченко. Блудний Син. Драма на 5 дій з часів визвольних змагань українського народу 1919-1921. Рівне, 1938.

РІЖНІ

Програма Викладів Українського Вільного Університету в Празі в зимовий пірці 1937-38. Прага, 1937.

ЖУРНАЛИ

Ми. Літературний неперіодичний журнал. Книга VIII. Осінь 1937. В-во „Варяг“.

Дзвони. Літературно-науковий місячник. Рік VIII. Ч. 8-9. Серпень-вересень 1937. Львів.

Вістник. Місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Річник V. Книга 11. Листопад 1937. Львів.

Місіонар Пресвятого Ісусового Серця. Річник XL. Ч. 10. Жовтень, 1937. Ч. 11. Листопад, 1937. Жовква.

Рідна Мова. Науково-популярний місячник. Рік V; Ч. 9-10. Вересень-жовтень, 1937. Ч. 11. Листопад, 1937. Варшава.

Українська Музика. Місячник. Рік I. Ч. 8. Жовтень, 1937. Стрий.

Світло й Тінь. Щомісячник УФОТО. Рік V. Ч. 8-9. Серпень-вересень, 1937. Львів.

Відродження. Ілюстрований журнал українського протиналікольного і протинікотинного руху. Рік X. Ч. 10. Жовтень, 1937. Львів.

Кооперативна Республіка. Річник X. Ч. 10. Жовтень, 1937. Львів.

Вогні. Ідеологічний журнал нового покоління. Рік VII. Ч. 9-10. Вересень-жовтень, 1937. Львів.

Учительський Голос. Орган Т-ва „Учительська Громада“ в Ужгороді. Річник VIII. Ч. 9. Вересень, 1937. Мукачеве.

Наша Школа. Педагогічний часопис. Річник III. Ч. 7. Вересень, 1937. Ужгород.

Український Інвалід. Чвертьрічник Українського Т-ва Допомоги Інвалідам у Львові. Рік I. Ч. 3. Листопад, 1937. Львів.

Шлях Молоді. Год IX. Ч. 14. Листопад, 1937. Вільня.

Вістник Марійських Товариств. Тримісячник. Рік III. Ч. 5. Липень-вересень 1937. Львів.

Літопис Червоної Каліни. Річник IX. Ч. 11. Листопад, 1937. Львів.

Життя і Знання. Рік X. Ч. 10. Жовтень, 1937. Львів.

„Слово про полк Ігоря“ на сцені

Прем'єра „Заграви“ в Коломиї — історичне видовище на 4 відспони М. Лужницького

Театр „Заграва“ засновує свій репертуар на переконанні, що одним із суттєвих чинників естетичного зворушення мусить бути масовість настрою. Тимсамим шукає він з одного боку сюжетів, які давали б надію чуттєвого відгону в якнайширшій масі і з другого: такого суспільного оформлення, що якнайбільш сприяло б масовій чуттєвій реакції. Таке оформлення найшов театр у свого роду комбінації кінових і містерійних мотивів. Відповідний знов тематики шукав недавно те-

ільки ствердити — що це „історичне видовище“ продовжує раз вибрану лінію, про яку була мова. Композиційно розпадається це видовище на чотири „образи“: — „Плач

лоська катедра, як символ Правди і Справедливості, від схрещених мечів руських князів йшла на глядачів візій справжньої державної потуги.

О. Кульчицький.

„Слово о полку Ігоря“ Г. М. Лужницького. Збірна сцена IV дії („Пісня Бояна“). Фото „Штука“, Станіславів.

Ярославни“, „В половецькому степу“, „На дворі Ярослава Осмомисла“, „В гридниці київського замку Святослава“.

Провідну нитку дії автор тільки почасти висунув із „Слова о полку“. Поміж дві картини тісніше зв'язані із змістом „Слова“ — а саме „Плач Ярославни“ та нараду князів у Києві, вмістив у двох образах вигадану інтригу, що мала дати сценічний переріз щоденного та особистого життя нещоденних, національних героїв „Слова“. Драматична напруга дій, де справжнім героєм була „Земля Руська“ (дія 1 і 4) у висліді куди більша ніж другої і третьої дії, що показувала нам тільки людей в героях.

„Слово о полку Ігоря“ Г. М. Лужницького. Кончаківна (Арт. Степова) і князь Володимир (Арт. Данилко). Фото „Штука“, Станіславів.

„Слово о полку Ігоря“ Г. М. Лужницького. Князь Ярослав Осмомисл (Арт. Б. Паздрій). Фото „Штука“, Станіславів.

атр в мученицькій і героїській легенді українського відродження — в житті Шевченка — знаходить її нині в шарах напівлегендарної давнини, звеличаної „Словом о полку Ігоря“.

Можна б сперечатись про те, що на цій новій своїй дорозі театр знайшов, а що загубив. Можна б побоюватись, чи виключність вибраної „Загравою“ лінії не довела б, кінець-кінців, до театру „кінетоїдального“, театру без внутрішнього драматичного конфлікту, без розроблення і поглиблення психології героїв. Зприводу „Слова“ можна

В „сценічному видовищі“ розвиток акції є тільки засобом, а справжньою метою є ті картини, що до них прямують стежки і дороги дії та що для їх виведення дія стає нагодою. „Слово о полку“ оцінюване як сума зорових вражень, себто як „видовище“ — було завдяки декораторові Боровикові і режисерові Блавацькому — першорядним осягом. „Плач Ярославни“ зворушував глибоко глядача плоскорізьбою болу — від дивовижних наметів половецького степу виляло туюго за рідною землею. Кризь вікно галицького замку майоріла в сцені княжого суду кри-

За духовий корм українській дитині

До найзвичайніших моральних обов'язків батька і матери належить обов'язок прокормити рідну дитину. Але ж на самому фізичному прокормленні річ плекання дитини не кінчиться. До плекання в ширшому розумінні належить і виховання дитини, всестороннє виховання. В сферу виховання входить м. і. приспособлення дитини до життя, точніше сказати — до життєвої боротьби. Не говоримо вже про найпримітивніші народи, дикі племена, але навіть у зв'язі бачимо намагання батьків, приспособити свої діти до життєвої боротьби. Це наказує їм інстинкт самозбереження. А що ж говорити про людину, що називає себе культурною та ще й інтелігентною! Такий батько і така мати керуються вже не тільки інстинктом, але й свідомим розумом і пам'яттю про Бога і про рідну націю, коли думають про виховання дитини.

Що ж покласти в осередку того виховання? Покласти те, що загально в XX-ому віці уважають — і цілком „традиційно“ — за основу справжнього виховання: освіту! Освіта, то те найбільше віно, яке батьки можуть дати дитині. Освіта — то та найуспішніша зброя, якою людина здобуває собі успіх у житті. А освіта починається — в найширшому її розумінні вже від колиски. Перш відомості, які дістає дитина від матери, чи батька, чи старшої рідні про світ й оєч в ньому — то вже освіта. Та освіта змінється і росте зі зростом дитини і завжди мусить бути приміненна до ступня її фізичного і духового розвитку.

На освіту звертають усі культурні народи найбільшу увагу. Англії, німці, французи — завдячують тій дбайливості щодо освіти своєї дитини свою національну і державну могутність. Та як там виглядає дитяча освіта! Які вибагливі методи і засоби стоять там дитині до розпоряджності. Погляньмо тільки на дитячі журнали, кі і журнали та інші видання для молоді і дітей у тих народів! Погляньмо і засоромімся. І стараймося бодай трохи уподібнитися до тих народів під тим оглядом: щодо освіти дітей!

Чи даємо ми про освіту дітей! Назвалі ні. Уважаємо, що досить дитині школи і шкільної читанки, щоб з неї „щось було“. Та може і було б „щось“ із неї, якби ми мали свою школу, що могла б учити так, як того вимагає безоглядне добро рідної нації. Але таких шкіл у нас — скажімо собі правду — нема. Бо ж відомо, що і школи „Рідної Школи“ обмежені відповідними приписами і розпорядками, які впливають зі суворой дійсності, що в ній живемо. Найсвобідніша школа може бути в нас тільки в ріднім домі. А підручниками тієї школи можуть стати тільки добра українська книжка і добрий журнал для української дитини.

Маємо же велике щастя, що такі книжки і журнали для дітей і молоді в нас є. Та чи користаємо з них? Ні! Бо коли подумати, що по цей бік Збруча є нас сім мільонів, а в тому візьміть тільки мільон українських хат, де є діти і молодь, і всі вони разом „консують“ не більше, як яких десятих тисяч примірників дитячих журналів місячно, то це капля в морі, це велике ніщо. Значить, що заледви кожна сота українська родина передплачує для своїх дітей якийсь журнал. Це сумне і більше, як сумне. Це трагічне.

Де ж Ви, українські батьки і мате-

рі? Де Ваше почуття обов'язку супроти своїх дітей і супроти себе самих і народу? Сумно з нами, коли аж так треба промовляти „до переконання“ родичам. Це мусить змінитися, коли доля Ваших дітей лежить Вам справді на серці.

З усієї літератури для українських дітей і молоді звертаємо тут увагу педусім на найстарше і найкраще вивінене Видавництво для дітей: „Світ Дитини“. Переглядаємо останні числа цього найбільшого і справді на європейську міру видаваного і редагованого журналу. Можна радіти, що в нас є такий журнал, але й треба хіба кричати з розпуки, коли подумати, як мало дітей може з нього користати! Можна попасти в розпуку, коли подумати, що навіть, що десятих наш інтелігент не добуває цього журналу, який міг би стати справжнім духовим скарбом і найкращою школою для його бідних дітей, „бідних“ кажемо, бо вони прагнуть такого доповнення своєї шкільної освіти і свого домашнього виховання, але до того доповнення не допускають дітей власні батьки, які недоцінюють вартості такого журналу. Вони не вміють відложити кілька грошів на місяць (буквально 4 злоті річно!) на всестороннє доповнення освіти своїх дітей у рідному дусі!

Звертаємо бачну увагу і щиро пору-

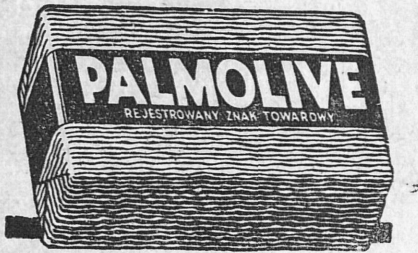
Гальо!... Наш секрет?

Це публлка таємниця Пальмолів!

Уявіть собі, яка делікатна була шкіра канадійських п'ятилітніх уродженців передчасно! Тому лікарі поручили їм тільки м'ялиновий олійок для їх плекання. Пізніше вибрали одно мило і то на м'ялиновім олійку... Пальмолів! Яка цінна рада і для Вас, Гарва Пані, якщо бажаєте придбати чисту перу і гладку шкіру, як оксамит. Довірте опіку про красу власну і дітей милові Пальмолів. Ї не мило краси, по газ завжди знамениті висліді. „З хвилиною коли можна було вжити мила з водою, вибрали ми виключно мило Пальмолів до шоденної купелі цих славних в пілому світі дітей“.

Dr Allan Roy Duff

чаємо батькам цей український журнал: „Світ Дитини“. А крім того звертаємо увагу на численні книжкові видання того самого Видавництва. Переглядаємо каталог тих книжок. Що за вибір! Що за різноманітність! Наші українські автори і перлини з чужої літератури. А одне і друге з усіх областей знання і людського та зокрема дитячого зацікавлення. Та ж бачимо тут „Історію України“ в чотирьох томиках для українських дітей. Чи є вона в кожній хаті, де є діти? Ба, чи є вона бодай ще в десятих хатах? Де там! Бачимо книжки з рідного і чужого побуту, з природи, винаходів. Гарно заступлена драматична ділянка, якою діти і молодь особливо цікавляться! Прекрасно заступлена ділянка казки і байки, що розвиває уяву, таку потрібну в чисто практичному житті! З останніх перлин тої ділянки відмітимо тільки кілька: „Цісарський соловій“ Андерсена, „Алядин і чарівна ляпка“ з казкою 1001 ночі у перекладі Ю. Шкрумеляка, „Гетьманська булава“ казку з рідної бувальщини М. Погідного. А історично-героїчні оповідання з недавнотулого, авторства Ф. Коковського, А. Лотоцького, Б. Лепкого та інших. Великий скарб криється там при вул. Зіморівича 2 для Ваших дітей і ключ до нього не такий то важкий і штудерний, як ключі до тих казкових скарбів, про які оповідають чудові казки! Вистарчить трохи прихильності до своїх дітей і скарбниця відчинена! Відчиніть же її своїм діточкам, добрі батьки. Нехай клич „Даймо добру книжку дитині!“ — не буде пустою фразою! Заповніть цей клич глибоким змістом і нехай це відчують ваші діти для свого добра! (а).

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА ЯКИМ Є

КНИГА ЗНАННЯ

УКРАЇНЬСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

ЗАМОВЛЯТИ ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

ПРИ ЗМІНІ АДРЕСИ ПРОСИМО ПОДАВАТИ СТАРУ АДРЕСУ. ЗМІНА АДРЕСИ 50 СОТ.

ЗА ДВА ТИЖНІ

В часі світової війни була цілковито знищена славна французька катедрa в Ремс. Французи тепер її відбудували. На образку духовенство після благодарственої Богослужби в тій катедрі.

Фанзі Каваджи — провідник арабсько-го бунту в Палестині.

Японія вірить в свою силу. Видно це з облич японської стежі, що з національним прапором в руці і окликом „Банзай“ на устах входить до здобутого китайського міста.

Італія не хоче залишатися позаду від великих передових держав. В 1940-овому році думає відкрити в Римі велику світову виставу, а підготовка до тієї вистави вже почалася. На світліні Мусоліні закладає угольний камінь під будову монументального павільйону на ту виставу.

Егзотична картина з павільйону французьких колоній в Африці на виставі в Парижі: великанський крокодил, але нешкідливий.

Идучи слідами давніх римських імператорів, Мусоліні закріплює владу Риму в Африці. В Абіссинії уже господарять італійці „як у себе дома“. Зорганізувався тут м. і. Фашистський Леґіон праці. На світліні дочка віцекороля Абіссинії, італ. генерала Граціані, передає командантові леґіону новий прапор.

Частина вуличного базару в столиці Єгипту, Каїрі. Перекупні у східних завоях на голові, жінки у серпанках на обличчях надають егзотичного вигляду

Великий Муфті Палестини інтернований французькою владою.

Підготовка до міжнародної ловецької вистави в Берліні, яку мають відкрити в першій половині листопаду. Одна з виставових салів з ловецькою добычею.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна 0.90 зол.
 Чвертьрічна „ 2.70 „
 Піврічна „ 5.40 „
 Річна 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокое число 2.50 Кч.

В АВСТРІІ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокое число 0.60 шіл.

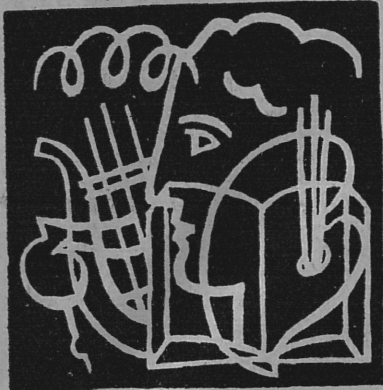
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належності готівкою або почтовими марками.

НАЗВУСТРІЧ

Число(93)

IV-ий РІК

21

ДВОТИЖНЕВИК

Львів, І. XI. 1937.

ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ЮРІЙ НАУМЕНКО

У ДВАЦЯТИ РОКОВИНИ

Двацять літ. Такий довгий і zarazom короткий час. Короткий для історії, яка звикла безпристрасними очима дивитися з перспективи десятиків і соток літ, щоб врешті видати свій вирок. Але довгий, занадто може для нас, що в своїому людському безсиллі стоїмо безрадні й безборонні перед ударами долі.

Далеко тяжче пережити ті 20 літ тим, хто на свої очі бачив весну українського народу, бачив порив і захоплення, перед ким пройшли як у калейдоскопі, образи слави і ганьби, радости і горя, перемоги і поразки.

Двацять літ... І тоді прийшла весна, як звичайно, але яка-ж інша, яка-ж п'яніша запахами свободи, повна неясних стремлень, сподівань, навіть мрій. Здавалося, що триватиме вона вічно, що вічно буде наша молодість, наша безжурність, що ніколи не відчемо зимного подиху лівничного вітру, який мав нам принести, за кілька вже місяців, разом зі снігом і морозом — орди червоних вандалів. Здавалося, що тяжкий чобіт „грядущого хама“ ніколи вже не стане на землі українській, знова вільній, знова і нашій і своїй землі.

Чи ми тоді помилялися? Може наші очі, очі людей щойно вступаючих у життя, були занадто осліплені сяйвом весняного сонця? Може розум наш занадто безкритично дивився на перспективи національного відродження, не бачучи груднощів, що сягали на шляху до здійснення тих ідеалів, за які потім, на протязі кількатиної збройної боротьби так багато наших товаришів віддало життя?

Придивляючися тепер, з перспективи двох десятиліть, очима, що бачили за той час всі сторони життя не тільки принадливі й гарні, але й жахливі та ганебні, придивляючися до тодішніх подій, мусимо виразно сказати, що наш тодішній оптимізм не був невинуватим, що були всі дані до того, щоб хоча з боротьбою і жертвами народ український возстав від вікового сна і струхнув з себе чужі пута.

Травень 1917 р. був місяцем відродження українського війська. В тих днях повстав у Києві перший український полк, у команді української старшини, підлягаючий українській зверхній владі, — тогочасному парламентові нашому — Центральній Раді. Повстав самочинно, без організаційних заходів з боку політичних чинників, і прибрал собі імя відновителя нашої державности з XVII ст.

Першу ініціативу в ділі відновлення української мілітарної сили підняв „Український військовий клуб ім. гетьмана П. Полуботка“ в Києві, що заснувався ще в березні 1917 року в несповна місяць після вибуху „всеро-

сійської“ революції. Клуб цей, якого духовим батьком був М. Міхновський, висунув гасла, які в той час соціалістично-революційної ідилії були подекуди різким дисонансом на фоні загального „кохаймося“. Та ці гасла, як видно, трапили до переконання вояцької українській масі і наслідком цього було предявлення вимог кількох тисяч вояків, зібраних на київському етатному пункті, створити з них український полк. 1-го травня н. ст. цей полк, що самочинно сформувався, вийшов на заклик клубу ім. Полуботка на вулиці Києва, щоб заманіфестувати своє українське обличчя. І головнокомандуючий ген. Брусілов, і 1-ший Військовий З'їзд, скликаний з ініціативи того-ж клубу, і Центральна Рада, стали вже перед доконаним фактом і мусили лише затвердити те, що сталося помимо їх волі.

Не можна сказати, щоб цей прояв українського мілітаризму (в таких на правду мінімальних розмірах), був зустрінутий прихильно нашим тодішнім політичним центром. Такі люди, як Винниченко, що в той час надавали тон нашому суспільному життю, не скривали своєї ворожості до самої ідеї створення українського війська, і під їхнім мабуть впливом вийшла абсурдна ухвала І-го військового з'їзду, коли то військові люди і українці ухвалили, щоб в Україні на май-

бутне не було правильної армії — лише народня міліція. Від цього часу

Микола Міхновський.

власне датується спроба втягування військовиків до політування, що пізніш так фатально відбилося на боєздатности наших щойно створених частин у часі першої большевицької навали.

Але вже Генеральний Військовий

Комітет, а пізніш Генеральний Секретаріат Військових Справ, на чолі яких до грудня 1917 р. стояв С. Петлюра, зусилля свої скерували просто на творення правильних частин, бо життя з перших же кроків дало до розуміння більш передбачливим і далекозоркішим людям, що без армії нам не обійтися.

Отже перший відрив був здоровим проявом національних змагань звичайної сірої вояцької маси. Не дивлячися на всі перешкоди, особливо з боку „братніх“ російських революційних організацій, — полк сформувався, прибираючи собі назву „1-ший український козацький ім. гетьмана Б. Хмельницького полк“. Це було символом того, що навіть 200-літній період державно-політичного небуття не міг викоринити з душі народу давніх традицій, що досить було почути голос крові, голос підсвідомого нераз інстинкту, щоб піти за ним, піти не здаючи може собі докладно справи, куди й якими далекими шляхами.

Не всі пішли, а з тих, що пішли, багато збочило зі шляху і опинилося на манаївцях, але ті, сильніші духом, йшли певно...

„Далекі шлях
Ховався у літми непрозорій.
Немало крові по тернах,
Немало сліз по всіх степах,
Розляли ми в путі суворій.

Тепер по 20-ти літах, питаємо себе: чому цієї крові і цих сліз було замало, щоб вибороти нашу незалежність, чому цей далекий шлях не випровадив нас на широкі простори, а залишився й надалі у п'їтмі, наїженій незаними ще перешкодами?

Не шукаємо винуватців нашої поразки, але мусимо шукати сенсу її. Немає нічого легшого, як знайти винуватця і на нього звалити всі причини пізнішої невдачі. Але це було б звичайним упрощенням справи.

Фактом є, що ми програли, і фактом є, що винний в тому цілий нарід, який в часі рішачючих подій не виріс ще до окреслення народу-нації, а залишився народом-людом.

Винна і та еліта інтелектуальна, що виховалася і виросла в неволі, а тому невеличкими звичками пересякнута, яка не розуміла потреби створення власного війська, сили єдино здатної в часі політичних катаклізмів стати в обороні української державної рації.

Винні й ті, кому партійно-соціальні доктрини забороняли вступити отверто на шлях до політичної незалежності, бо це-ж, мовляв, розбивало солідарність міжнародного — властиво українсько-московського — пролетаріяту.

Винні й ті маси, які могли, під примусом, проливати ріки своєї крові в справі чужій, але пошкодували краплину крові на захист власної землі.

Одним словом, винні всі, винний цілий народ, який в обличчі грізних подій не був ще „народом-нацією“, не спромігся видати з себе інтелектуально-волевої еліти, яка-б зуміла взяти його в суворі карби і змусити до жертв. Бо-ж, остаточно, не обставини рішають про перемогу, але перемодвісім люди, які цими обставинами зуміють користатися.

Українське військо, що здебільша самочинно, почало організуватися, як у самому Києві, так і на фронті, а навіть де-не-де далеко від України, спинилося в той час без керми, без вожда, який під цю хвилину міг би скоординувати різнородні, часом суперечні, зусилля і створити силу, яка-б і своє важке слово промовила.

Микола Міхновський... Постає чиста у своїх намірах і інтенціях, і одночасно трагічна в своїй безсиллі ці наміри зреалізувати. Основник клубу ім. Полуботка, тої першої військової організації на Україні, що виповіла гасло творення українського війська, організації, що її впливів на солдатські маси, з яких пізніше створилися перші наші полки, не дасться заперечити. Але він не був вождом, не мав у собі тої іскри Божої, якою відмічається великих людей, не мав може містичної свідомости власного поклонання, яка так характеризує вождів.

Симон Петлюра.

Ген. Евген Мишковський.

Це число присвячене роковинам Військових З'їздів — I-ий, травень 1917, II-ий, червень 1917, III-ий, листопад 1917 — які кинули тверде слово про необхідність створити Українську Армію, що станула б на сторожі відновленої Української Держави.

Ген. Микола Юнаків.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ

Військовий Зїзд

3 поеми „Золоті Ворота“

Присвята Миколі Міхновському.

Російський фронт розсипався на порох.
Військо Поволжя збурило до дна:
До дому всі! До нас не дійде ворог!

Мир без анексії всім! Долой война!
Народам воля! — покотився шорох.
Порвіть кайдани! — загула руна.

Марко Проклятий скочив до столиці.
Лунали дзвони всіх церков до зїзд —
Над Софією грали блискавиці...

Під лют Москви на наш військовий зїзд!
Народ як плав плив з фронту з залізниці,
Рахманна Рада встала на весь ріст.

Ось наше військо сперлось як лявіна,
В кольос Богдана упялило зір:
То-ж сила, гетьман нашого коліна.

А що, якби він просто на наш зїзд:
Мах! булавсю — встала Україна?!
— Так воно й буде! — загуло до зір.

А полк Богданів гордо із руїни
Жовтоблакитну виніс хоругов
Двох мільйонів війська України.

З півтретя тисяч вибраних голів
В найбільшій салі залунали стіни.
Марко з трибуни рвав їм кість і кров.

Замість ударити в дзвін самопошани
В люд „без поваги, чести і пуття“
Дьоргнув ножем у споконвічні рани:

— „Самі собі творитимем життя
Як Січ! — Ясновельможні гетьмани
То грязь Москви, сміття!“

„Шануй кров предків, що їх ціль — держава“ —
Гукнув Михайлик, Марків самодруг
З козацьким вусом, з чубом Святослава.

Марко здригнув: князь блис і шез як дух. —
За ним вільне козацтво пре як лава:
— Злізай з трибуни! — загуло вокруг.

Марко зійшов зі сцени під вагою
Гріха, — Підбіг віськовий голова,
Стиснув його за руку для настрою;

— „Спасибі вам за мудрії слова
Гетьманцям!“ — каже, а Марко скалою
Привалений насупивсь як сова!

Аж ось промовив наче грюк у хмарі
Михайликів сподвижник Немирюк:
„Москва вся розлетиться при ударі...“

„На Галич ладить наступ під п'ястук
Союзникам за красні очі в дарі —
Жар вигортає кровю наших рук...“

„Нам не признала прав добутих зроду
Як Польщі і Фінляндії на стяг
Лиш кровю нашою буде з ними згоду...“

„Та як поляже цвіт наш на полях,
Хто тоді стане за права народу?
Де наша гідність?! — Носим на шаблях!“

Аж впала вість, що губернатор з ласки
Москви в сю мить обсаджує шпиль —
Щоб розігнати зїзд штиком, без маски.

Знялася буря. Блиснули шаблі.
Всі зайнялись огнем жаркої краски:
„Он бач Москва! Повісим на гилі!“

„Що в Києві ми хочем взяти владу,
Що в тім дивного?“ — клекотів загал...
Не будем їх питати о пораді!..“

„Ми відберемо наше! Дай сигнал!
Вільне козацтво жде, Рахманна Радо,
Що нам робити? Станем всі на вал!“

— Де плуг і меч, там виросте держава —
Гукнув Михайлик, князь одвічних туг
Лише зірвім блахман Переяслава!

„Давай Богдана!“ — загули вокруг.
Козацтво й військо пре на чин як лава.
— „На бій з Москвою!“ — всі як один дух.

тії і зовсім не претендував на провід виключний і авторитативний. Однак його потужна індивідуальність не могла вміститися в тісних партійних доктринах, що сковували його волю. Він покинув партію, але покинув не тоді, коли офіційно зголосив своє вступлення з неї, тільки далеко раніш. Він покинув партію вже тоді, коли організував на Полтавщині Гайдамацький Кіш, коли в сірому воляцькому плащі, з крісом у руках провадив своїх

Ген. М. Омелянович-Павленко.

гайдамаків на Київський арсенал. Відтоді постать С. Петлюри починає опановувати настрої війська і вже від часу повстання проти гетьмана Скоропадського армія є нерозривно зв'язана з його особою, та переживає разом з ним хвилини радісній і трагічні.

Коли говоримо про відродження українського війська в 1917 р., не можемо розглядати цієї події, як якогось відірваного від нашої історії попередніх віків явища. Не було в ньому нічого штучного, ніякої австрійсько-німецької інтриги. Було це явище цілком природне, впливаюче органічно з традиції минулих століть.

Рік 1917 був властиво початком III-ої доби нашої державності і тому саме цей рік вважаємо за початок відродження українського війська. Однак ця III-тя доба виросла на традиціях доби попередньої — доби Хмельницького — Мазепи, як тамта знова-ж завжди акцентувала свою приєднаність з часів доби князівської. Відкидати ті блискучі періоди нашої державності, нехтувати їх традиціями — значило-б вважати себе за політичних безбаченків. Тим більше з тих традицій повинно користати військо, і це в дійсності так і було.

Українська військова традиція не від 1917 р. почалася і не на цьому році скінчилася. Від князівських дружин періоду Київської Русі, через добу литовсько-руську, коли полки київські в XIV ст. ходили походом на Москву, йшла ця традиція до Січі Запорозької, щоб в XVI ст. відродитися разом з козацькою державою гетьмана Богдана в постаті козацьких гуртових та сердюцьких полків. Через

Батурин і Полтаву перетривала вона аж до кінця XVIII ст., коли зі скасуванням козацьких полків і руїною Січі, завмерла, здавалося, на віки.

Але і в XIX ст., коли російський уряд касував нещадно прояви нашої національної традиції, нераз збуджувалася вона під впливом тих чи інших зовнішніх подій. Нераз у скрутні для Росії моменти, уряд відновляв тимчасово українське військо в вигляді різного рода формацій, які властиво були лише формою українські, але навіть ця форма вабила до себе українців, що масово до тих формацій зголошувалися. І так у 1812 р. сформовано було на правобережжі „Українську кіннокозацьку дивізію“, а на лівобережжі кільканадцять „малоросійських кіннокозацьких полків“. Поновлювано такі експерименти ще в рр. 1831, 1854 і 1863 (роки повстань у Польщі та Кримської війни) і за кожним разом йшли до них люди, яких потягала сама назва „козацькі“, потягав інстинкт, який і в 1917 р. казав їхнім нащадкам піти за гаслами нечисленні в той час групи і домагається творення „своїх“ військових відділів.

Через ті всі етапи йшла українська військова традиція аж до останнього, що безпосередньо межував з відродженням української державності і українського війська над Дніпром, був так би мовити предтечею їх. Тим останнім етапом, бодай найближчим за послідні два століття, була ціла історія У. С. С. Макивка, Стрипа, Лисоя, оце назви, що піднесли українську військовою традицію, показали всім, що вона живе і як такі увійдуть вони зі славою до будучого Пантеону української воєнної історії.

Приєднаються до них інші назви, що їх записало відроджене військо українське на сторінках своєї історії: від Крут починаючи, через багато інших, нераз далеких від себе географічно, але близьких змістом і ідеєю, і на Базарі кінчаючи.

Шануємо тепер пам'ять тих наших товаришів, що віддали своє життя в рядах українського війська та на інших стійках у нашій боротьбі. Їх вже ніхто не питає, чи добре вони вико-

нали свій обов'язок. Вони сказали своє „вірую“ і знали, за що вмирають. Ми тільки можемо себе запитати, чи не даремною була їхня смерть і всі ті жертви, які армія наша принесла в часі кількатишньої боротьби. Не в одного закрадався в душу сумнів у доцільності і кінченості цих жертв, бо-ж остаточно ми програли, нічого не осягнули, а народ український опинився в далеко гірших умовах, ніж був до 917 р.

Якщо дивитися на речі з матеріальної точки погляду, якщо міряти все більшим чи меншим ступнем негайних користей, то розуміється на цілому періоді після 1917 р. треба було-б поставити хрест і не варто було-б сьогодні і згадувати далекі події.

Тільки в тому то й справа, що в житті, як поодинокій людині, так і збірних людських організаціях, бодай найбільшу роль відіграють „імponderабілія“, вартості, які не минають. Якісь так складалося завжди на протязі історії людства, що найбільші жертви приносилися там, де найменше сподівалися люди користей матеріальних.

Чи чекали якоїсь нагороди ті юнаки, що загинули на матроських багнетах у січні 1918 р.? Мабуть ні. Інша сила запалила їх молоді душі і повела на смерть. Чи може шукали вигод ті, що в листопаді 1921 р. пішли босі, напівголі, не маючи жадних шансів на перемогу, щоб задокументувати перед світом і перед ворогом, що військо українське ще існує? Яка сила могла вирвати зі змучених грудей 359-ти слова гордої пісні на скраю викопаної вже могили? Чи можемо тепер сказати, що жертви ці пішли на марне?

Нові покоління, що приходять на зміну нам, які вніесли тягар першого етапу боротьби, матимуть перед собою не легше завдання. Щоб бути готовими морально до другого етапу, може вже рішення, повинні вони бути виховані на прикладах високої вартості і великої самопожертви. Бачимо, що приклади такі трапляють до переконання молодим душам, що шириться культ героїських вчинків, культ великих людей. І то є добрий знак для нашого майбутнього, бо без пошани для великого — немає потуги держави.

ЮРІЙ КОСАЧ

Роковини

Дзюбанівський, старший десятник СС важко йшов сьогодні під бесси́мер. Його кроки впали на дощаний поміст як хмарні клапти. Був невисокий, майже маленький. Кашкет насунув глибоко на лису голову. Ворушив руденькими вусами, що колись були буйні.

Робила на ніч. Ніч руда та суха стояла над сірим містечком. Шипіли рейки виповзаючи як змії зпід чорних повіток. Лямпи майорили срібними грушками на густій хащі дротів. Там, у глибі заводу бухкав мотор.

Ці всі знайомі, одноманітні звуки, ця руда ніч впивалась у вуха мірґами незлічних скалок, шарпаючи їх гострими, немилосердними жалами. Але вуха звикли до них. Матвійчук позівнув.

— Горобина ніч.
Ніхто нічого не сказав. Покошили на Дзюбанівського. Він ще порався чомусь із приладдям, сопів у куті. Не дивився на нікого. Кімшився в куті сиренькою мишастою плямою, Матвійчук

*) Беремо цей нарис з книжки „Тринадцята чота“, що вийшла накладом В-ва „Дніпро“, Станіславів, 1937.

Канцелярія Військового Міністерства УНР в Києві р. 1918.

здвигнув раменами і взяв коцюбку. Макух, Черняк і Дудка стали за ним. Вже приходила пора випускати крицю.

Вона бунтувалася у гирлі бесси́мера. Була як пожар, закутий у залізні ланци. Клекотіла, давилася сама у собі, злоща, пристрасна. Хотіла розірвати тісне гирло, вирватися скаженим псом із чопів і розлітись скрізь огнюною повіддю.

Дудка перехилив вина. Він мав його завжди дві пляшки на шихту. Очі його повеселішали. Він підморгнув Макухові на Дзюбанівського — „старий недобрый“. Але й Макухові було щось не по собі. Тільки сопів і порався мовчки коло чопа. Важкий був. Його бичачий карк повертався звільна. Думав важко, так, якби гехкав, підносячи тягарі. А Матвійчук відкинув кашкет. Ясний кучер розвіявся з вітром. Груди блищали, відливали, мідяні у заграві. Ішов із штангою до штурму на сталя.

— Шефе! — гукнув на Дзюбанівського через гострий вітер, — пора на крицю.

Але Дзюбанівський не поворухнувся. Матвійчук нетерпляче став спершись на штангу. З шефом було щось невизначне. Але ніхто не починав, ані слова — треба було чекати. Черняк обрубками пальців крутив спокійно цигарку. Скрипучим, завжди невдоволенним голосом оповідав про „фет“ у Льонґвіль. Ще були в пам'яті скравки глупкової музики, крутїж каруселі і стріляння до пляшок.

— Альо, Дзюбанівський, робимо чи ні сьогодні? — загудів Макух.

Нараз Дзюбанівський підвівся. Здавалось, виріс і похудів. На вилицях ковзались сині вогники. Проте не був лютий. Був якийсь тихий, святочний.

— Фаєрант. Не робимо!

Посміхнувся.

Хлопці застигли. Було тихо. Свистала тільки ніч і гудів червоний розжарений вітер. Невгомоне динамо стугоніло далеко в пащі фабрики. Біля бесси́мера вони стояли самі, як на пустині. Ніхто сюди не заходив, хіба тьма. І в ту мить Черняк викинув з руки цигарку. Макух випростувався. А Матвійчуків хитренькі оченята забігали як перед контометром. Стало всім чомусь моторошно. І навіть піч, що вила мов відьма, прикинула, загасила вогонь.

(Продовження з 1-ої сторінки).

Увійде він до історії війська українського, як великий патріот і піонер ідеї відродження нашої збройної сили. Інша постать з тих часів, як же відмінна від попередньої. Постать, яка дала пізніше своє ім'я цілому періодові боротьби за незалежність України. Симон Петлюра... Ця людина мала в собі щось неокреслене, що висувало її

на чодо тодішніх подій, була з тої глини, з якої (як сказав про нього незадовго перед війною російський академик Корш) виліплюється династії володарів і вождів. Пророчими виявилися слова старого російського вченого, що, мовляв, „самі українці не знають, кого вони мають посеред себе“. Не знав того мабуть і сам С. Петлюра, бо в початках творення українського війська був карним членом своєї пар-

ВОЛОДИМИР САВЧЕНКО

Відродження українського війська над Дніпром

Російська революція 1917 р. відкрила широке поле для розбудови українського життя в усіх напрямках, а що найважливіше, створила ґрунт для відродження українського війська над Дніпром, що в другій половині XVIII-го віку перестало існувати, завдяки імперіалістичним апетитам московських володарів.

Повстання Української Центральної Ради в Києві; величава, стотисячна українська маніфестація, в якій взяло участь також кілька десятків тисяч воїнів-українців, що прийшли з жовто-блакитними прапорами і з військовими оркестрами; „своє українське свято“, на якому однодушно пролунало гасло „автономна Україна“, той перший крок до державності; скріплення цього приречення урочистою присягою перед Думою й інші події в Києві — все це зробило величезне враження на воїнів-українців чи то на фронтах світової війни чи то в глибокому запілді в російських частинах. З фронтів — німецького, австрійського, турецького та з рижних залог колишньої Російської імперії надходили до Центральної Ради привітання від українців-воїнів, що визнавали її своїм національним проводом. Рівночасно свідоміші воїни почали гуртуватися, освідомлювати менш свідомих та навіязувати звязки з сусідніми частинами. Коли тільки траплялася можливість, по-за службою, воїни-українці збиралися в помешканні одного з старшин чи в інших місцях. Були тут старшини, свідомі підстаршини й воїни. Тут читали на голос Шевченкового Кобзаря та обмірковували, як вести культурну та освітлюючу національну працю між мало свідомими воїнами-українцями. Таким чином український рух у російському війську з кожним днем зростав, зміцнювався та поширювався, аж дійшов до таких велетенських розмі-

рів, що з ним поважно почали рахуватися російське командування та уряд. Вже в перших місяцях по революції з ініціативи самих воїнів-українців майже в усіх російських частинах рівнобіжно з російськими комітетами повстали українські полкові, дивізійні, корпусні та армійські військові ради.

В першій половині травня в багатьох російських арміях вже відбувалися армійські українські військові зїзди.

В той час, коли на фронтах та по залогах, що були розташовані в Україні або взагалі на території Росії, український рух самотужки розвивався та набрав все більш і більш організованих форм із Києва довгий час не було вказівок. В Центральній Раді не було ще скрісталізованої думки про потребу власної міцної правильної армії. Можливо, що в деякого та думка й була, але вона потопала в соціалістичному морі модних тоді настроїв. Бо переважало більшість членів Центральної Ради це були соціалісти, а українські соціалісти здебільшого плентались у хвості російських. Ті ж останні, як виявилось пізніше, взагалі не цінували тільки царської армії, але самі були такі-ж імперіалісти, як царі, а пізніше большевики. Українські соціалісти на початку того не помічали, щиро переконані в миролюбивих настроях тимчасового російського уряду й захоплювалися „безкровною революцією“. Тому Центральна Рада вважала, що Україні не треба правильної армії, бо вона не збирається ні з ким воювати, а досить буде народної міліції. Як бачимо, наші політичні діти забували певно (бо не могли ж не знати), що в світі так діється, що народи й держави розпочинають війни, коли їм вигідно, без огляду на те, чи сусід настроєний мирно й не бажає ні з ким воювати. Навпаки, чим менше воєнничий сусід та менше підготований до

війни, тим краща нагода загартувати його землі. Україна ж занадто була ласим шматком, а неозброєна могла

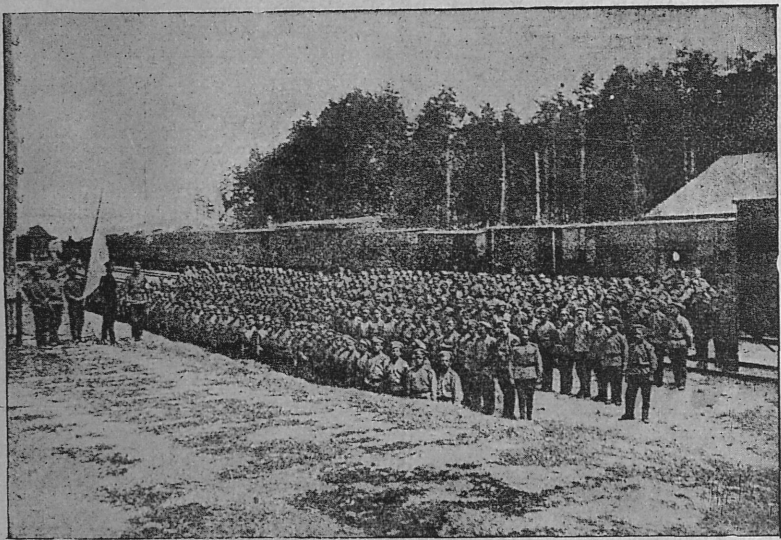

Ген. Марко Безручко.

стати легкою добычю для кожного, не тільки для Росії.

Та не вважаючи на байдужність Центральної Ради до творення власного правильного війська, рух у тому напрямку поміж самими воїнами-українцями в російській армії з кожним днем зміцнювався самотужки. Вони з подивугідною енергією та з запалом працювали над відродженням української армії. Отже відродження нашої армії виникало стихійно. Творилася оборонна сила молодого вільного життя спільними зусиллями старшин, підстаршин і звичайних воїнів, що поспішали організуватися. Їм було ясно, що ні одна держава не може існувати без своєї армії.

Весь український дореволюційний рух був переважно мирної, соціалістичної або культурної закраски і переочив ролю військової підготовки та потребу вже наперед намітити військового центру на випадок перевороту. Правда, ті соціалісти вели таємну пропаганду в рядах царського війська й це підготувало до деякої міри переворот. Але ніхто не взяв під увагу, що військові маси повинні мати керуючий військовий центр. В історії відродження нашої армії сталося так, що військовий центр повстав щойно кілька місяців після вибуху революції в Петрограді з ініціативи самих воїнів і на їх вимогу („Український Військовий Генеральний Комітет“). Отже не було глибоко продуманого плану, не було взагалі поважного військового проводу й належної пропаганди. Брак зрілого військового проводу тим більше

Представник Центральної Ради передає 2-гому Українському Полкові ім. Гетьмана Полуботка стяг на ст. Святошин перед від'їздом полка на фронт 9. VII. 1917.

А Дзюбанівський став на позір, дивився проти себе у темін. Малий такий, мишастий, але ніч його слухала.

— Та нема про що говорити... — почав він — то кожний знає... звідки ми прийшли сюди? З ночі прийшли ми. Так з ночі. Не хотіли знати тих во... ворогів. Що ні?

Хлопці кивнули головами.

— Кров і піт наш тут... більші нічого... кров і піт. Небо тут чуже, всі чужі. Ніхто не порадить. Гаруємо. Але всеодно прийде день заплати. Так, заплати. Що, ні?...

— Правда, Дзюбанівський, — сказав Матвійчук, — прийде день заплати.

Помовчали. Ніхто не знав, до чого це йде. А Дзюбанівський усе дивився в ніч, звідти читав. Тільки іноді совгнувся поглядом по товаришам. Слухали.

— То нема що. Ми як леви билісь. Згадаю: набойв нема босі ліземо по снігу. Тиф теж. Скільки поздохало. Брата мого зрізар. А все одно не далися.

Хто б там дався, що ні? Ішли бо треба було. Кожний ішов.

Урвав на хвилину. Матвійчукові здалось, що по шрамі у Дзюбанівського, під самим оком щось — заблещало. Так якби з огняної ночі впала крапля. Але не сказав нічого.

— Все одно, билісь як леви. — З надуми повторив Дзюбанівський.

Всі кивнули. Справді билісь як леви. То всякий знав, гле ніхто того не говорив. Матвійчук ще малим пішов у стрільці. Втік з дому. Був у Сокальській бригаді. Дудка та Макух були при австрійській гарматі, потім у Києві перейшли до Рогумського. Черняк, що йшов із Бойківщини, в кінноті служив. Пятнацький ліг тому — а все як учора. І чорнявий Черник і сірий Сушко і Мельник з борідкою. Бердичів, Житомир, Біла Церква. Як учора.

І всі чомусь почули, що думають про одно в ту мить. Не дивилися один на одного. Дивились у темін, понад зариси засипаних печей, що бовваніли серед ночі. Понад димарі, що різались щоглами на червоному небі. Понад це чуже та сіре містечко, що спало глухим, кам'яним сном.

І нараз Матвійчук спалахнув. Загорівся його неслухняний волос, запалахкотіло чоло і загикуючись, бо завжди, коли хвилювався загикувався, почав:

— Дзюбанівський, ппамятаеш... ппамятаеш того, що все на білім коні їздив? Ппамятаеш — в ту ніч, ми не спали... кріси в кізлах стояли... ніхто не соспав... він прийхав... на бббілім коні... я ба-

чив його зблизка... не забуду... ми всі зірвались... ніч була, серпнева, така якраз... тиха ніч...

— Пам'ятаю, — кивнув Дзюбанівський, — ми тоді брали Київ.

І урвав. І всі мовчали. Не шиширхнули. Витягнулись. Тіні їх танцювали по повітрі. Поміст скрипів. Зривався недобрый розлучений вітер, палив обличчя. І ці на мості під бссесмером вирости на велетнів. Здавалось, що штанги в їх руках стали крісами. Посуворіли лиця і щелепами та чолами невпинно лився розжевернений метал. Груди їх дихали важко, врывчато, немов там у середині, замість серця був палець від гранати, немов нутром їх котилась лава шлаку, розтопленого до червоності, котилась у прірву ночі.

Стояли вони як мур, як граніт. Велетенські гвардійці.

— Са у ест*) — очунав Дзюбанівський, — ідем до роботи.

— Ідем — глухо сказав Макух.

Тіні мовчки розійшлися на місця. Вже було по святі. Черняк крикнув на пошера. Криця знов почала клетотіти. Над фабрикою стояла руда ніч.

*) Готово, кінець.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

Химерна осінь

Дожидання

І знов така сльотлива осінь повзе із лісових вологих надр, як та, коли нам зустрічати довелось відхненно гордий листопад.

Шляхи туманом замело, серця імлою нам застигли... Чи ще колись замряне чоло цілунки закосичать скорострільні?

Дош над площаами

Мов мрія сохне листя в осені, мов мрія тихо на стежки паде. Чому все тихо і не голосні пісні розспіваних грудей?

Чому слова палких пісень без сліду топляться у болотах? Чому сльотливий нині день, мов жар у ватрані потах?

І чустрить голови химерний дош, серця сполохані тремтять. Коли на бруки сонних площ впаде як прапор листопад?

Про багряне слово

Слово, як з лука стріла задзижчало на вітрі осіннім. Вона буде, як і колись була: Україна!

Загорить у маршах степ. Небо заслонить порох і буде великий день лопотати прапором.

Шляхи потечуть у роздалля, стверднуть дні і стверднуть серця. На столиць світових вулицях брук розкришать комоні чалі.

Про кіннотчика

Він був стрункий кіннотчик, як бризула кров із жил. На очах і на серці нависла темрява чорних крил.

Марилось: щастя, весна і вітер, і воскресна вона — Україна. А прийшлось нежданно втопитись у холоднім дощі осіннім.

Кров з болотом глевким змішалась, порвав мрії, мов хмари, вітер. Україно, ти підеш в роздалля, будеш звитяжно завжди горіти.

Пожарища

Такий був сон, той сон землі моєї, відхненний і такий незрозумілий: на болотних шляхах чавунні батареї і чоти босі, та в поході смілім з прапором захвату напереді колон.

Згадай: тверді, непрохідні дороги, голодний холод, що пошербив серце і мрія: світ скорить під ноги і чолом обрїй зимний передерти, своїм шаленим і ясним чолом.

Створити нові мапи і гряниці, щоб простору не стало нашим землям... (О, ми намріяні думки ці до нині в надрах серць гарячих бережемо, як найдорожчий в світі скарб).

А потім пригадай: в дощі осіннім, як дім за домом з бодем оддавали, і як в останне гордо злинув піднятий прапор на штиках і в далі горів сердець

і душ і мрій п'яний пожар.

Про призначіння

І не вгадати тайни призначінь. І може ще звитяжно ми підемо корити Україні сину далечинь чужих, а нам призначених од Бога земель.

Листопад 1937.

*) Ці вірші вибираємо зі збірки „Опяливі вечори“, що появиться невзабарі накладом нашого Видавництва.

відчувався, рід у українському військовому русі взяла участь переважно молодь. Вона мала запал, але не мала відповідного організаційного досвіду чи взагалі солідної військової підготовки, а тому темп праці було повільне й сама праця менше продуктивна. До того ж брак належного зв'язку не тільки з Києвом, а часто навіть із сусідніми частинами, ослаблював українську військову міць і доводив до хаосу. Приходилося кожному працювати на власну руку.

Правда, серед дореволюційних українських діячів був невеликий гурток самостійників. Це були справді мужі державних поглядів, які добре розуміли, що правильна армія — це необхідна основна підвалина кожної держави. Цей гурток у 1917 р. перебував у Києві і від перших днів революції забрався, не оглядаючись на всі перешкоди не тільки з боку чужих, але навіть своїх керманців, до творення правильної армії. На чолі того гуртка стояв старий, ще дореволюційний діяч, повний енергії й ініціативи, адвокат і поручник запасу, Микола Міхновський. За його починком в перших днях революції утворився Український Військовий Клуб ім. Гетьмана Павла Полуботка. Це Т-во поставило собі мету: об'єднати вояків-українців на просторі цілої України. Цей клуб створив один із найкращих полків української вільної армії, а саме — полк ім. Гетьмана Богдана Хмельницького (травень 1917 р.), а в червні другий — полк ім. гетьмана Павла Полуботка. На цьому місці згадаємо „Союз Визволення України“, що поза межами України багато поклав праці по вихованню в національному дусі та підготові українців-вояків, полонених російської армії, які перебували в таборах Німеччини та Австро-Угорщини. З цих полонених вояків російської армії, що перебували в різних таборах Німеччини та Австро-Угорщини зорганізовано Синю Дивізію — синьожупанники (в Німеччині) та Сіру Дивізію, або сірожупанники (Австрія).

Одною з найбільших подій, що дала новий імпульс, ще особливо вплинула на розвиток та скоординовування українського руху в російських частинах і взагалі відбилась на творенні збройних сил в Україні в 1917 р. це був Перший Військовий Зїзд в Києві. Він відбувся між 18—22 травня 1917 р. На цей зїзд прибуло понад 700 делегатів, що репрезентували до 900.000 озброєних та організованих українських вояків. Зїзд признав діяльність Центральної Ради й цим додав їй моральної сили, підніс її престиж не тільки між своїми, а й перед чужинцями. Насамперед перед москалями, що визнають тільки силу, а не право. На тому зїзді ухвалено багато резолюцій та висловлено побажання на майбутнє. Зокрема ж ухвалено, щоб при Центральній Раді створити Український Військовий Генеральний* Комітет, який лікувався б українським військом. З цієї метою вибрано 18 осіб, а між ними Симона Петлюру. Його ж і вибрано головою Комітету.

День 22-го травня 1917 р. згідно з наказом Головного Командування вва-

*) Слово „Генеральний“ дало притоку большевикам та іншим ворогам України використати це для агітації, мовляв, що там засідають виключно генерали, що стоять за старорежим:

Львівські крамниці:
вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

жається першим днем служби в Армії У. Н. Р.

С. Петлюра енергійно взявся до творення українського війська. На початку зустрічав він багато перешкод не тільки від москалів, але й від наших тогочасних діячів.

Насамперед поведено працю над українізацією деяких російських частин, наслідком чого зукраїнізовано корпуси VI, X, XXI, XXVI та XXXIV (генерала Скоропадського). Ці українізовані корпуси, як знаємо, були в бойовому відношенні найкращими в російській армії 1917 р.

В підсумку українські збройні сили в 1917 р. представлялися так: Богданівський та Полуботківський полки; 5 українізованих корпусів, що були на фронтах світової війни; до цього треба додати ще окремі українські частини, виділені із російських частин на фронті і з запасових частин в Україні й на всьому велетенському просторі колишньої Російської імперії. Нарешті оригінальне військо, — а власне народна міліція. „Вільне Козацтво“. Почин йому дала Звенигородщина на Київщині. Вільне Козацтво, що властиво мало локальне значіння, все ж таки в ті бурхливі часи відіграло важну роль в своїй області, як опора проти московсько-большевицьких банд та своїх анархічних елементів. Загалом всього українського організа-

ного вояцтва нараховували ніби до півтора міліона. Але коли прийшов час грудьми відстояти свою столицю Київ, то оборонців знайшлося лише кілька тисяч.

Чому ж так сталося?

На це склалася ціла низка причин. Першою з них було те, що за 1917-ий і в початку 1918-го років український уряд не створив міцної правильної армії, даючи перевагу міліційній службі. З тієї ж причини не можна було повести енергійної пропаганди за власну правильну армію на фронті. Крім того не наладно міцного зв'язку Києва з фронтом чи взагалі з українськими вояками, які перебували в російських частинах. Помилка ця жорстоко помстилась: Центральна Рада й уряд опинились у трагічному стані, коли в січні 1918 р. на Україну з півночі повели наступ московські банди Муравйова та інші московські отаманчики.

Друга причина: віддалення українізованих частин Північного, Західного та Кавказького фронтів від України.

Третя: тяжкі умови просування українізованих частин на Україну в атмосфері московсько-большевицької агітації, підступів, відкритих нападів; подолати всі ці перешкоди часто не під силу було командному складу, необізаному з методами громадянської війни.

Четверта: виконання бойових завдань, що до втримання українського фронту (Південно-західній і румунський фронт російської армії).

П'ята: перевагою вояків, що проявлялася у стремлінні додому; її не переважала національна свідомість.

Шоста: Перешкоди російського командування та уряду.

Нарешті сьома: демобілізація, розформування й тому подібні реорганізації зукраїнізованих військових відділів, що добилися на Україну через всі перешкоди, нашим урядом.

Отже 1917 р. — це рік початків відродження української армії над Дніпром; це тільки перші кроки до повстання української армії, це перехідний революційний етап.

В боях на Чернігівщині (Чернігів — Бахмач — Крути) та за нашу столицю, Золотоверхий Київ, малочисленні відділи прийняли бойове хрещення й у тих боях насправді народилася наша армія. Головним робом із відділів, що по героїськи боролися нашу столицю, повстав Запорозький Корпус, який за ввесь час наших визвольних змагань був основою нашої армії і разом із Січовими Стрільцями був прикладом для інших частин.

Початок 1918 р. був першим іспитом і для нашої армії і для державної зрелості нашого народу та його керманців.

Штаб Гайдамацького Коша Слобідської України.

ІВАН ШЕНДРИК

Наша воєнна література

Не дається в короткій статті вичерпати бодай важнішу досюгочасну літературу нашої минулої визвольної війни. Про це звичайно не може бути й мови та й річ непотрібна, коли вже почали появлятися бібліографічні показники, загальні і до окремих воєнних формацій чи відокремлених воєнних акцій.

Таких показників маємо до десятка. Насамперед, в „Літописі Червоної Калини“ в рр. 1929—1937 були друковані показники (за авторами). А. Крезуба — понад 780 позицій, Купчанка — 80 поз., Прижмуренка до 80 поз., Ів. Ш. понад 2100 позицій. Показник П. Зеленка до Зимового Походу (Прага 1935) понад 40 поз., його ж до Крут („Гуртуймося“ 1933, ч. 10.) — 30 поз. Його ж показник до УСС друкується в „За Державність“, збірники 5, 6 і даліші, позицій понад 680 (ще не закінчений друком). Матеріали до С. С. в Альманасі С. С.-ів, що саме появилася з друку у В-ві Червоної Калини, — до 300 позицій.

Всі показники далекі від повноти, на що складаються різні причини обумовлені характером праці над збиранням матеріалу, та все з одного зіставлення числа бібліографічних позицій в цих показниках видно, що якусь більшу кількість літератури ми вже маємо. І коли бібліограф, що найбільше є в курсі справи, може припустити, що число друкованих бібліографічних позицій разом з іще надрукованими, але зібраними сягає до 4½—5 тисяч, то це число може кожному навіть імпонувати.

Але інше вражіння віднесемо, коли судитимемо не по числу позицій, а по внутрішній їх вартості.

Коли виділити матеріали що мають дуже вузьке значіння і застосовання для історика минулої війни, як поезія і проза, статті принагідного змісту військовий побут, описи суб'єктивних

переживань і вражінь авторів, то число 5000 значно змаліє. Коли з решти матеріалів виділимо ті спомини, що незугарно написані (від більшости споминів відносимо вражіння, що їх автори навіть не заглядали до таких корисних підручників, як Ів. Кравецького і О. Назарука: Українська мемуаристика. Як писати мемуари), або надто поверховно, або відповідно до чужих для воєнної історії метод до число матеріалів змаліє до кількох десятків.

Тому властиво, поза браком архівів та архівальних підготовчих студій, ми ще досі не маємо історії нашої останньої визвольної війни. Тих матеріалів, що маємо в друку, замало для систематичної праці. Дотого ще, деякі теми (і не мало) і цілий ряд воєнних подій навіть словом не згадані в нашій мемуаристці.

Щодо розвитку нашої мемуаристики, то вона може саме тепер, коли багато

з важних подій встигло вже позабуватися, починає інтенсивно розвиватися, бодай чисельно.

Все частіше з приводу річницї тої чи ішої події появляються тепер у пресі відповідні статті-спомини.

До зросту мілітарної літератури причиняються в дуже значному ступені наші періодичні видання зі специфічним призначенням бути органами воєнно-наукового і воєнно-літературного характеру. Цих органів хоч і небагато, та вони з бідою тягнуть самостужки своє існування, дивуючи обізнаних з їх тяжким станом своєю витривалістю і живучістю.

До них належить в першу чергу найбільше з них воружихий місяць. — „Літопис Червоної Калини“, що виходить дев'ятий рік і до початку 1937 р. вмістив на своїх квартирах шпальтах разом 770 статей, в тому числі 257 споминів, 165 істор. нарисів, 134 віршів і

Ми переконані, що ПАПЕРЦІ І ТУТКИ (повноватки) „КАЛИНА“ є найліпші

оповідань, 61 посмертних згадок 35 матеріалів і документів, 36 рецензій і навіть 6 бібліографічних статей та інше.

Однolітком з ним є періодичне видання Українського Воєнно-Історичного Т-ва (осідок у Варшаві) „За Державність“, якого вишло до року 1937 сім грубих томів-збірників. Містить виключно матеріали до історії українського війська, або сирови у виді споминів, або оброблені науково у виді монографій. У шести збірниках вміщено 63 статті переважно визначних українських воєнних діячів.

Значно старший від них, бо почав виходити ще в р. 1923 є — теж періодичний — воєнно-літературний журнал „Табір“ (Каліш). Від ч. 18 (р. 1933) переіменився він у воєнно-науковий журнал і відтоді містить лише статті виключно на теми військової організації і з воєнної штуки.

Варто також згадати неперіодичний журнал військово-громадської думки „Гуртуймося“, видаваний у Чехії, а від січня 1937 р. в Болгарії, у Софії, як ілюстрований національний кварталник. Вийшло дотепер 19 чисел з цікавими, між іншими, статтями присвяченими різним епізодам нашої визвольної війни.

Треба конечно відзначити ще „Календар Червоної Калини“, свого рода одnorічник, присвячений нашій воєнній історії, найстарше з періодичних того роду видань. Від 1922 р. вийшло 16 річників з 550 статтями, переважно споминами.

Не будемо тут спинятися на пресі воєнних і повоєнних часів, — т. зв. таборовій пресі (Польща Чехія і ін.) і повсталих з цієї останньої досконаліших від неї періодиків локального поширення, видаваних в місцях зосередження більших військових груп в Зах. Європі (Український Скиталець, Військовий Вістник, Вояк і ін.), які для історії війська і війни дають цікаві причинки. Все ж у них для історика лихоліття нашого війська на еміграції матеріали рівноцінні з документами.

В неспецифічно-військовій пресі, яка за рідким винятком давала місце воєнним споминам, теж немало назбиралося потрібного для історика матеріалу, але він нажалі мало доступний для використання, навіть для фіксування з огляду на несприятливі цензурні перешкоди і заборони вступу для преси з чужих державно територій (Зл. Держави, Канада Бразилія, Дал. Схід, Совети, Чехія, Німеччина, Франція і ін.).

Значно слабше стоїть справа з відповідною книжковою продукцією. Властиво є одно поважне В-во, це активне і енергійне В-во „Червона Калина“. Воно видало пару десятків оригінальних творів визначних учасників війни, збірні монографії до історії УСС і СС літний альбом УСС і т. п. Решта подібних книжкових видавництв ще так би сказати в дитячій віці, як напр. „Бібліотека Українського Воєнно-Історичного Т-ва“ (ще з найбільшою продукцією).

Перша воєнно-наукова розвідка взагалі в укр. мові появилася в р. 1922. Це славий „Похід українських армії до Київ-Одесу“ ген. М. Капустянського. І і 2 вип. вийшли накладом автора з допомогою В-ва „Червона Калина“. 3-ий самої Черв. Калини, а 4-ий і досі нажалі не побачив світа.

Наклади книжок і журналів супроти бажань і сподівань малі. В цьому Видавництві цілком залежать від українського консумента книжки. А цей консумент через мале усвідомлення справи руйнує замість підтримувати, видавничу справу, гальмує розвиток цієї так для нашої історії важної літератури і здорову її тепер і на майбутнє (бо ж всі ці видання в дуже короткому часі стануть раритетами і коштуватимуть для майбутнього дослідника величезні гроші). Бо ж В-во для свого існування і розвитку потребує скорого збуту книжки, рухливого обороту, автор потребує дістати заплату, щоби не вмерти з голоду, а консумент не спішиться купувати, він „ще має час“.

З яким успіхом і в якім числі на кладу розходяться книжки у цивілізованих націй, от-хочби Ремарка! А чим гірші від Ремарка наші видання і змистом і сенсацією і навіть виглядом!

Треба би добре над тим задуматися, чи не видавати б наш матеріал для заграниці.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

Як Т. Бордуляк писав свої оповідання

На весну р. 1893 я перенісся на моє теперішнє місце, самостійного пароха в Городищі, пов. тернопільського. — Ви-б хотіли знати, чому я пишу. Відповім Вам, що думаю. Коли б я не був маленький Ветлина то я сказав би про себе те, що сказав якийсь французький письменник: „j'ai une demangeaison dans les doigts“. Чую до того внутрішню потребу, тому і пишу. Але Ви спитаєте чому друкую? Я читав і читаю багато. Коли я прочитав надруковані свої перші твори, то пізнав, що вони не є вже злі. Я пізнав, що в нашій літературі, а навіть в чужій є твори такої самої вартости, як мої, а то ще й гірші. Для чого ж не маю друкувати, для чого не маю відповідно до спроможности і своєю цеглою причинитись до збагачення рідного письменства? Та ж ми маємо так мало сил, нам потрібно так ще багато! Чому маю закопувати свій талант, як це писав до мене небіжчик Гладилевич? Працюють інші на інших полях, то годиться і мені працювати на тім полі, куди мене тягне моя здібність і склонність.

Я наміряв спочатку управляти головню поезію і написав навіть кілька дрібничок, але по глибшій надумі залишив я цей намір. До писання поезій треба бути поетом „з Божою ласкою“ я либонь таким не є. Та ще — про що писати? Поезії любовні? До того треба бути в теперішніх часах великим майстром, та цей мому духовному станові не личило б пускати пезага на еротичні ниви. Поезії патріотичні? Дайте мені спокой... Для мистецтва, для краси? І про те я мав би щось сказати. Отже вибрав собі новелістику і працюю на тім полі до нинішнього дня. — Питається дальше, звідки я беру теми чи сюжети?... Теми беру з життя, а властиво вони мені самі приходять, пхаються. А позаяк життя селянське найліпше знаю, бо і сам походжу з селянського стану і в ньому обертаюся, то і найбільше беру теми з життя селянського. Як вони мені приходять, найліпше буде, коли Вам поясню це на прикладах. „Самітну нивку“, я справді видів, я їхав попри неї, так як це описано. Фірман оповів мені історію тої нивки, я захопився, себто дістав надхнення і написав „Самітну нивку“. „Перший раз“. Я справді видів дівчину, що жала в полі і мені видалось, що вона жне якось незграбно, не так як інші. Мені жінці сказала що вона вийшла перший раз жати. Я став їй приглядатись, захопився, і прийшовши додому, став писати „Перший раз“. „Ратичка“. Я знав такого бідного жидка, який не замерз і ще може живе, але решту всю видумав приклавши цілу подію до щоденного сучасного життя в одній мені знайї околиці. „Дай Боже здоров'я корові“ я видів, як чоловік веде з ярмарку корову. А що, питаю, купилисьте корову, дядьку? Купив, прошу егомостя. Кілько дали? А молочна? Молочна і т. д. Часом приходять мені сюжети в інший спосіб. Читаю якусь повість. В певнім місці стріляє мені до голови якась думка, я собі пригадую, що щось подібного видів або чув, якесь індивідуум, „щось“ виступає в мой душі і усміхається до мене. Я кладу книжку на стіл, сам перейдусь кілька разів по кімнаті і вже маю готовий сюжет. В той спосіб повстала моя „Жебрачка“ — підчас читання новелі Кілянда. Часом зачну щось писати вже наперед обдумане, одначе внаслідок передумання, асоціації ідей виходить щось цілком іншого. Так повстав мій „Гаврило Чорний“. Побачив я на весні, як вертаються з вирію бузьки, пригадав собі на мойх безталанних емігрантів і звідси повстали „Бузьки“. І т. д. В той спосіб приходять до голови мені безліч сюжетів і коли б я так за горяча їх писав, то вже дотепер мав би цілі томи новелі і повістей і то може навіть дуже добрих бо „bung macht den Meister“.

Одначе більша частина тих сюжетів лишається в голові, пропадає, бо я не є літерат з професією, бо маю інші важніші обовязки, а пишу лиш прихвощем, щоб так сказати для рекреації, для заспокоєння вродженої, чи може тільки виробленої потреби. Ви не думайте собі, що священник на селі спочиває на рожах, та розпоряджає часом по впадоби. Є праці багато. Ось, я маю дві

церкви, дві школи, котрі пильную, як ока в голові, в кожній хвилині я до розпорядження парохіян, навіть уночі, ну, а про щоденні клопоти господарські, хіба Вам, щасливий чоловіче, вже не згадувати, бо може б Ви і не хотіли повірити, як мало чоловік, наш брат на селі має спокою і вільного часу. — Я лише такий сюжет вибираю і пишу, до котрого почувую захоплення, чи там надхнення прайнаймні in momento conceptionis. Сідаю і пишу а властиво маю. Стараюсь малювати так, щоб образ мною представлений був живий, викінчений і заокруглений, щоб кольорит був живий і свіжий, щоб люди мною описані були також живі, щоби їх дії і поступки були льогічно і психологічно оправдані. В тії цілі кладу велику вагу на психологію. З оглядів артистичних дбаю також за ефект. Все стараюсь прировнити до життя, так щоб читач міг собі подумати: „Так дійсно мусліо бути, або прайнаймні могло бути“. Наскільки осягаю свою ціль це вже буде Ваша річ виказати. Над поодинокими творами працюю досить довго, змінюю, перепишую по кілька разів, вишкарабую, виглядую, щоб воно вийшло лиш добре і красиво.

Питаєте мене дальше, які в мене літературні уподобання і підозріваєте в мені вплив Тургенева. Мушу Вам справді признати добрий нюх, бо я люблю Тургенева і то дуже. Але я мушу Вам тут сказати, що а взагалі бо чолом перед найвизначнішими російськими письменниками як: Тургенев, Достоевський, Гаршин, Короленко і ще інші, бо на мою думку російські письменники найкраще розуміють реалізм і вміють писати „благородно“. Під тим словом я розумію все, що відноситься до мистецтва, що робить певний творі милим, пожаданим. Це не перешкаджає мені любити теж Дікенса. Чи Тургенев має на мене вплив? Може бути, а ж його читав цілого від дошки до дошки і переклав кілька творів на нашу мову, але вірте мені, я самохить не пхаюся під його вплив, бо знаю, що це може мені лиш зашкодити. Поезії я тепер взагалі мало читаю, але і тепер я маю свого улюбленого поета, а є ним Данте Алігієрі, а властиво його „DivinaCommedia“. І коли мені часом прийде охота побувати в піднебесних просторах поезії та зладити поетичний бенкет для фантазії і нервів, тоді беру і читаю Дантову Комердію в оригіналі, бо лиш в оригіналі може вона подобатися і зробити вражіння, страшене вражіння. Однак для мене є і завсідні буде найдорожшим рідне слово, рідне письменство і вже я тішуся невимовно, коли мені трапляється перечитати щось красного в рідній мові. Однак мушу Вам признатися, що хоч я цілком не поклоняюсь романтичності і романтизмові, але такі старі покійники: як Квітка, Стороженко, Вовчок, Куліш, Федькович більше мені подобаються, а їх більше люблю, ніж теперішніх молодих письменників, розуміється excerptis excerptis. Та це вже не належить до річи.

Тепер ще кілька слів про мої псевдоніми. Як Вам відомо, я все скривався з тим, що писав, а коли прийшлося писати до друку, то розуміється, я інакше не міг, лише під псевдонімом. Це вже лежало, щоб так сказати в мойй природі. Як довго я був у Заставцях, писав я під псевдонімом Бондаршин. Одначе сусіди і знайоми довідались з часом, вже не знаю як, що таке я пишу. Переселившись до Городища, знов хотів я, щоб ніхто про мене не знав і прибрал собі псевдонім: Ветлина, але і тут вже всі про мене знають, нещаслива моя година! Та вже третій псевдонім я не буду прибирати. Тому, коли будете про мене писати статтю, то на самим верхку напишіть так: Т. Ветлина, а під тим у клямах моє справжнє імя; (Тимотей Бордуляк), а про псевдонім Бондаршин згадайте лиш в тексті, там, де того буде треба. Фотографії Вам не посилаю, бо і не маю найновішої, а з другої сторони, думаю, було б передчасно подавати мое „лицезрінне“ на публічне позорище. Тому відложім цю річ на пізніше, пр. коли може колись напишу дещо до „Вістника“, тоді разом з повістю можна б подати і лицезрінне автора. Статті про мене в рукописі не потребуєте мені присилати, я вже спускаюся на Вас, як на 4 аси. Критикуйте, як мога найостріше, мені про те власне йде, бо я якраз хочу знати, що властиво я є, що можу і т. д., а до Вас я маю велике довіря. Зрештою хоч би Ви написали щось і не конче приємного для мене, то я буду визиримий, я чоловік на все заготований. — Більше, здається вже не маю що писати, а зрештою нема навіть де, отже здоровлю Вас по дружньому і залишаюсь з правдивим поважанням

Т. Бордуляк.

Не забувайте про фонд Літературної нагороди

Колиб Ви могли запитати Лікара-Опікуна Канадійських Пятенят, він заявив би...

ПОГЛЯНЬТЕ на тих п'ять чудних малих дівчаток... а потому подумайте, як делікатними істотками були вони 3 роки тому! Їх миття було правдивою проблемою! Вони мали найделікатнішу шкіру, яка колинебудь побачила денне світло.

Др. Дафо цей досвідчений сільський лікар, купав їх тоді в чистім маслиновім олійку. Він знав, що нема нічого лагіднішого і ліпшого до основного миття. Саме тому Пятенята вживають тепер маслинового олійку, миючись милом Пальмолів.

Чи Ви, Пані, можете дістати ліпшу раду від ради д-ра Дафо? Це відоме мило краси коштує так небогато, що міліони жінок уживає його так до купелі, як і до лица. Цера Пальмолів є однозначною з промінною, чарівною молодістю.

Щоб зберегти гарну церу вживайте цього ідеального мила вибраного для Пятенят.

Коли канадійські Пятенята прийшли на світ раз і якийсь час потім, купали їх у маслиновім Олійку... З хвилиною, коли можна було їх купати в воді з милом, вибрали ми виключно мило Пальмолів до щоденної купелі тих славних у пілому світі дітей.

Allan Roy Daffre

Воєнні видання

За Державність. Матеріали до історії Війська Українського. Збірник 5. Видав Українське Воєнно-Історичне Товариство. Каліш. 1935. 276 стор.

Перше, що кидається в очі при погляді на збірник 5-ий „За Державність“, — це величезний поступ, який зробило видавничтво від свого першого дебюту. Дуже щасливим треба назвати помисл дати папір жовтійшій барви і грубшій — через це книга виглядає значно репрезентативніше, а в наших умовах, де кожне видання являється здобутком для української культури, репрезентативний вигляд — справа дуже важна. Не можна не підкреслити також значно вищого рівня

Збірник 7

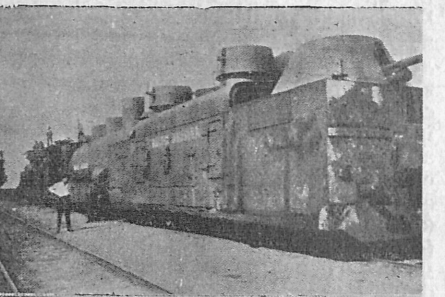
друкарської справности у п'ятім збірнику та кращого виконання ілюстрацій чи схем. Правда, без досадних помилок не обійшлося (пропуск рядків у статті Удовиченка), але їх менше і треба сподіватися, що редакція на будуче зможе і зовсім їх усунути. Так само можна ствердити і значне піднесення наукового рівня збірника. Взагалі наша воєнна література терпить на конвенційність в освітлюванні подій 1917 — 1921 рр., що висловлюється у частім вживанні слова „геройство“, в напуштій бомбастичнім стилі, з численними згадками за Маратон, Тернопілі і т.д. Цей бараківий апарат годиться до газетних статей чи святкових промов з обовязковим патосом,

але викликає посмак нерічевости в соліднім науковім органі, яким хочеться бачити „За Державність“. Але і під цим оглядом п'ятій збірник значно перевищає своїх попередників. Наш обовязок не забувати, що остаточно ми програли боротьбу і програли її очевидно тому, що мали якісь хиби. Завдання мирного часу, спокійної і об'єктивно дослідити ці хиби, так само як і сильні сторінки. Бомбастично-патетичне геройствування (згледно його протилежність: самобичування) заслугоно цю правдиву ціль воєнно-наукової праці. Після війни в Німеччині вляло гасло „Аух ду гаст ферзагт“ (Також ти завів, також ти не виконав свого завдання). Нема чого шукати винуватих — раз війна програна, то винна ціла нація всі. Треба спокійно і річево дослідити причини невдачі, а не заколюсувати себе порожньою бомбастикою.

„За Державність“ видимо стала на цей шлях і треба їй у цьому побажати як найкращих успіхів. Оцінюючи збірник, цілється можна сказати, що він складений цікаво, статті обговорюють інтересні теми і написані легко і літературно. Видимо в українських військових вже виробився свій власний, ядерний виразний стиль з конкретизуванням кожної думки у реченнях, без зайвих прикрас. В збірнику помітно совісну працю над виробленням української військової термінології, справа дуже нелегка і треба завше бути готовим на те, що з десяти новозитворених термінів — дев'ять їх не приветься, але коли лишиться хоч один, то це є важним здобутком. Так вираз „штурмовий курінь“ (ударний батальон — стр. 187) дуже вдалил. Так само вдало саме Товариство назвалося „Воєнним“ а не „Військовим“, (хоч з приводу цього й були закиди) — „війна“ і „військо“ дві ріжні річи, а під оглядом термінології завше треба обстоювати якнайбільше багачтво виразів. Натомість, консеквентне переведення слова „мушкет“ в значінню „рушниця“, „кріс“ не доцільно. Це слово, як хоч-би „аркебуз“ має своє конкретне історичне значіння і вводити його в модернім розумінні є якраз обмеженням багачтва термінів. Щоб закінчити з термінологією треба ще додати, що оскільки ця справа у нас із огнестрільною зброєю стоїть задовольняюче (рушниця, кріс, карабін — слова звучать зовсім добре) остільки мабуть, і самим військовим нераз доводилося відчувати незручність браку у нас другого терміну на означення „гармати“ (німецьке „гешіц“ і „кано-

ПАНЦИРНІ ПОЇЗДИ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ

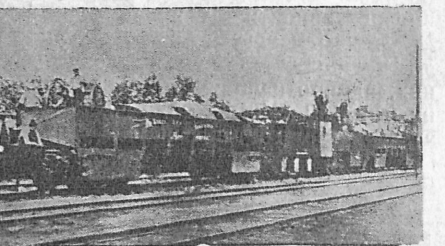
здобуті в боях з большевиками

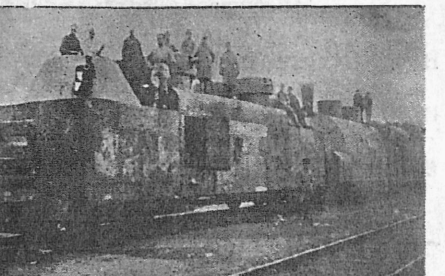
„Вільна Україна“

„Большевик“

„Чорноморець“

„Ворошилов“

НАЙЛІПШІ ПАСПА ДО ВЗУШПЯ

ЧИСТИТЬ І КОНСЕРВУЄ ШКІРУ

ЛІГАНТ

Кодельського 51. тел. 50-04

не" російське „орудіє“, „пушка“). Козацька термінологія була під цим оглядом багатша (гармата і гаківниця) і для нас тепер свідомі зусилля в цьому напрямі будуть не лишні.

Переходячи до окремих статей, про праці Науменка („На переломі. Причинки до історії українзації частин в б. рос. армії“), та Водяного („Виступ Вільного Козацтва проти москалів на ст. Винниці“) можна сказати, що вони в річевій формі подають інтересний матеріал. Не менш цінні фактичним матеріалом роботи Удовиченка („Від Дністра до лінії перемиря і відворот за Збруч“) та Шрамченка („Закон про українську державну флоту та його виконавці“), але нажалі вони занадто перейняті ідєю і розгінченням, яке прикро вражає у науковій статті. Зокрема шкода зауважити це у статті людини тих заслуг, що Удовиченко, тим більше, що його спокійні і докладні описи скрутного положення частини, з якою вона винудталася, або була розбита, справляє враження значно сильніше від усякої бомбастики. Сам по собі історичний матеріал про тертя у автора напр. з Омеляновичем-Павленком молодшим розуміється має інтерес але доцільніше було би після двадцяти літ подати їх в більше безпристрасний спосіб. Суперечки старшин на фронті за інтереси своїх частин, їх забезпечення та добрий стан завше були і мусять бути у всяких бойових обставинах — вони зрозумілі і прості. Стаття Переяславського має найменшого подраговання оцінка демагогії й отаманії що видимо сильно перешкоджували йому в організаційній діяльності. Також річева і спокійна стаття Смовського („Гайдамацький Кіш Слобідської України та його артилерія в 1917-18 році“). Савченко („Нарис боротьби війська У. Н. Р. на Лівобережжі наприкінці 1918 та початку 1919 р. р.“) поставив собі ширше завдання і те що вимагається від загального огляду — переглядність і характеристику ситуації, він неперечно зумів дати. Але в такій праці хотілось би бачити і глибший підхід соціальний: напр., на які групи населення могла спертись наша армія в боротьбі за Лівобережжя, крім горстки українізованої інтелігенції? Яке було становище багатшого селянства, задалегідь відпорного на большевицьку агітацію? Роль економічно сильного селянства у боротьбі з большевизмом дуже рельєфно виступила на прикладах Німеччини та Іспанії, де остаточний вислід війни ще й досі сумнівний (90% еспанського селянства безземельні арендатори). Стаття Дашкевич-Горбатського („Про походження Остапа Дашковича“) уявляє собою генеалогічну розвідку, яку слід поводити як знак привертання серед нашої суспільності інтересу до литовсько-української доби, котру якомось зовсім незаслужено, заслонив блиск козацької епохи. Прецінь же суть „Литви“, в якій етнічно-литовський елемент ніякої ролі не грав була чисто „руською“ (себ-то українсько-білоруською), а саме вона передала нам столітні традиції боротьби з Московією. Автор не узяв до уваги народно творчий і порахувався поему Куліша в „Україні“ за народний епос. Портрет Дашковича пензля Матейки спертій виключно на фантазії цього маляра. Статтю Марушенка-Богданівського, крім нахилу автора до бомбастики, сильно позбавляє цінності те, що автор, очевидно не зі своєї вини, не міг подати імен старшин в цілості. Зате має вона гарно дібрані світліни („Матеріали до історії 1-го кінного Дубенського ім. запорожського полковника Максима Залізняка полку“). Стаття Липи нажалі занадто вже ляконічна і з неї неясно, як саме скінчила своє існування „Січ“ і коли („Одеська Січ“). Спомини Галина („Спостереження і враження військового лікаря в часі великої війни і революції“ — продовження) розвивають погляди автора, які навряд чи зможе вповні прийняти історична критика. Українцям менше всього лицює пієтет до Романових але висловлюючись про них, як про напричуд бездарну родину (стр. 239—240) не можна не згадати за характер і організаційні здібності Петра І. чи дипломатичний хист Олександра І, такий авторитет як Вітте

Головний Отаман Симон Петлюра в оточенні членів Уряду і вищого командного складу Армії після наради в Ялтушкові 7-го листопаду 1920 р.

високо ціннував Олександра III. Визнати це ніскільки не перешкодить і лишити українцем і ворогом москвін. Цікаві подробиці оповідає автор про Миколая Миколаевича молодшого, але не можна не зазначити, що образ цього великого князя в німецькій і російській історіографії (Зайончковській „Історія мирової війни“) значно ріжниться від даних Галина. В головному всі характеристики сходяться, признаючи, що Миколай Миколаевич не посідав ніяких військових здібностей, але його крута вдача вмлі підтримати дисципліну у війську; розклад армії почався шойно з його усуненням. Піе-

тет Галина до Суворова чи Скобелева навряд чи виправданий. Ні в одного ні у другого не можна вказати ніяких оліскупних маневрів, зручного построення війська чи под. Ще у Суворова не можна заперечити деякого таланту: „Пуля дура-штик маладец“ було дійсно найліпшою тактикою, яку могли примінити росіяни супроти погано озброєних турків або польських конфедератів. Але проти тиральєрської тактики французів штиковий удар вів до таких великих страт, що Суворов мусів скінчити невдачею. Скобелев рішучо ніде не виявив більших здібностей. Праця Зленка ще не скінчена,

але можна сподіватись, що „Матеріали до бібліографічного показника Українських Січових Стрільців“ будуть закінчені з тою ж добілістю і совісністю, що й інші подібні роботи цього автора. Наприкінці можна ще раз із признанням ствердити, що „За Державність“ щораз більше стає на шлях річево фактичного досліду нашого минулого. Лише таким чином зможе збірник виконувати поставлене собі в підtitулi завдання і зроби́тись справді незмінними „Матеріалами до історії Війська Українського“.

М. Антонович.

„ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ“

МАТЕРІАЛИ ДО ІСТОРІЇ ВІЙСЬКА УКРАЇНСЬКОГО

- Збірник 1. — 214 стор. з 11 схемами (друге видання). Ціна 6 зол.
- Збірник 2. — 220 стор. з 38 схемами і світлинами. Ціна 6 зол.
- Збірник 3. — 272 стор. з 17 схемами і 12 світлинами. Ціна 5.50 зол. в Польщі і 6 зол. закордоном.
- Збірник 4. — 270 стор. з 17 схемами і 24 світлинами. Ціна 5.50 зол. в Польщі і 6 зол. закордоном.
- Збірник 5. — 276 стор. з 10 схемами, 22 світлинами і 4 кольор. іл. Ціна 6.00 зол. в Польщі і 6.50 закордоном.
- Збірник 6. — 256 стор. з 6 схемами і 59 світлинами. Ціна 6.50 зол. в Польщі і 7.50 закордоном.

„Бібліотека Українського Воєнно-Історичного Т-ва“

- Книжка 1. — „Січові Стрільці в боротьбі за державність“, ген. М. Безручка. Ціна 1.00 зол. (після обниження).
- Книжка 2. — „Базар“, багато ілюстрована. Ціна 2.00 зол. (після обниження).
- Книжка 3. — „Зимовий Похід“ ген. М. Омеляновича-Павленка, в оригінальній окладинці артист-маляра М. Битинського. Ціна 5.50 зол. в Польщі і 6.00 зол. закордоном.
- Книжка 4. — „Лоїв“ (бій української кінної армії в р. 1649), сотн. О. Переяславського. Ціна 2.50 зол. в Польщі і 3.00 зол. закордоном.
- Книжка 5. — „Україна у Великій Північній Війні“, ген. В. Петрова — (готується до друку)
- Книжка 6. — „Мазепинці по Полтаві“, сотн. М. Битинського. Ціни — враз з портретом.

З замовленнями на всі видання звертатися по адресі:
Warszawa 22, ul. Opaczewska 54 m. 15. Pułk. M. Sadowski
 або **Львів, Уейського 4 м. 2. О. БЛАГОДІР**

ЯК ПОСИЛАТИ ГРОШІ ЗЗАКОРДОНУ.

Належності за видання Т-ва і інші найліпше пересилати в такий спосіб: купити в поштовому уряді контовий бланкет і на ньому написати: — коли посилаете з Австрії — ч. 79.500, з Бельгії ч. 244.200, з Чехословаччини — ч. 89.600, з Данії — ч. 14.972, з Франції — ч. 60.012, з Голандії — ч. 145.510, з Югославії — ч. 65.049 з Латвії — ч. 4.030, з Німеччини — ч. 11.000, з Швейцарії — ч. 117.650, з Швеції — 4.312, з Італії — ч. 110.110 а після цього допишіть: **Pocztowa Kasa Oszczędności, Warszawa dla Nr. 68. 686. Ukrainskie Wojenno-Historyczne T-wo Kalisz.**

Висилаючи в такий спосіб, не платите нічого за пересилку грошей. З держав, де не дозволяється висилати грошей в готівці, належність за видання Т-ва можна висилати так зв. „Міжнародними поштовими купонами“, які можна набути в кожній поштової конторі в ціні по 55 грошів польських за один купон. Ці купони пересилати в закритій коверті на вищеподану адресу Товариства.

До старшин і козацтва українського війська

Управа Українського Воєнно-Історичного Товариства в своїх збірниках матеріалів до історії українського війська, під назвою „За Державність“, до цього часу вміщувала фотографічні знімки нашого командного складу і в першу чергу його генеральної та булавної старшини.

Тепер Управа Товариства має поширити репродукцію фотографій на цілий старшинський корпус нашого війська та на козацтво.

У цій цілі Управа Товариства звертається до всіх панів генералів, булавної й молодшої старшини, до підстаршин і козаків із проханням прислати Товариству свої й товаришів та знайомих фотографії, долучаючи обовязково службовий реєстр, чи відпис із нього. Коли ж того не маєється, то треба самому скласти бодай коротенький перебіг своєї військової служби, який ствердити власноручним підписом. Підстаршини й козаки мають написати повну назву частин, в яких служили, і коли саме — в яких роках.

Фотографії мають бути, по можливості, у військовій уніформі, але можуть бути й у цивільному одязі.

Якщо ж хто має й інші знімки з життя чи бойових чинів українського війська, то також просимо прислати їх, з зазначенням дат і короткого опису.

Якщо фотографій набереться значне число, то Управа Товариства видасть великий альбом української збройної сили, в якому повинні знайтися всі учасники нашої славної армії від найстаршого генерала до наймолодшого хорунжого й рядового козака.

Фотографії надсилати треба **вже таки зараз** на адресу Воєнно-Історичного Товариства: **Warszawa 22, ul. Opaczewska 54, m. 15. Pułk. M. Sadowski.**

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Інфляція

В одному товаристві, в якому був теж відомий французький письменник Тристан Бернар, говорили про вік одної популярної ревієвої зірки.

Не гадаю — відзивається хтось — щоби вона мала більше як трицять літ.

— Що ви говорите — каже хтось інший з присутніх — таж два роки тому в Лондоні вона сама призналася, що має сорок.

— Ну, так — вмішується в розмову Тристан Бернар — але це було в часі інфляції.

Згідно з зачетом.

Відомий берлінський комік Макс Адальберт, що перед кількома роками вмер, ніколи не мав грошей. Навіть тоді, коли в днях своїх найбільших сценічних успіхів, він справді багато заробляв. Раз серед гарячого літа після прогульки самоходом він приїхав просто до театру у футрі.

Послугач у гардеробі роздає його і здивований питає:

— Якто, пане Адальберте, тепер, в літі, ви вдягаєте футро?

— Чоловіче, що ти знаєш. Згідно з моїми зачетами — це саме середина грудня.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

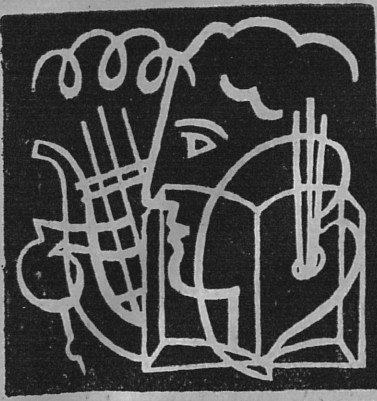
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокі число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокі число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаемо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місяця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належності готівкою або поштовими марками.

НАШ ВІСТРИЧ

Число (94) **22**
IV - ий РІК
ДВОТИЖНЕВИК
Львів, 15. XI. 1937.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ЛИСЕНКО

у 25-ліття смерті

М. РУДНИЦЬКИЙ

ДУХОВІ ВИТРИБЕЛЬКИ

Вітайте*) нам, Шановна Громадо, вітайте від щирого серця, Дорогі гості, і свої і чужі, і ближчі і дальші, щире Вам спасибі, що вшанували наше свято.

Не хотілося, щоб 15 років од смерті геніяльного українського музики пройшло без сліду для нашої Громади. Аж надто велику вагу має Микола Лисенко для нашого національного відродження, для української культури, для нашої історії, щоб, шануючи себе, ми не відзначили в нашому житті п'ятнадцятих роковин од часу, коли перестала гомоніти його пісня. Але коли так складаються наші справи, що ми не можемо спромогтися на вшанування пам'яті великого Слвця величавим обходом гідним заслугом для рідного народу — хай дрібненьким шажком оплати нашого великого довгу перед пам'яттю другого нашого Кобзаря стане оце скромне свято нашої високої педагогічної школи.

Бо й справді довг наш перед пам'яттю Лисенка дуже великий. Ми, талановитий музикальний народ, із своєю чудовою народною піснею, пізнали себе і свої духові скарби, замкнені в цій пісні, пізнали в повній повноті, що тільки через Лисенка. Ми й давній культивували в себе цю пісню, ми її поширювали; та сусіди почали прибирати її в свою одежу, створювали для себе культурні придбання. Але ж од Лисенка і через нього ми пізнали її високу стійкість, через цю пісню і зроста пошана самих себе, ми ще більш почали в колодочки вбиратися, як шідесят років тому назад світ побачив збірник пів'тисячі народних наших пісень, зібраних та згармонізованих Лисенком.

Нехай сучасна й колишня музична критика сперечається, чи записи Лисенка — придатне джерело для музичної етнографії, чи ні чи музика в них зевропеїзована, чи ні чи вони в нього стилізовані, чи ні чи з етнографічного боку схоплені на ноти вірно, чи ні, нехай вона, не все далека від тенденції собі говорить і про тенденційність записів

нехай докаже собі, що хоролий розклад пісень народних у Лисенка понижує їх придатність для науки, нехай і закидає, що дострій фортеп'яну в них шкодить звуковості записів, а то й навіть таке, що мовляв, Лисенко приступав до своєї праці з передузяттям

нехай — для нас поява цих пісень від 1868. року почавши — епоха, епоха не тільки в історії нашої культури, але й епоха в історії нашого національного відродження. Не потребували вже соромитись перед світом, що в нас нічого не має; гордоці, що прокинулись у нас, ставали спонукою для пробудження з довгого сну тих, що спали, запалювали іскру віри в тих, що самі в себе вірити перестали.

Теоретичні міркування знавців музики, міркування, що захоплювали і Лисенка, міркування про те чи наша народна пісня діятонічна чи хроматична чи в ній переважає мажор чи мінор чи в ній приходить мажорська гама чи китайська чи скидається вона укладом на старогрецьку чи грецько-церковну такі міркування, звичайно, для науки дуже важні, вони викликають і викликали в музичній науці силу спорів; та тільки аж надто нова ця наука, щоб сказати тут щось певне. Сам Лисенко змінював часто свій погляд. Але ж ця вчена тема для широкої нашої громади буда й є чужа. Нашу громаду цікавить сам зміст, сама мелодія, гармонізація, розклад, дострій фортеп'яну і вже те, що ці пісні витиснули з хат інтелігент-

ного українця чужу пісню, мало й має для нас величезне значіння. Із народної пісні зробив Лисенко цяцю, красуню дівчину. Він, сказавши словами Вахнянина, полюбивши цю пісню, відчувши її красу, пригорнув її до своїх грудей, виносив під серцем, виплекав, прибрал в святочний одяг, впровадив між славянські посестри і посадив високо на посаді: заквітчану, омережану, прибрану в багате намисто, а таку щирю та сердечну, таку буйну та величю — нате люди добрі, дивіться та впливайте її принадою. Ми тою принадою впивалися, а краса нашої пісні очарувала не тільки нас, а світ цілий здивувала.

Бо й виводив перед нами цю пісню не чистий етнограф, як би це хотілось чистій етнографії, а мистець із Божої

цій ділянці, в гармонізації народної пісні. Ще, може краще там, де його слава доходить до верхка, в музиці то Шевченкових творів. Це не випадково, що Лисенко й досі незрівняний, найкращий інтерпретатор у музиці великого Тараса.

Обидва вони генії, обидва найкращі знавці душі народної, творять чудову сполуку, знану хіба тільки в історії музики — німцям ув особі Вагнера. Нас вражає величезна інтуїція інтерпретатора — інтуїція не тільки в підборі тонів, тактів, у самій мелодії, але й у розумінні дуже нелегких не раз місць у Шевченковій музі. А далі сам вибір. Не знайдете в Кобзарі ні одного твору, що надався б до музики, твору, що викликає патріотичний запал, виховує національне почу-

ни, одна краща за другу, в чудовому дострою до Шевченківських слів — чудова музика! І все відбивається в цій музиці: гнів, радість, ненависть, лють, романтичне захоплення, боротьба — як у Шевченковій Музі.

Найкращий знавець Шевченкової творчості, Лисенко вміє достроїти свою бандуру й до слів інших великих поетів, наших і світових: Франко, Маковей, Леся Українка, Грінченко, Олесь, із чужих — Гайне. І цікаво: і тон інший, і мелодія інша — відповідно до мистецьких вимог і часу і авторів. А проте з вибору цих творів для музичного оброблення таксамо виходить ясним обличчям Лисенка, як із музики до Шевченкових творів: Лисенко романтик у музиці з усіма ознаками цього напрямку — з тонами захоплення, боротьби коханням.

Ця романтика пробивається із опер Лисенкових, що до них лібрето склали приятелі його, сім'я Старицьких, батько й донька. Бо Лисенко був творцем української опери, і в історії нашої музики займає таке місце, як в історії чеської музики — Сметана, польської — Моношко, норвезької — Гріг, московської — Глінка. На жаль, брак власного оперного театру, а ще більше домашнє важке життя Музики, може й через те брак відповідного підготування, не дозволили Лисенкові звернути увагу, на це поле творчості. „Остання Ніч“, „Сапфо“ — залишилися невикінченими, таксамо дитяча опера „Пан-Коцький!“ А те, що залишилося: „Різдвяна Ніч“, Тарас Бульба“, дитячі опери „Зіма й весна“, „Коза-дерева“ й передусім його „Ноктурно“, його лебедина пісня — все це зраджує в ньому романтика: давнина, таємничість, краса, кохання, патріотизм вічно молодого захопленої людини, без злоби, з легеньким насміхом — риси, що були такі характеристичні для Лисенка в його домашньому житті.

З цілого великого надбання Лисенкового найменше знані й найменше впливу могли мати його твори на фортеп'яні. Кажуть, що в них бачать відгуки чужої музики, головно німецької (Шуберт) та польської (Шопен), і тому їх вартість у порівнянні з іншими творами — менша. Ясна річ, що це не відноситься до суїт на українські теми — вони живі, гарні, захопливі, як інша музика Лисенка. Тільки ж це дрібниці, й не в цьому вага Лисенка. Вага його в тому, що він творець національної музики. Коли великі музикантські, як Борніанський, Березовський підняли нашу церковну музику на небувалий щабель і нею здивували весь світ, Лисенко зробив це з тзв. світською музикою. Що тільки від нього починається великий розмах на полі музичному, що тільки він певно й ясно зазначив шлях, яким у розвитку сьому повинна йти наша музика. Вся діяльність Лисенкова ще не досліджена гаразд, вона так і складається, що зробити цього не можна було. Не всі опери бачили сцену, не всі твори появилися у друку, не все надруковане зрівняно з рукописом. Тим то й не всі шляхи відомі, якими йшла його різноманітна творчість. Треба мати надію, що все це буде зроблене, а тоді постать нашого Музикант стане яснша й нам і майбутнім поколінням. Поки що в 15 річницю смерті його ми схилиємо голову перед його пам'яттю і кличемо словами кантати його приятеля М. Старицького з 1904 р.

Слава, слава Кобзареві
Ввік віків од нині
Слава рідному співцеві
Слава Україні.

Василь Сімович.

Не забудьте післати даток

на надгробник мистця

Василя Крижанівського

Редакційні товариші звертають мені нераз увагу, що на „Літературній сторінці“ — „Діла“ повинна бути на першому місці згадка про якусь українську книжку. Проти цього який-кращого бажання промовляє невблагана статистика, яка стверджує, що в нас не появляється в році аж... 52 книжки з чистої літератури, і то таких, про які можна б згадувати.

Можна б писати про популярні видання, про календарі, про всікі спроби новітків, які попали у друк, завдяки звичці друкарень друкувати всякий текст і завдяки скромності деяких видавців, що не ставлять до своїх авторів високих вимог — друкують їм те, що вони приносять. Хто зна, чи в інтересі загально - національним і для добра деяких авторів краще не згадувати про деякі видання, — не давати приводу до непорозумінь, конфліктів, ворожнечі, ніж переводити критику — недолічну, на всякий випадок нелітературну.

ВЕЛИКИЙ ТЯГАР

Та не в цьому справа. Дуже часто відчуваємо на собі якби якийсь великий тягар при думці, що ми повинні писати передовик на т. зв. внутрішній теми, тоді, як більшість цих тем давно перебалакана і не дає матеріалу до нових думок і почувань. Кожну найдрібнішу справу розвиваєм поневоли до широких загально - національних розмірів, щоб таким робом звернути на неї увагу збайдужилого громадянства.

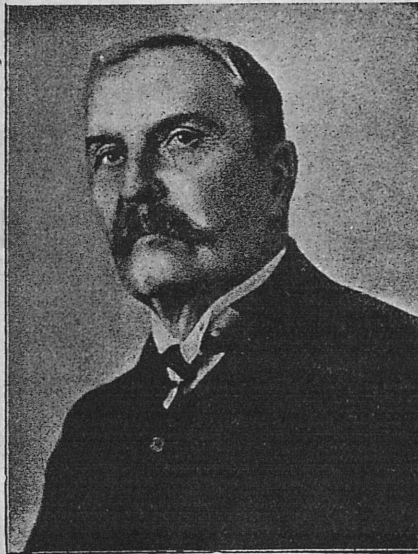
А що кожна справа є для якогось гурта, установи, товариства — важна, то перед нашими очима пересуваються цілими тижнями та місяцями статті із заголовками покликів, зазвів, пригадок, відозв — універсалів. У цій довжелезній черзі не можемо відрізнити важних справ від важніших, малих від першорядних, зовсім дрібних від загально - національних. Як громадянин беремо вряди-годи участь у якихось „збірних“ виступах, де вистачає наша сама прихильність, часом лепта на якусь ціль чи підпис на якийсь відозві призначений для „всіх“ — не для нас, а для наших сусідів.

КОНТАКТ ІЗ ЗВЕРХНІМ СВІТОМ

У громадській роботі маємо різні обов'язки. Між ними рідко є такі, що збагачують нас духово — поширюють нашу чуливість, вражливість, знання витончують інтелігенцію, виплекують чесноти, яких ми раніше не мали. Дуже вузьке коло щоденних турбот, до яких теж у нас належать громадські обов'язки затиєється ще від щораз частішої потреби писати про ці обов'язки, розбирати раз-у-раз болячки нашого громадянства, нашої організації та національної збірності. Для зросту національної свідомості належить теж і критика національних недочотів. Чи вона в нас сильно розвинена, занадто слаба чи приблизно — на це питання може мати кожний власний погляд, відповідно до того, яке суспільне становище займає. Нас у даному випадку цікавить дуже невеличка частина духової праці, яку вкладаємо у те, щоб підтримувати зв'язки з культурними проявами поза межами нашого краю. Мистецтво, література, музика — не кажучи вже про поодинокі ділянки науки та філософії — доходять до нас такими слабими і далекими відгуками, що їх заглушують навіть щоденні вигуки продавців газет про таємниче вбивство чи про кількість убитих японців.

КОЛИ ХТОСЬ КУДИСЬ ВИЙДЕ...

Наші матеріальні умови не дають нам власними засобами спроваджувати чужих нових книжок ані журналів; тим менше в нас засобів на те, щоб підтримувати будьякі особисті чи офіційні зв'язки із чужинцями, що працюють у тій самій царині, яка є нашою професією чи предметом зацікавлен-

М. Лисенко

ласки. Лисенко етнограф дав етнографії 108 пісень у III і IV т. Трудів Чубинського 1877 р. — там вони і без дострою фортеп'яну й на один голос складені. Та праця ця мало відома, навіть для спеціалістів, дарма, що її вартість для науки величезна. Тим менше може вона мати вивовничу вагу для нації. Їй виховала сама тзв. стилізована, європеїзована, на хор розкладена народна пісня Лисенкова, та ще пісня з відповідним вибором, вибором свідомого громадянина й великого українського патріота.

Оце вміння вибрати до музики пісні характеризує Лисенка не тільки в

вання, якого б не використав для музики Лисенко: чи це буде симфонія кантата „Бють пороги“, „Радуйся ниво неполітат“, „На вічну пам'ять Котляревському“, — чи звичайне сольо („Гетьмани“, „Ой, Дніпре“, „Ой чого ти почорніло“, „Гомоніла Україна“), чи „Мені однаково“, „За думою дума“, чи звичайний хор („Гамалія“, „Підкова“). А чудова Шевченківська лірика, сирітські пісні („Ой, одна“, „Ой, люлі“, „На що мені чорні“, „Хустина“), а незрівняна лірика образів („Ой, діброва“, „За сонцем хмароньки“), а фільософично-рефлексійна лірика („Минають дні“, „Учітєся“), — скрізь перли-

ЮРІЙ КОСАЧ

РЕЧІ МИНУТЬ І РОКИ...

Речі минуть і роки. І мов нів мідяний ім'я героя мовчазно зійде над безвладністю мли. Клені червоні цвистимуть над морем дивним і гнівним як і колись — над причалом норманських вітрил.

Може, ішовши у льоті нестримному в далі крихкі віршем суворим відмірював вишиби крил, Тишо мовів — ті на скелях вогні сторожки душами льотом неситими хтось запалив. Може вмряли, слова повторивши співні —

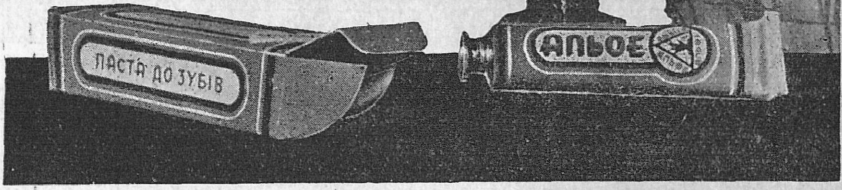
скреготи грифів над вольним простором різкі снасті скрипіння, і керми ігра у піні, море — на беріг прибеш ті слова мов тріски.

І нині як день засиніє і блисне на водах маяк, може й не знатиме смілий рибалка, отой з острівлян, певно минаючи грози вітрів і каміння і мряк, хто був співець із дороги, що йшла в океан.

Серпень 1936.

*) Друкуємо уперше цю промову, яку проф. Василь Сімович виголосив у 15-ліття смерті М. Лисенка в 1928-ому році на Лисенковому Святі, що його влаштував Український Педагогічний Інститут у Празі.

АПЬОЄ НА СТОРОЖІ ВАШИХ ЗУБІВ

ня. Двічі чи тричі на рік вихованість кілька наших земляків на чужину. Беручи участь у якомусь конгресі чи подорожуючи приватно, глипнуть вони на чуже життя, почують щось трохи про працю чужинців і вертаються додому, наче з бенкету, де вперше комусь подали екзотичні страви — непристосовані до його піднебіння. А вже дуже рідко хто з нас опинюється у чужому середовищі вже ознайомлений з його мовою та культурою так, щоб короткі відвідини могли йому стати у пригоді в його щоденній праці. Ще частіше буває так, що чужі здобутки культури не розбуджують у нас навіть відповідного апетиту для неї; таксамо не один земляк не може зрозуміти, чому ковбаса з капустою має бути гірша від гомара.

ДЖЕРЕЛА ПОТРЕБ

Навіть такі приклади, які можна пояснити різницею смаку не можуть пояснювати віддалі між різними типами культури. Духові потреби якогось народу витворюють відповідні форми життя, — формам життя відповідає розвиток інтелекту, творчості в усіх царинах від мистецтва до техніки. Коли нема духових потреб нема необхідності заспокоювати їх працею. Вся наша енергія спрямована на „домашні справи“ тому, що вони нам найближчі. А проте духові енергія мусить мати джерела, з яких обновляється; навіть коли вона найбільша — це не є якийсь збірник з означеної кількості щодо своєї містини. Національна енергія проявляється теж у великій мірі в тій цілій низці „реакцій“, якими якась кількість громадян відповідає на прояв чужої культури потребами, що їх творить у своєму середовищі. Такіх потреб у нас страшенно мало, хто зна, чи не щораз менше. Часто нам видається, що коли ми дамо собі раду із своїми „внутрішніми“ матеріальними клопотами, тоді вже зможемо поцікавитися такими витребеньками як духові потреби імпортовані з чужини. І саме в цьому скривається одна велика ілюзія: — духові потреби не завсіди з'являються тоді, коли банковеkonto виказує прихід.

ВИДАЄТЬСЯ НАМ...

Духові потреби проявляються як одна з передумов культури; часто вони однозначні з нею. Іх не можна імпортувати таксамо як предмети торгівлі, промислу та моди але необхідню підтримувати звязки із зверхнім світом, щоб знати, які вони і яка їх вартість. Ми в теперішньому стані майже не маємо осередків, довкола яких такі вибаги витворилися би. Живемо не раз, як дикуни, які не можуть зрозуміти, навіщо „біла людина“ одягається, носить фотографічний апарат або записник. Видається нам, що голими руками можна заступити фабрики — роздумуваннями про „внутрішні клопоти“ — поеми, драми, наукові книжки і філософічні трактати.

На Миколая

ЧОКОЛЯДИ-СОЛПЕЧИВО

Львівські крамниці:
вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ

З листування М. Лисенка з Ф. Колесою

Лисенко все дуже цікавився музичною справою в Галичині. Дуже рано (бо ще 1870. р.) навязав він листування з галицькими музичними діячами, давав їм свої поради, вказував на хибні в творчості поодиноких композиторів, підносили значіння народної пісні, критикував т. зв. німецьку їх школу, заохочував збирати та студіювати народні галицькі пісні, тощо. Із оголошеного досі листування — а оголошено його друком дуже не багато — виходить, що Лисенкові листи до галицьких діячів, не — листи, а просто наукові розвідки про музику української народної пісні. З них не глибоке її знання і розуміння, якими шляхами повинна йти творчість українських композиторів. Треба всім дивом дивуватися, де Лисенко находив час на довге листування. Бо ж відомо, що він тяжко заробляв на хліб, цілими днями шибав собою по лекціях, лишалася ніч — на компоування та — листування.

А проте з усіх оголошених листів так і не його глибокий патріотизм, у всіх їх слідна та громадська жилка, така прикметна для наших наддніпрянських діячів 70—90 рр. XIX ст. без огляду на те, хто з них чим займався.

Цікаве тут те, що увагу Лисенка привокувало не тільки старше на той час покоління галицьких музик, але — молоді композитори з їх задумами та починаннями. Можна мати таке враження, що для них він був тим самим учителем-приятелем, який не закриває очей на їх хибні й недостачі, але ласкаво бере їх за руку та веде на правдивий шлях. Досить прочитати вийнятки з Лисенкових листів до Філарета Колесси, вийнятки, надруковані 1905 р. в „Артистичному Вістнику“, що виходив у Львові (у відбитті на ст. 21—35). Листи датовані 1896. р. — коли Філарет Колесса, тодішній студент університету, ставив свої перші кроки як композитор і шукав поради в Лисенка щодо доріг, якими йому йти в композиції. Це справжні трактати про народну українську пісню, її музику, про завдання українського музичного діяча, і зокрема українських композиторів у Галичині. Лисенкові думки, висловлені в тих листах такі глибокі, а такі живі, списані з таким розумінням справи, що й досі не втратили (і не втраять!) своєї актуальності. Взагалі всі Лисенкові листи дуже ділові — коли вони побачать світ, то стануть дуже добрим джерелом до пізнання й самого Лисенка, як

людина, й Лисенка, як великого композитора, та вияснить багато з самої творчості найбільшого українського музики.

Листування Лисенка з Філаретом Колесою починається 1896 р. (перший лист від Лисенка датований 22. квітнем 1896. р.) і тягнеться поза 1900 р. Подаємо з нього два цікаві листи з першої половини 1903. р. (перший датований 24. XII. 1902. р. — але ст. ст.!) — др. Колесса, був тоді вже учителем гімназії в Самборі. Лисенко відповідає в них на новинки з музичного поля в Галичині, й висловлює свою велику радість, що в Галичині думають про музичний журнал („Артистичний Вістник“, що почав виходити у Львові 1905. р. під редакцією Ів. Труша і містив багато статей і з ділянки музики), що молоді музичні сили збираються утворювати „Союз Боянів“, тішитись виходом у світ „Нашої Думки“ Ф. Колесси (1902. р.) та ХІ. т. „Етнографічного Збірника“ з народними піснями зі Стрийщини, позазписуваними Іваном Колесою, та радіє, що „Станіславський Боян“ почав видавати „Музичне Видавництво“, куди навіть заслав до друку свій твір „Удосвіта встав я“ до слів Куліша. При цій нагоді він повідомляє Ф. Колесу, проте, над чим сам працює (друк інструментальних творів, повне видання всіх

музичних творів, тексти заслані до цензури).

Обидва листи визначаються незвичайною сердешністю та погідністю — такою прикметою для Лисенка. Зміст має велику культурно-історичну вагу, Міркуємо, що друкуючи їх, із ласкавого дозволу Вп. Адресата (за що йому тут складаємо щиру подяку), ми викличемо ними зацікавлення у Громади та велику пошану для пам'яті великого українського мислителя, що 25 літ тому зійшов у могилу.

I.

Галиція, в Австрії
Вп. Добродієві

Ф. Колесса, к. д. учитель гімназіяльний в Самборі.

Київ, поштова контора, 24. XII. 1902. Печатка галицька: 7. I. 1903. Sēmbor

Київ, 24/XII 1902 р.

Високоповажаний Добродію!

Дуже радіє був перечути від Вас про широкі пляни й заходи організації співацьких товариств в Галичині. На решті такі заворушення інтерес до музичної етнографії і починають з'являтися збірки записаних пісень од народу. Це на мій погляд дуже важна прикмета зрілості суспільності свідомої своєї національної гідності. Я вельми цікавий був би побачити цей

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

З НОВОЇ ЗБІРКИ

Прапори! Прапори — жовто-сині!

О, шаслива країна моя.

На співучім престо́рі осіннім
наче зорі повстання горять.

Мов стодзвонні, відхненні літаври
вилітають поривні вітри...

О, рабські і палющі тавра
із чола, Україно, зітри.

Гей, запінівся схід і захід!

Продеріть чорну мапу вітри!

Над містом окрилені птахи:
прапори,

прапори,

прапори!

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

Чорна брама

Пані Галина простягнулася на лежанку й примкнувши повки заспокоюється. Чутно, як кров, розбурхана нежданим зворушенням, помалу остигає, поволіше кружить по жилках, серце щораз тихше тріпочеться і сині кружева перед очима щораз ріднуть. Ось їх уже зовсім немає. Очі потонули в м'якій черні, що успокоює дје на нерви.

На таборетику стоїть роздerta коверта, а з неї виглядає рїжок лілового паперу. І хоча пані Галина знає, що не треба їй наново розбурхувати приспаних почувань, всетаки знову отвירהє очі, досягає сухою, кістлявою рукою коверту й не знає котрий раз прочитає дрібне, чепурне письмо.

„...Галко! Після довгих, довгих літ знову вертаюсь до Тебе. І вірю, що знову, як колись (ти може ще хоч трішечки тямий ці часи!) знову обмінуть нас своїми чарівними пестошами запахи Острівських гурнь... Знову, як колись задзвонить із малої, старої церкочки вечірній дзвін, і як на кичерах загорятьсямуть ватри, задивимось у даль, у блакитну, гарну даль: ловитимемо шум спадаючих серпневих зір, шукатимемо спільного ритму наших сердець.“

Суха, кістлява рука знеможено спирається на спинку лежанки, пані Галина важко віддиhaє, широкотвореними очима сверлить даль, що випнялась сніжистим басамамом перед вікнами. І тоді

ї очі захоплять мрякою, такою сивою, мов на кичерах вдосвітку, й котиться наперед одна велика, срібна, мов волосся пані Галини сльоза, а потім друга, а ще потім багато, багато сльозинок котиться струмочком по сухих лицях пані Галини. І пані Галина пригадає собі минулі, давноминулі хвилини.

Дні проминають у нестримному ході. Сонце сходить ізза стрімчачих, скелистих кичер, багряними рефlekсами розмережує зелень листя. Знімається вітер. Вітер рвійний, вітер пьянкий, вітер полонинський. Пестить дівчатом кучері волосся, пристрасно цілує в червоні уста. Дівчата коси розплітають, купають їх у холодних хвилях бурхливих озер. Тіла їх пружкі, намащені запашним олійком стрільчачих сосон. Очі сиві. Очі тужливі. Серця ворохообні. Мисль бистра мов олень струнчастий, жага невагим. Тоді легінь бартками ставленими шляхи для чорнячок вирубують. Столітні кедрі й сосни із грюкотом із землею чоламаються, братерство закріплюють. З землею твердою, з землею кам'янистою. А ввечорі легінь дівчат пригортають кріпко, жагучі уста до крові висмоктують. А з кичер трембіти голосясті трембітають про тугу, про ясність, про молодість.

Плаями, недоступними на перший погляд облазами, продира-

ється Галина, а за нею Ігор. Ожини рясними чорними коралами обросли герністі корчі. Руки подрапані до крові, а уста повні вітру й ожин.

Сонце розмережує блакить неба в цвітистий басама, неначе молодда гудулка гаптує гарячим коцонком сніжнооблий рантук. Полонинська земля витягається розкішно зеленими полонинами до палкого сонця, співає незрозумілу пісню тендітним джуркотом холодних джерел.

Це так день у день.

А ввечорами?

Вночі поблиський ліс пульсує живим гамором. Тихий шепіт дерев зливається із криками птахів, десь протреться дикий верреск пугача й жалібний зойк мордованого пташати. Срібляне проміння великого місяця розпинує їх голови ясним сльвом. А в грудях чутно як булькоче свіже, різке повітря.

На просторій веранді затинано від полонинського вітру, затишно від нічного неспокою пущі.

— Глянь, Галко, на небо... Чого це зорі так дрижать?

— Перед упадком Ігоре. Ось, глянь. Схитнулася, сковзнулася по лазуровому небосклону й скотилася у пропасть.

Ім хочеться, щоб їх зірка ніяк не могла захитатись. Щоб її незрушні вудила навіки пригвоздили до небосклону. Щоб вона завжди ясніла й ясніла.

Але..

Але чи можливо стримати зірку на дорозі у міжзор'яних просторах? Чи можливо задержати дні в їх нестримному гоні? І чи можна задержати несхитну тверду долону жорстокої богині призначення?

великий том з записами мелодій і текстів лодових.

Вістка о виникання музичної часописи в Галичині дуже мене потішила: це теж дуже серйозна об'ява товариського життя на полі розвою нар. музики. Я нічого не маю, коли Ви замістите мої уваги про збирання і гармонізування нар. пісень.³⁾ Я б'м хотів, щоб як найкорше зреалізувалося моє шире й давнє бажання бачити друкований збірник галицьких нар. пісень.

Не менч радю цілою душею о загальнє з'організування усіх співацьких товариств з'єднаних Боянів: воно дасть силу і можливість виконувати ширші твори в концертній виконанні. — Звичайнє, — при Вашому конституційному житті це є конешна потреба, зміцнююча, й уможливаюча естетичні вимоги й проступання. Нам про це годі й марити.

Поява муз. часописи ще тим цікава, що це є діло не легке, потрібуюче фахових сил й знання. В Росції це діло дуже хястко стоїть: ні жодна доси з заснованих муз. часописів не вдержалася стало, поживотіє якийсь час та й вмирає. А вже ж тут і сил і традиції багачько є.

Ну, витаючи ж Ваші молоді, чесні і вельми симпатичні клопоти -заходи біля молодої нашої і всім нам дорогої справи, нетерпляче ждатиму побачити як воно там у Вас народжується. Не турбуйтеся за два-три уступи: коли справді вони гострі і чіпляються російщини, то замажте, а все ж придержайте.⁴⁾

Буду дуже, дуже Вам вдячний. З різдвяними святами і Новим Роком на взаім обопільно і Вас сердешно здоровлюю.

Щирим поважанням свідчуся до Вас

М. Лисенко.

II.
Самборь в Галиції (Австрія).
Вп. Д. Філярету Колесси, ц. к. учителю гімназіальному в Самборі.
Печатка: Київ почтов. контора. 18/IV. 1903., галицька: 2. 5. 1903. Sambor.

Високоповажаний Добродію!
З листа Вашого, писаного до мене від 18 цвітня, я вбачаю, що Ви були ласкаві, — вислали мені збірку Вами зредактовану з 50 нар. пісень, але я доси не одібрав теї збірки і дуже о тім жалкую, бо цікавлюся вельми характером і складом нар. пісень з Галиччини.

Так само й XI т. Етнографічного Збірника Тов. ім. Шевченка мені не вислало на великий для мене жаль. Не знаю складу цього збірника, але гадаю собі, що таменьки певне можна б було знайти зразки обрядового цикло: Бєснїяки, Гайки Петрівощі, Купальські, Заживні, Гребовицькі; далі в зімі Колядки, Щєдрівки, а з осінних — весільні, Ці обрядові — це й є скарб дійсний, бо традиційні прастарі піснї, з доби до-християнської. — Коли ласка Ваша, натякніть, щоб цей том вислано мені, я ним дуже цікавлюся.

Цим літом гадаю видрукувати або розпочати і вести друк усього того, що мною було написано. Так того бажав оти земляк. В тій меті уже зібрано до купи усі тексти, на які я колинебудь писав, і заслані до цензури. А тим часом я друкую інструментальні свої твори поки тексти затвержені цензурою не прийдуть до мене.

Ну, хто ж у Вас там борзописцем музикальним визначається. Я звичайно розумію про творчу діяльність, не етнографічну. Як д. Ніжанковський,⁵⁾ чи що пише? А ви, добродію, теж важи-

теся писати? У вас в Станиславіві відкрився Боян з видавництвом. Запрошували й мене о співуділ, я вислаю їм до друку свою річ.⁶⁾

Бажаю ж Вам зреалізувати Ваші бажання й заходи в справі муз. науки і щоб наслідки теї науки прислужилися рідному краєві.

З ширюю шанобою застаюся

М. Лисенко.

Київ.
18/IV 1903 р.

1) Є це відповідь на лист Ф. Колесси, що написав його під безпосереднім вражінням наради, яка відбулася 22 грудня 1903. р. в Перемишлі з почину о. Домета Садовського, в справі організації „Союзу Боянів“ та видавання мистецького органу (нім став 1905. р. „Артистичний Вістник“). Тільки ж думка про „Союз Боянів“ виринула в Галичині раніше, з приводу зїзду „Боянів“ у Львові, влітку 1901. р., коли „Львівський Боян“ святкував десятиліття свого існування. Думка зродилася, здається, в Н. Вахнянина, а може, в Ст. Людкевича.

2) Тут Лисенко має на думці XI. т. „Етнографічного Збірника“ з записами Ів. Колесси.

3) Є це виписи з листів Лисенка до Ф. Колесси з 1896. р.; вони появились в додатку до статті Ф. Колесси „Кілька слів про збіранє і гармонізуване українських народних пісень“ — надрукованої в „Артистичному Вістнику“ 1905. р.

4) Натяки на обіцянку Ф. Колесси вислати М. Лисенкові збірку 50 народних галицьких пісень із нотами „Наша Дума“, що вийшли 1902. р. На вкладом „Просвіти“. Ф. Колесса боявся, що цензура не пропустить збірника через пісню „Вже більше літ двісті“. Лисенко радив замазати деякі слова пісні, Колесса так і зробив, а проте ні „Етнографічного Збірника“ XI. т., ні „Нашої Думи“, як видко з дальшого листа — Лисенко не одержав; цензура не пустила..

5) Лисенко має на думці, розуміється — Остапа Нижанковського.

6) Лисенко вислав Станиславському Боянові „Удосвіта встав я“, тенорове сольо до слів Куліша й цей твір вийшов у вересні, 1903. р., як ч. 13. „Видавництва Музичного Станиславського Бояна“, що виходило під редакцією Дениса Січинського, заходом учителя Якубовича. Цікаво, що видавці погано відчитали Лисенкове „У“ й надрукували початок Кулішевого вірша так: „І досвіта встав я“. Це гарне тенорове сольо, що, як видко готове було вже у квітні 1903. р., виконували вперше на Україні в вересні 1903. р. на святі відкриття пам'ятника І. Котляревському в Полтаві — під орудою самого Лисенка. Хто співав, не пригадую собі.

Ю. ЛУЦЬКИЙ

День в середньовіччі (Перуджа)

Писати про Перуджу треба зараз на другий день по виїзді з неї. І то писати без всяких вступів, історичних пояснень, — просто бо інакше затрутуться в пам'яті образи з того середньовічного містечка, бо забудете, чи справді ви були колись в Перуджі, чи це був тільки сон. Сон, в яким сниться давнє сердньовічне містечко і де на вулицях на баских конях скачуть барвно одягнені юнаки. Або ще інше містечко — старе етруське, де серед городів грають сріблом водограї, а вулицею переходить дивно вбрана жінка із золотим чільцем у чорному волоссі.

Це все вам може снитися про Перуджу, особливо тоді, коли ви день перед тим ходили тими вузькими вуличками, бачили етруські арки і середньовічні палати. Етруски, перші жителі Перуджі не лишили по собі багато. Тільки величній брама з вигнутим луком пригадує ще IV вік перед Хр. Так само як нема тут етрусських пам'яток, нема і сучасних. Не видно нових поверхових страхіть римського стилю „нове-центо“. У вузькі вулички тільки часом пролізе модерний „Форд“, а на сучасні будівлі на правду не стало місця. Перуджа — середньовічна. Вершок своєї величії

віччі як нарід завзятий, очайдушний і повний веселости. На цій площі відбувались всі народ-

Перуджа: Фонтанна маджіоре. Світлив Ю. Л.

ні свята. Тут запивали червоним вином кожну перемогу, тут вєчорами у світлі смолоскипів танцювала молодь. Коли вже мова про молодь, то треба згадати про один дуже цікавий і питомий часам спорт. Називався він „баталія дей сассі“ а по нашому — бійка камінням. Молодь ділилася на два табори, ставала по противних сторонах площі і давай битись. Бійка бувала кривава, бо перемагала сторона, яка вигнала противника з площі, та проте увечорі при вині все забувалось. На це все гляділи знад входу до палати дві залізні потвори: лев — знак гвельфів і орел — герб Перуджі. І дивились суворі очі святих з плоскорізьб водограю.

Так тут, тому кілька століть кипіло життя, горіли людські пристрасти. Прийшли інші спокійніші часи і люди змінили своє життя. Не змінилося тільки містечко. Воно до нині заховало свій чар минулого. Коли прийшлося мені покидати Перуджу, в голові було тільки вражінє, що не в силі їх висказати. Кардуччі присвятив Перуджі „спів любови“, д'Анунчіо „спів ненависти“, я, якби був поетом, написав би „спів краси і спокою“.

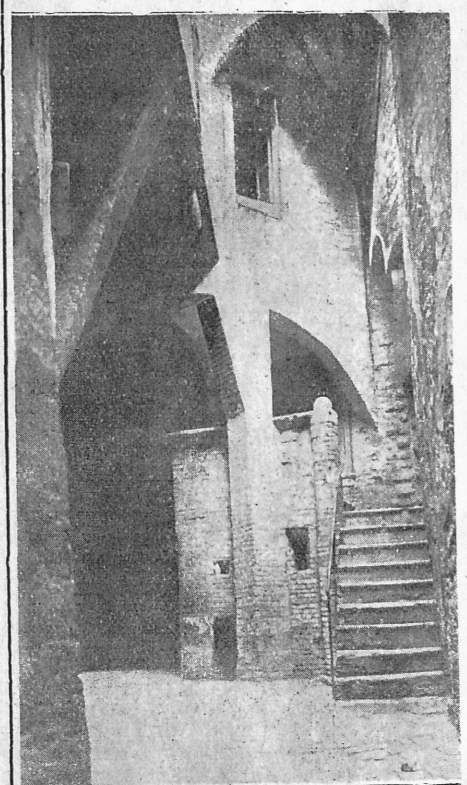

Перуджа: Вуличка. Світлив Ю. Л.

осягнула у XIV ст. так і залишилась у своїй повазі і красі.

Само серце Перуджі — Замкова площа, нині „Пяцца 4 Новембре“ збережена вся в давньому стилі. Ця площа може нам трохи розказати про минуле містечка. Отже — головний будинок, це Комунальна Палата, осідок народнього зібрання, яке в XI ст. правило містом. Сьогодні в палаті є велика галерія образів Перуджіна і Пінтурікія. Про Перуджіна, властиво Петра Вануччі, найбільшого сина Перуджі знає тут кожний. Чужинець, щоїно коли побачить всі мадонни Перуджіна, повні невимовного спокою і величії його „Піету“ починає цінити великого мистця.

Перед палатою пишається Фонтанна Маджіоре (Великий Водограй). Проект її зробив ще в 1275 якийсь богобойний монах. Він навіть не думав, що власне ця фонтанна сто літ пізніше буде переливатися людською кровю. Так само завзяті Перуджіні, що коло цієї фонтанни стинали голови своїм ворогам не думали певно про її творця-монаха у хвилині, коли на релієфи з життів святих бризкала кров. Бо Перуджіні вславились в середньовіччі

Світла і тіні Перуджі.

Цього року даватимемо
дівчачим дітям
ПРИГОДИ
ЮРЧУКА КУЧЕРЯВОГО
св. О. Ніколаї.

Ціна 2 частей 1.60 зл.
(з пересилкою 1.80 зл.)

Адреса Головної кватири дарунковї
Видавництво Світ Дитини
ЛЬВІВ, УЛ. ЗІМОРОВИЧА, 2.

* Затишли піснї легінів тугомязих... Не виходять уже дівчата ранками до озер митись холодо, не сходить уже новіснїєм червонцем жагучє сонце. Зелєнь спочатку привягла, потому знову ніби відросла, але заразже покрилась мідними жилками. Дедалі міді на листках прибуває. Жилки розширюються, пучнявють, тріскають і мідь розливається широкими плямами по зелені. Листки помалу вмирають і просохлі в осінньому вітрі падають на стежки.

І тоді Ігор задивившись кудись ув осінню даль каже:
— Так, Галко... Гарні дні швидко проминають.

Галина дивується, як це йому легко сказати. Й кровю накипає неждано роздряпанє серце, але вона затискає червоні уста, відвертає від Ігора голову й не говорить нічого. Потому встає і гордо відходить. Не оглядається. Бо за тим, що проминуло не варто оглядатись.

*
Сльози вже не течуть із синіх очей, рука із листом звисла безвладно на спинці лежника і пані Галині перед очима починають щораз то швидше вихоритися сині, червоні і фіолетні кружева. А ще потому пані Галина кладе руку на груди і заходить важким, сухим кашлем. Здається груди наколені мільонами гострих шпильок. Здається, що важкий камінь приляг легені й не можна зловити повітря. А так хочеться повного віддиху. Так хочеться набрати повні груди бистрого вітру й могти ще хоч раз відітхнути Острівським пахом.

Пані Галина перестає кашляти. Сині очі звужуються, а пото-

му блиснуть каленою, нещажною сталлю.

— Боже, чому ти не забрав від мене краси, усього добра, що його маю, а не оставив мені здоров'я?

Пані Галині хочеться йти босоніж, по кам'янистій дорозі за прошенням хлібом, без даху над головою проводити свої дні, приставати з умучення десь на перехрестних шляхах, але всегати могти дихати повними прудьми. Бути здоровою! О, так гарно бути здоровим. Тоді можна п'яніти життям. Можна жити...

Пані Галина чує, як по тілі переходять дрижки. Гіркість пече кутики вуст, потому розливається по цілому тілі, наповняє серце, мислі, очі. Тоді людину огортає дика, первісна лють. Трошки, ломити, нищити все довкола. Тоді вид здорової людини наводить скажену заздрість. Тоді нігті до крови раяють долоні, зуби тріщать судорожно затиснені, хочеться клясти. Соромізьки клясти все святе й грішне. А ще потому людину огортає спокій. Пані Галина важко дихає. Чується немічною, безпорадною, жахливо самотньою.

А коли її погляд паде на лист від Ігора, необмежений страх червяком вгризається у її немічне серце. Що зробити? Що буде, як він приїде і побачить її? Чи взагалі пізнає її — тінь від тині колишньої Галини? Пані Галина не хоче, щоб Ігор приїздив. І знає, що його приїзду відложити не можна. Ось, ось заскриплять двері, й на порозі стане...

Пані Галина схоплює сухими руками свою розпалену голову, стискає з усієї сили виски, але всетаки кров гупає важеними

молотами, й наводить на серце тривогу. О, ні! За всяку ціну не допустити до того, щоби він її такою побачив.

Пані Галина із зусиллям піднімається із лежника, очі заходять парюю від важкої натуги, хвилину пані Галині здається, що впаде омліла. Але опісля стає їй краще. Підходить до конзолі й виймає малу, червону коробочку. Піднімає її до світла. Крізь вузьку шибку целолюзи біліють пастильки. Манять. Обіцяють, що не побачить її Ігор такою. І пані Галина вертається назад на лежник тримаючи в тремтливій руці спасенну коробку.

Тимчасом на землю сходить вечір. Тихий, сонний вечір. Сніг чорніє, темним покривалом застеляється. Вікно здається великою чорною брамою. Пані Галина піднімає до уст коробку, перехильне голову, ковтає пастильки, що дорогоцінними коралями скотились ув її уста й примикає очі. Хвилину лежить спокійно. Опісля починає їй шуміти в голові. В дикому рвйному крутіжї перепливають обличчя давно невиданих людей, мигають прекрасні Острівські краєвиди. Нараз...

Невже ж?

Пані Галина здригається від наглого зворушення. Потому встає, підпираючись руками об спинку лежника, далі зривається із простягнутими раменами, підбігає до вікна.

В чорній брамі стоїть й усміхається чарівно Ігор. Пані Галина захитується і зі стогоном паде на підлогу. Ще хвилину бачить Ігора, а потому розкривається перед нею чорна брама...

Українське деревляне будівництво і різьба

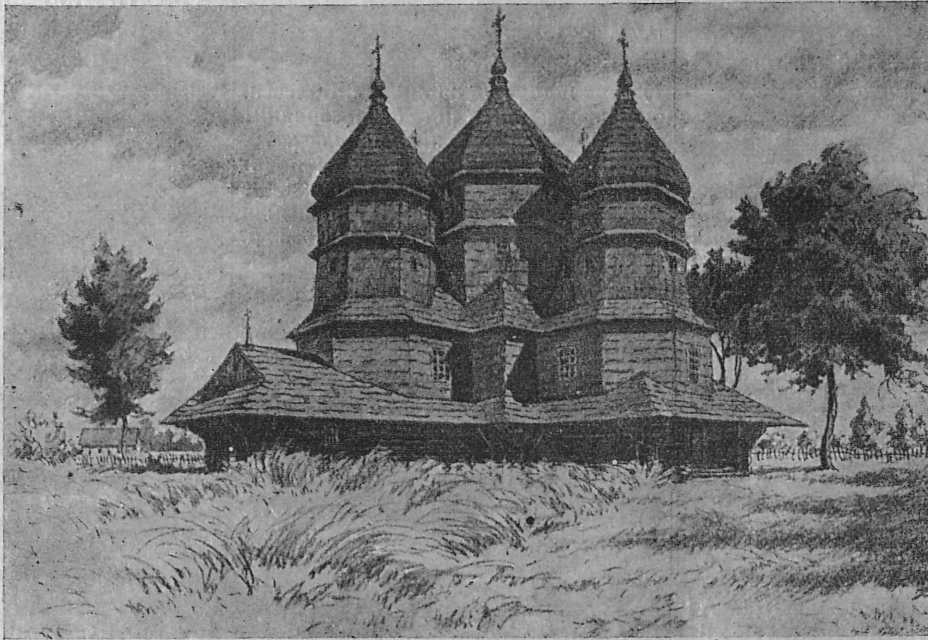
Під таким наголовком появилася у нас, у Львові, цікава публікація, якої автором є відомий історик і критик мистецтва Володимир Січинський. Вийшла ця публікація накладом Українського Робітничого Союзу в Зєднаних Державах Північної Америки, а під технічно-редакційним доглядом „Нової Хати“ у Львові. Цю цінну працю попереджує вступ у англійській мові М. С. Гамбаль. Усі наголовки, зміст і підписи під ілюстраціями двомовні — в українській та англійській.

Ділянка мистецтва, про яке автор трактує у цій студії, це — українське ужиткове мистецтво. Уже в самій підставі своєї праці автор — як легко й догадатись — висуває в ній національні риси, характер в українському деревляному будівництві та в різьбі. Він не тільки що не зменшує ваги цих моментів, а, навпаки, підкреслює їх значення, їх вартість, їх конструктивний бік у цій творчості. І саме завдяки цьому ця праця набирає історичної тривалості.

В цій, на свій об'єм — 32 + X стор. вел. 8° — вичерпній праці

Як бачимо, то засяг широкий. м'яток Потиліча, Самари на Запоріжжі, Ясіня, Кривки й інших

аналізи, а проводить синтезу. Праця багато й дбайливо ілю-

Церква в Княздворі

(Рис. Й. Ржержіхи).

раючись на своєму докладному, практичному знанні. Коли ви справді вмiєте цiнити, любити те наше народне мистецтво, зокре-

місцевостей, чи будинок Галагана в Лебединцях, усе єднається у одну велику картину нашого багатого духом народнього мистец-

твора. Повинна б вона найтись у підручній бібліотеці кожної інтелігентної української родини.

Св. двері в церкві у Лаврові.

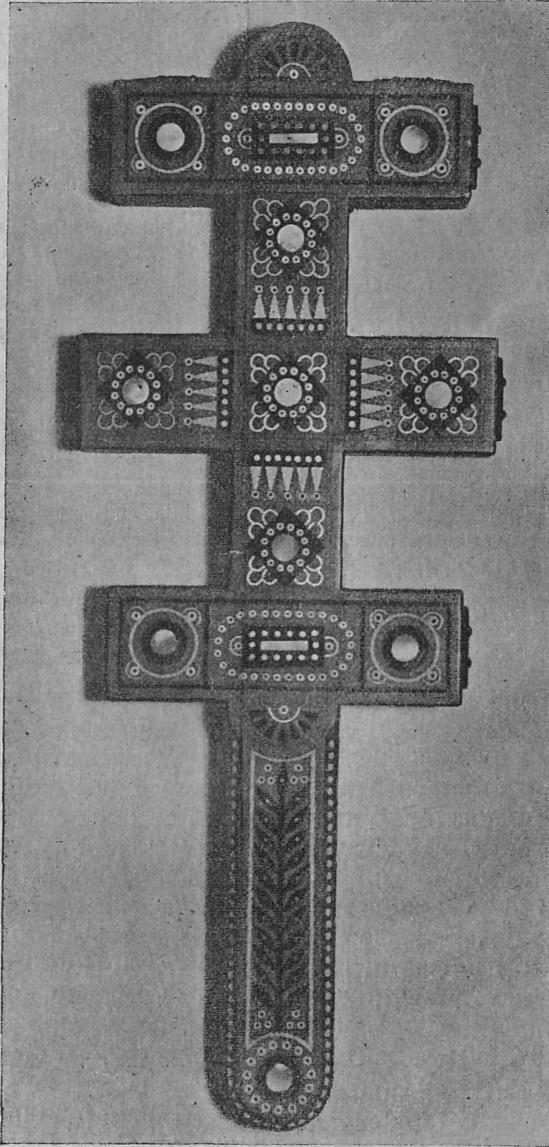
Володимир Січинський вложив багато ревного труду. Зумів представити все наше прикладне мистецтво: починаючи від хатнього селянського будівництва, хатнього міщанського будівництва, веж та дзвіниць, через релігійне будівництво, архітектурні деталі, цвинтарні та інші хрести і фігури, церковну різьбу, аж на меблях народнього виробу, на селянському виробництві в дереві та гуцульських викладанках кінчаючи.

ма деревляне будівництво, й то старих палат, церков, дзвіниць, то ви цю студію перечитаєте з правдивим захопленням.

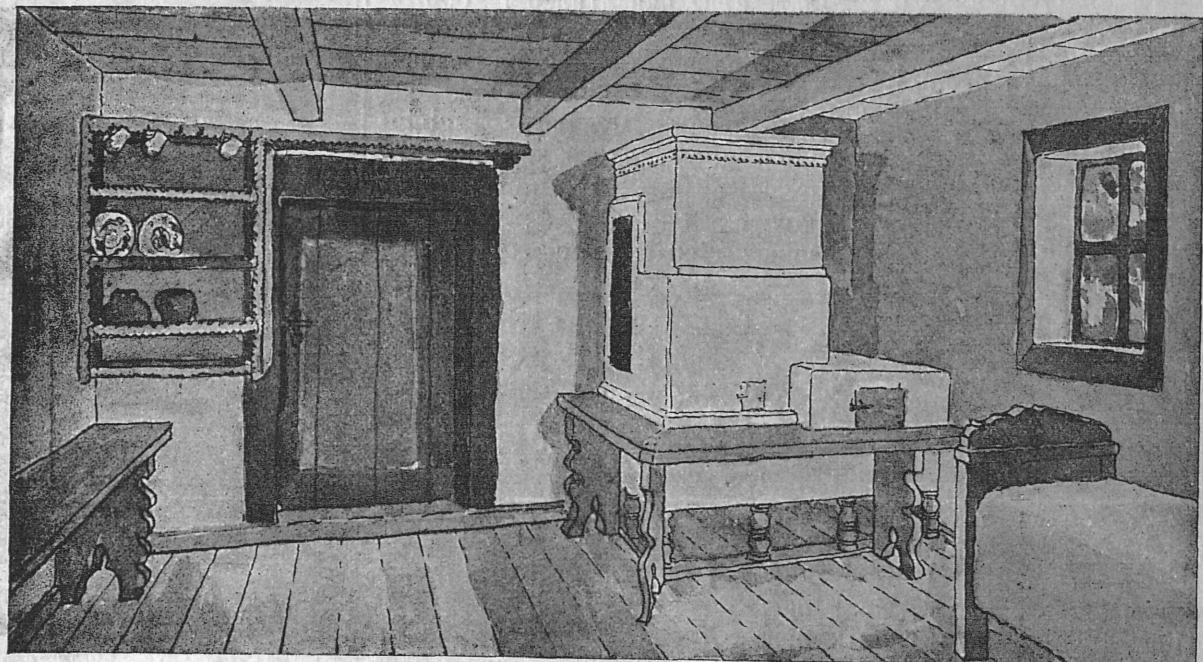
Автор, сказати б, із соборницької точки погляду науки, пересуває перед нашими очима обговорювані ним твори з усіх українських зем. і Харківщина, і Полтава, і Бойківщина, і Київщина, і Лемківщина, Чернігівщина, Гуцульщина, Поділля, Волинь, Поділля, Галичина, тощо — усі тут схоплені. Архітектура наших па-

тва. Саме в цьому й вартість цієї студії. Автор не переводить

Надто тепер, коли й у Європі, зокрема в південній Франції та

Викладаний гуцульський хрест.

Нутро хати зпід Львова

(Рис. В. Січинського).

Цього люблять всі дівчатка
Хоч не має вуса,
Бо він мене
все убрал мене
БІЛОУСА
Львів, Домініканська-4.

Молода поезія

...Зовсім слушно: середня кляса українських читачів не має що читати. Ні повісти, ні поезії, такої для інтелігента-середняка, немає. У нас крайности: важка, різьблена, взнесла, вишукана, вимережана і — нікчемна, ні к бісу! І такий погляд на нашу літературу — а й на малярство, музику — не тільки критики, але й інтелігентний загал теж саме думає.

Ця думка виринула, як я читав невелику збірку поезій Богдара Жарського: „Шлях Пiлiґрима!“ Беручись до читання цих поезій з думкою „оттак собі“, не чується, як дочитали збірку до кінця. Запал, ентузіазм, порив, радість і в смутку опановують вами: вони є й підставою творчости цього молодого поета. Поет іде

„...Твердим шляхом невтомно
„з прапором віри золотим“...

Його треба зарахувати до гурту поетів, що в мріях оспівують великі дні наші-прийдешні. Правда, поезія Б. Жарського пливе з безжурного серця: не чути в йому туги. А тільки в тузі до того великого поет творить міт.

У Богдара Жарського чуєтє смілі ноти. Коли він згадує добу хрестоносців, то тільки на те, щоб податись у мрії: хотіти нашої доби такої. — Він і каже про хрестоносців:

„Я уявляю їх цілком просто:
„суворі, грізні та гордовиті,
„як ринуть чвалом, толочать простір,
„щоб владу й віру кріпити“.

До нездар-майстрів сучасників поет із розгоном:

„Дрижіть дрібних захоплень будівничі,
„чий серця не пють жаги, ні вітру.
„Надійде день ясний, мов древній лицар,
„плетінку вашого життя розідре.
„Діть, малих людей окричані пророки
„в грімчасту даль, назустріч смерті“...

Все це поезії непоправної, прудкої юности. І вони мають свою безперечну вартість: доказують, що після них придуть роки, коли поет дасть речі гранітного метру, конструктивної вартости.

* Б. Жарський: „Шлях Пiлiґрима“. Поезії. Сокаль — Львів, 1937. В-во „Смолюскіпи“. — Стор. 40.

М. О.

М. Островерха.

Чар Лемківщини:
„В ГРАНАТОВИХ ГОРАХ“
Михайла Романишина
Замовляти в Книгарнях
і в „Назустріч“
Ціна 2 зол.

МАМУ
ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ
КАРПАТІЙ
ЖИТТЄВІ ОБЕЗПЕЧЕННЯ-Львів, РИНОК 38.

НАЙЛІПШ
ПАСПА
ДО
ВЗУШПЯ
ЧИСТИТЬ
Й КОНСЕРВУЄ
Ш КІРУ
ПАСПА
КОРДАЄВЬКОГО БІ. Тел. 60-04

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки за-
готовуємо в цій рубриці. Рецензії
вміщуємо тільки на книжки, які
ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Календар „Жіночої Долі“ на 1938
рр. Коломия, 1937.

ПОВІСТЬ, Оповідання, НОВЕЛЯ

Леонид Мосендз. Людина покірна.
Оповідання. „Українська Бібліотека“.
Видавець Іван Тиктор. Львів, 1937.

Юрій Косач. Тринадцята чога. Опо-
відання. Бібліотека „Варта“. Стани-
славів, 1937.

Микола Хвильовий. Вибрані твори.
Українська Книгоспілка. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Юрко Тютюнник. Революційна сти-
хія. Квартальник Вістника. Львів, 1937.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

Володимир Мартинець. Забронзову-
мо наше минуле. Видання „Українсько-
го Слова“. Париж, 1937.

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ МАТЕМАТИКА

Д-р Роман Цегельський. Фізикальні
проблеми останньої доби. „Збірник
Мат.-Прир.-Лік. Секції Наук. Тов. ім.
Шевченка“. Том XXXI. (Відбитка).
Львів, 1937.

МОВознавство

Ярослав Рудницький. Українська мо-
ва та її говори. (З двома мапами в
тексті). Накладом Видавництва „Рідна
Школа“. Львів, 1937.

ТЕАТР

Степан Перський. Чудо св. Николая
над Половчином. Удраматизована в
трьох діях староукраїнська легенда з
кінця XII століття. Бібліотека релігій-
ної драми. Накладом ЧСВВ. Жовква,
1937.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

о. П. Кисіль ЧСВВ. Боже Провидіння
в роздванню дочасних дїбр. Видав-
ництво Чина Св. Василя Великого.
Жовква, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Олена Цегельська. Оповідання. Збір-
ка. Ілюстрації Михайла Фартуха. Ви-
давництво „Світ Дитини“. Львів, 1937.

Олена Цегельська. Байки і казки.
Збірка. Видавництво „Світ Дитини“.
Львів, 1937.

Степан Шурат. Учімося фотогра-
фувати. Короткий курс практичної
фотографії. Бібліотека для молоді
„Ранок“. Видавець Іван Тиктор. Львів,
1937.

Едвард Жарський. Повітря гово-
рять. Оповідання про найновіші ви-
находи (радіо, телевізія). Бібліотека
для молоді „Ранок“. Видавець Іван
Тиктор. Львів, 1937.

Д-р Роман Осінчук. Вороги здоров-
ля. (Дитячі заразливї хвороби). Біблі-
отека для молоді „Ранок“. Видавець
Іван Тиктор. Львів, 1937.

Антін Лотоцький. Було колись на
Україні. Історичні оповідання. IV. Ро-
мановичі. Обгортка і рисунки Петра
Андрусєва. Накладом Видавництва
„Наш Приятель“. Львів, 1937.

Ярослав Вільшенко. Золоті Ворота.
Поема. Бібліотека для молоді „Ранок“.
Видавець Іван Тиктор. Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Мстислав Всегоренко. Українська
проблема на провесні народів. Видав-
ництво „Дешева книжка“. Львів, 1937.

Веселі оповідання. Бібліотека „На-
родньої Справи“ — „Рідне Слово“. Ви-
давець Іван Тиктор. Львів, 1937.

Петро Коваль. Земля і воля. Про
клич, і про тих, що торгують ним. Де-
шева Книжка. Львів, 1937.

С. Даушков. Страшна ніч. Бібліотека
„Всього потрохи“. Накладом автора.
Кременець, 1937.

МЕДИЦИНА

Д-р мед. Роман Могильницький.
Причини жіночих недуг. Накладом
„Жіночої Долі“. Коломия, 1937.

ЖУРНАЛИ

Українська Книга. Ч. 7-8, за вере-
сень-жовтень 1937. Львів.

Благовістник Прєв. Серця Христо-
вого. Річник XVII. Ч. 10. За жовтень
1937. Ужгород.

Ми. Літературний неперіодичний
журнал. Книга VII. за осінь 1937.

„Орлена“ — драматичні картини І. Зубенка

Хікто її не проєкть
до такцю — мала
того доскть!

Заголовком „Орлена“ — драматичні
картини“ визначені задалегідь межі
справедливих вимог видця — та кри-
тика-рецензента. Ми повідомлені, що
головним чинником синтетичного ді-
яння мають залишитись зорові вражі-
ня, що можемо очікувати сценічних
малюнків, і що цій напярмній підпо-
рядковані: акція і психологія дієвих
осіб. Спрошення психологічної сторі-
рінки пєси було отже природним на-
слідком засновків пєси, — та про те
при цілій нескладности техніки героя,—
залишилась вона своєрідною, — зав-
дяки влучному виборові сюжету. Ви-
ведення на сцені драматичної інсцені-
зації незвичайного життя Григора Ор-
лика, дало авторові одночасно спро-
могу змалювати живі, інколи динаміч-
чі, усе барвісті картини — та показати
в суспільному перебізі дуже одно-
цільну, гостро зарисовану, просту те-
хнічну структуру — таку рідку і через
те таку цінну в українському теле-
рїшньому і минулому житті — психїч-
ну структуру політика.

Одна сцена з „Орлена“ в Театрі ім. Тобілевича.

Влучний добір сюжету дозволив ав-
торові — залишитись вірним історич-
ній правді а всеж вивести перед очі
глядачів постать Лицаря Незломного,
лицаря однієї політичної ідеї — виз-
волення України. А що ціле життя Ор-
лика в службі тієї ідеї було безастан-
ним скитанням по всіх столицях Евро-
пи, де тільки можна було влести в за-
вузлення політичних інтриг нитку у-
країнської справи, то автор мав одно-
часно нагоду змалювати ряд картин
версальських садів, замку в Дантевіль-
палаті кримського хана, що глядача
цікавили і йому подобались. Чергуван-

ня усіх картин вздовж однієї лінії, —
боротьба Орлика із московським пос-
лом Ягужинським наблизило ці драма-

стив декілька постатей, зарисованих
кількома тільки рисками. Орликову
жінку, — справжно подругу, союзни-

тчні картини до справжньої драми,
залишитись — що небудь говорило-
ся б про нові шляхи театрального ми-
стєства — вершком драматичної твор-
чости. Саме тим наближенням до дра-
матичного оформлення, — мають кар-
тини Зубенка безперечну вищість над
іншими цього роду спробами, що їх
нам доводилося бачити на українській
сцені.

Довкола особи Орлика автор розмі-

ка, приятеля протиставив він Сюзі, ко-
лишній суперниці і графові Ягужинсь-
кому — зрадливому і підступному во-
ротові особи і ідеї героя. Те, що зрад-
ницький підступ Ягужинського є в час
ударемненій і як нам здавалося, пере-
купним чурою, доказує, що інколи під
маскою підлоти може скриватись шля-
хотна душа, — що не тільки Ягужин-
ські, але і його відворотности бувають
можливі.

Головну дієву особу, Орлика, зро-
бив автор героєм пєси не тільки з на-
зви. Дав йому лиш тільки слабости лю-
дини — кілько було необхідно, щоб
показати силу героя. Особистими спра-
вами турбувався Орлик та на особисті
терпіння находив час лиш у тїй мі-
рі, — в якій було авторові треба для
доказу, що за героїство платиться, —
платиться пожертвою особистого
щастя.

Олександр Кульчицький.

ДОБРА ВІСТКА ДЛЯ ІНТЕЛІГЕНТНИХ ЛЮДЕЙ!!!

Уже появилася в розпоряджі новий твір Наталени Королевої (най-
цікавіший із досі виданих) п. з.

„СОНТИНІ“

Є це історична повість із часів цезаря Гадриана. Інтересний сю-
жет! Інтригуюча фабула! Дуже лекїй стиль!

Ціна цієї обємистої книги тільки 3.— зл. — Висилаємо лише за
готівку. Порто оплачуємо самі. „Дружина“ — Львів, вул. Сиксту-
ська 39а. — Кольпортерам даємо 25% опушту.

РОЗМОВА В ТЕАТРИ

ЧАРІВНА УКРАЇНА

Історичні оповідання
ЮРІЯ КОСАЧА

Книжка видана по європейськи стане окрасою кожної бібліо-
теки. Стор. VIII+142. Ціна 3 зол.

Замовляти: В-во Дзвони, Львів, вул. Японська 7. II, або М. Д.
Добрянський, Львів, вул. Піскова 28. II. Хто замовляє книжку просто
на подані адреси, не платить за порто.

Вітми з рецензій: „...Оповідання Косача це просто насолода.
Перш за все читача вдяряє аромат української мови, якою автор по-
мистецьки володіє. Всі постаті надихані саме тими опарами україн-
ської землі, з кожного слова, з кожного рядка, зносится цей аромат
чорнозему, надихані ним події, живуть ними постаті... І не диво, хоч
як гарна ця „Чарівна Україна“, здається вона нам ще кращою.“ (Но-
вий Час, 22. XII. 1937.).

див у пірі. І жа пішла до валізки а Во-
лоцук з жидком. Всі інші порозходи-
лись по місті, по своїх нових
Сьогодні ввечері йде „Циганський
Барон“, а в неділю „Орлена“.

Після вистави салї пустіє, актори
стирають шмінку, скидають з себе
пишні стилєві костюми графїнь, кня-
зїв натягають вїтергї і з ними імя ак-
тора малого театру. Недавно ще на

цені роздавали золоті червінці, тепер
чекають на свою гажу, шоденну і що-
денно скромну.

Стрічаю режисера п. Миколу Бен-
цаля, перед хвилиною Пилипа Орлика.
Дивлюся на його високє, задуманє чо-
ло, слухаю його спокійної мови.

Йде балачка і про драматичне „сту-
діо“ у Львові і драматичну школу —
відвічні мрії галицького українського
театрального світу.

— А курси деклямації, що їх веде
п. Кривіцька у Львові?

— Кривіцька великий драматичний
талант — каже п. Бенцаль. — Й місце
у нас в театрі. Вона за рано зійшла
зі сцени. Вона ще може і повинна за-
балістити на сцені. Саме маю для неї
ролю.

— А молоді актори?

— Молодих акторів у нас нема, бо
нема драматичної школи. А театр то
за тяжка школа. Цікавитесь, я вам
скажу. Були часи, де на 3 дні „люди“

РЕФОРМА ПЛЯНУ

Клясової льотерїї

Від Директора Польського Льо-
терїйного Монополю дістали ми
такий комунікат:

Навв'язуючи до вияснення, що його
дістала прєса перед кількома днями,
я прийшов до перєсвідчення, що до
деякої мїри можна погодити поба-
жання грачів обох родів а саме по-
більшуючи кількість вигр коштом їх
висоти, але залишити спромому вигра-
ти на один льос більшу квоту. Поля-
гає воно на тому, що залишаючи ви-
соту дотеперїшніх вигр, а навіть ча-
стинно підвишуючи їх, дїлиться льос
на більшу кількість частин, але з тим,
що ціна частини льосу не буде змінє-
на. Отже в 41-й льотерїї льос буде
поділений на 5 частин. Кожна частина
будє коштувати 10 зол. Загальна кіль-
кість льосів будє зменшена з 195.000
до 160.000. Вигра мїлїон злотих зали-
шається. Головна вигра I-ої класи ви-
сочїтимє 100.000 зол., в II-гїй — 125.000.
в III-гїй — 150.000. Таким чїном на
одну частину льосу припадає вигра
менша, в IV кл. замість 250.000 —
200.000 зол. в I-шїй класї замість
25.000 зол. — 20.000, в II-гїй класї

25.000 зол. без змін, в III-тїй класї за-
мість 25.000 — 30.000 зол., але з друго-
го боку замість, як дотепер чотирьох
виграючих, будє їх п'ять. Вигляди ви-
грати збільшуютьсє тим для всїх гра-
чів на 25%.

Розумїється, що найнижча вигра
побільшена до 62,50 зол., так, щоб по
відчисленнї 20% відповідала вона цїні
льосу до наступної класи. Отже таким
чїном побільшується кількість вигр, а з
тим і вигляди виграти, а рївночасно
залишається спромому виграти цїлий
мїлїон — 100.000, а навіть 125.000 і
150.000 зол. Якщо хтось хоче виграти
більшу суму може взяти всї 5 частин
льосу.

Не далось б того другого осягнути
простим розбиттям вигр на менші квот.
Маю вражіння, що тим новим спо-
собом задовольниться якдо не всїх
грачів, то в кожному разї велику їх ча-
стину. З тїєю думкою вводиться на
пробу ту нову систему опєрту на за-
задї, що збільшується кількість мен-
ших вигр але одночасно залишається
спромому виграти більшу суму.

ТАНЦІ НИНІ ВЕЧЕРОМ? Нав'тї
не думаю про це, моя опра!
Нїхто не ХОЧЕ ТАНЦЮВАТИ зі
мною. Тому залишусь дома.

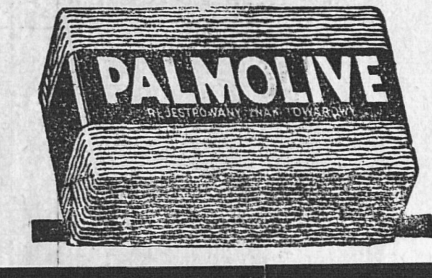
ІНШІ БАВЛЯТЬСЯ А Я НУДЖУСЯ.
Що робити, щоб подобатись? Але!..
„Косметичні заходи Пальмолїв... За
3 тижнї... масляний олійок“... Мо-
же ТАКИ СПРОБУ-
ВАТИ!

ПІСЛЯ МІСЯЦЯ

ЧИ МОЖЕ
ВАС, ПАНІ
ПРОСИТИ
ЩЕ ЦЕ
ОДНО
ТАНЦЮ?

НЕМОЖЛИВЕ, що...
но, восьмий танок
маю вільний... (На
бонї) ЯКА ЗМІНА І
Завдяки М І Л О В І
ПАЛЬМОЛІВ МОЖУ
ДОВІЛЬНО ВИБИ-
РАТИ ПАРТНЕРІВ
ДО ТАНЦЮ.

МИЛО Пальмолїв роблене на ма-
слярному олійку є в 100% чистє
ї лагідне. Не має в собі жїжких
звїрїнних товщїв! При темпера-
турї тїла масляний олійок про-
никає і вищїнює шкїру. Осє чо-
му мило Пальмолїв мнє доклад-
но, не викликує підразнення.
Вживайте його до лиця і до
щоденної купелї та в короткому часі
здобудете справжню крєсу
„від стїп до голови“; ваша шкї-
ра будє свїжа, чиста і гладка як
оксамїт.

діставали 50 грошів. Коли біля тих
50-ти грошів покладає число 3.000 зо-
лотих — тільки коштівала вистава
„Орленята“ — то зрозумїте, як ми
працюємо.

Гардероба пустїла. Останнї вийшли
ми. На дворї снїжливо. Снїг густїшав,
засипував слїди наших нїг.

— Будете бачити п. Кривіцьку, сер-
дечно поздоровїть і скажїть, що все
коли приїде до нас, щїрї серця її
привїтають. Не знаю, чи хто її так
зрозумїє, як актори. Небаром приїде-
мо до Львова з „Орленятам“.

Л. Г.

**ПРОТЯЛКОГОЛЬНІ
ВИДАННЯ
ВІДРОДЖЕННЯ**

**Ми переконані, що
ПАПЕРЦІ І ТУТКИ (повноватки)
„Калина“ є найліпші**

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Львові, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73, від 9—1 і від 3—6:30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті, плятинові і емалювані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — НАСС

ЛАВРЕАТИ НОБЕЛЯ

Рожер Мартен ді Гард французький письменник, цьогорічний лавреат літературної нагороди Нобеля.

Нагорода Нобеля в ділянці хемії Цьогорічну нагороду Нобеля в ділянці хемії отримали швейцарський вчений д-р Павло Гаррер з Ціріху (вгорі) та англійський вчений проф. Геворс з Бірмінгем (вдолі).

ЮРІЙ КОСАЧ

І Н Г І Г Е Р Д

Я їхав колись поуз Бурже і згадував знов про тебе, синьоока донько вікінгів, Інгігерд. Була пречорна ніч, горобина ніч. Чорне просмолене рядно, вантаж чавунних хмар. Ішла летунська праосінь, ядерна, тверда мов прозорий тал спозарання, немов синь неба у південь. Вставала бадьора праосінь далеких льотів над тілищами суходолів, сповитими мрякою, над сивими, скуйовдженими чупринами морів, що їх вгвотують піскові, лагідні видми.

Поздоровлен будь, океане, мій брате і друже самотніх мандрів. Відбився далеко я від тебе, і думкою теж, але рик твій раманного звіря чую іноді, пробудившись серед хворого міста. Чую пестотливий твій шепіт, як тоді, біля маяків Кіброну та Льоріану, коли на урвищах скельної Бретані виглядав я чайки і варського грифа на кермі, щоглу з обледенілою снастю Мандрівного Голяндця і волнів корсарської фрегати Жана Барта. Говориш, мій брате і я стою зачаклований, слухаю тебе і летить моє серце стаєю зляканих птахів, щоб сісти втомившись на співучій реї вантажника, кигиче разом з ними, тоскно та самотньо блукаючи у млавицях. І вкоїмось разом із ними тоді лиш, як вимахне хвацько обрій-морячка шабля. І плавко і гордо рушить ескадра корсарська у соняшну далінь. Привіт тобі, океане...

Океан, небо, імла. Я змалку кохав Ікареву легенду. Я стежив за льотом яструбів і шулік, що плавко ширяли над полтавським степом розтинаючи важким вимахом крил тремтіння лінійові брили простору. І коли побачив блакитні очі Клема Сола, Ікара з Нью Йорку, мені завертілась голова. Там була блакить безкраю, там був льот. Я збагнув, що очі й душа людей, які літають, зовсім інша від нашої земної.

І коли я їхав поуз Бурже, де з великого аеропорту вилітають вістуні Півдня та Півночі, сяжністі, масивні люди у брезентових мішках, владно кладучи правцю на стерня, командори самотні плавби крізь захмаря, де велитні - маяки моргають синіми параболами сигналів світел і зачеркують ними темінь неба, де споруди антен гудуть промінюючи десь у темряві чудесними кришталіками й висилаючи іскристі хвилі в лани етеру, я знов згадав тебе, Інгігерд.

Є люди - птахи. В години сірі та мжичасті, коли нема доступу до хмар, вони нудять світом, ходять по землі, мішаючись із людською червою. Їх очі гаснуть, потахають. Вони спалахнуть тією синявою, від якої вертиться голова, лиш тоді, як наложивши широкий, мишастий одяг підійдуть до радісного самолету, що хрипло фуркоче пропеллером, чекаючи немов бойовий лицарський кінь, нетерплячого змагу. До того часу ці люди мертвіють.

Я побачив Інгігерд вперше на Монпарнасі у товаристві кількох друзів, саме у цей нелютий час. Вона палила цигарки і посміхалась, — не говорила нічого. Вона була русява, тиха і невисока. Вона нагадала мені своїм іменем кількох князівен - дівчат, що підписували давно-давно коліські договори русичів із греками. Я сказав їй про це, вона посміхнулась і мовчала. В усміху я пізнав, що це правда. З фйордів, де пісня Сольвейги, з фіолетних озер між скелями, прийшли до нас похмурі воїни. Ішли на південь, все на південь з нездоланою жадобою завоювати сонце. Вони тужили за ним. І я досі, так виразно чую скрегіт рей їх суден, виплиск весел і бриздки і промені у млі і пісню чую сувороих воївників. Це найвеличавіша легенда нашої давнини, це коліска — її. Але вона майже не

слухала того, вона дивилась іноді на небо і все таксамо посміхалась. Вона думала про свій стодевятьдесятий спад з легкопадом. „Це п'яніше від шампана“, сказала вона, „але тоді не треба тратити голови. Коли апарат не функціонує автоматично, треба його відчинити рукою в льоті“...

І тоді її очі почали мерехтіти синявою. Це надійшла льотна пора. Ніхто не знатиме, чому не відчинився легкопад Інгігерд за стодевятьдесять дев'ятим її спадом. Тисячу п'ятьсот метрів останнього зідху. Інгігерд, донька вікінгів впала як підбита птиця на зелений беріг Валлісу, там, де гудуть буруни океану. Вона лежала на траві, але ніхто не сказав би, що це упадок, що це розтощені крила. Лице її, ніжне мов цілунок скельного вітру посміхалось, уста мовчали як завжди і очі були відкриті та в них занімовніла крижана блакить. Тільки струмок крові біг по твердій вилиці. То була смерть.

У космічному просторі - пилінка, згублена у холоднім глибу океанів верхівя - цятка, свіжа й чиста, мов срібна рань, кружляє довіку душа твоя — зоряна птаха, пил планети, скалка метеору.

О, вітай іздалеку Інгігерд-птахо! Вітай із відталі захмаря...

Я зажмурюю очі, бо така іскрястість думки, що як кид шляху у майбутнє, як секунда блискавиці, як таємниця нового і бачу тебе, як і тоді, Інгігерд.

Я бачу тебе, від брязку леза варязького та зойку геленської полонянки роджену. В льоті, що грізною чинить утілену мрію людини, в лідбою бачу.

На причалі вітрів, на неоглядному гребені хвилі безмежж, у етерній купелі, Нерейдою сталевною бачу тебе, Інгігерд.

Ідучи поуз Бурже я знов згадав тебе, Інгігерд...

ВМЕР ПОЛЬСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК

Збігнев Уніловські

молодий польський письменник, що здобув собі імя в літературі й популярність серед читачів, вмер у половині листопада ц. р.

то не передавай грошей через нашого проповідника, бо він лишив собі 8 доларів з тих 50-ти, що Ти мені переслав“.

Закон Гісманса

Відомий французький письменник Гісманс мав приятеля, з яким завжди ходив до одної каварні. У тій каварні завжди замовляв для себе шклянку молока і для приятеля вермут. Коли кельнер клав перед Гісмансом молоко а перед його товаришем вино, письменник підсував приятелі своє молоко, а сам випивав вермут. Потім стукав на кельнера. Приятель платив, Гісманс забирав решту.

Так було раз-у-раз. Серед приятелів було це відоме під назвою „Закон Гісманса“.

Як Кіплінг продав автограф.

Відомий англійський письменник, що недавно помер, дістав одного разу від якогось загорілого збирача автографів листа такого змісту:

„Шановний пане! Я збираю підписів славних людей. Посилаю при цьому двацять шлінгів і гадаю, що за два слова це достаточний гонорар“.

До листа була долучена оплачена листівка на відповідь.

Кіплінг написав тільки два слова: „Гроші дістав“.

Вклад

В часі, коли Оффенбах перебував у Відні, де жив у готелі „Золота лютиця“, до Карльтеатру заангажували на капельника композитора „Пародії Тангайзера“, Брандла, що до кожної оперетки додавав свої вклади.

Один знайомий запримітив, що Оффенбах ніколи не кладе своїх черевиків перед двері, але завжди на ніч залишає їх в кімнаті. Запитався мистця, чому так робить.

— З обережності — відповів Оффенбах — бо боюся, що одного гарного дня знайду в них вклади Брандла.

Тільки за гроші

Одному американському фабрикантові консерв вдалося наклонити відомого співака Генрика Каруза, щоб заспівав у нього в часі бенкету кілька пісень. Розуміється, що програму співу і високий гонорар наперед докладно означили.

Після вечері славний тенор відспівав замовлені дві пісні.

— Божеський маестро — просить господар, що хотів зробити приємність своїм гостям — чи не зволили б ви ще щось на надаток?

— Але-ж радо, дуже радо — відповів увічливо Карузо — але... вам залишаю першенство.

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Поганий посередник.

подорожі по південній Америці. — Одного разу — розказує вона — я зайшла до костелика, в якому місцевий проповідник говорив своїм вірним, а були це самі мурина, про віру

Відома фільмова артистка Мері Пікфорд розказує про потішну пригоду, якої вона була свідком в часі своєї

в Бога, який ніколи не забуває за тих, що відносяться до нього з вірою та довірям, і дає їм все, чого потребують. Один з присутніх в костелі простачків вислухав з великою увагою слів проповідника, а коли до нього наблизився священник, що йшов за збіркою, він поклав на таці лист, в якому написав дослівно ось що:

„Добрий Боже! Добре знати, що я наравду бідний і що мені дуже треба 50 доларів. Твій заступник на землі, а наш проповідник сказав, що хто вдається до Тебе з проханням, не розчарується. Поможі мені“.

Коли священник відчитав того листа, вирішив допомогти бідкакові, що так наївно вірить, і післати йому тих 50 доларів. Тому зробив збірку між членами громади. Але зібрана сума дала тільки 42 долари і ту квоту переслав він муринові. Коли на другу неділю після проповіді священник знову ходив з тацою, дістав на тацу від того самого мурина листа такого змісту:

„Добрий Боже, дякую Тобі, але другим разом, як схочеш мені допомогти,

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА

ЯКИМ Є **КНИГА ЗНАННЯ**

УКРАЇНЬСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

ЗАМОВЛЯТИ ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна 0.90 зол.
Чвертьрічна 2.70 „
Піврічна 5.40 „
Річна 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокое число 2.50 Кч.

В АВСТРИІ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокое число 0.60 шіл.

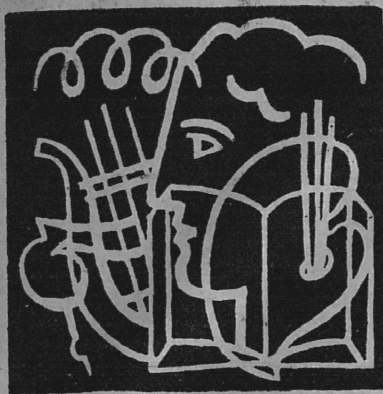
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належності готівкою або почтовими марками.

НАЗУСТРІЧ

23-24

Число (94-95) IV. РІК
ДВОТИЖНЕВИК
Львів, 15. XII. 1937.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ОЛЕКСА ГРИЩЕНКО

МОЗАЇКИ В КАХРІЄ ДЖАМІ

(З царгородського денника*)

Іду до Айван сераю, почерез Золотий Ріг. Люблю Айван серай. Тут кінчаються передмістя й чути приглушені звуки від Золотого Рогу. У глибокій тіні кипарисів, що виступають на горбі могутніми кольонами, чути подув вітру. Бидно близькі вежі й мури Влахерн і далеко синіючі гори, барвисту Перу і Стамбул.

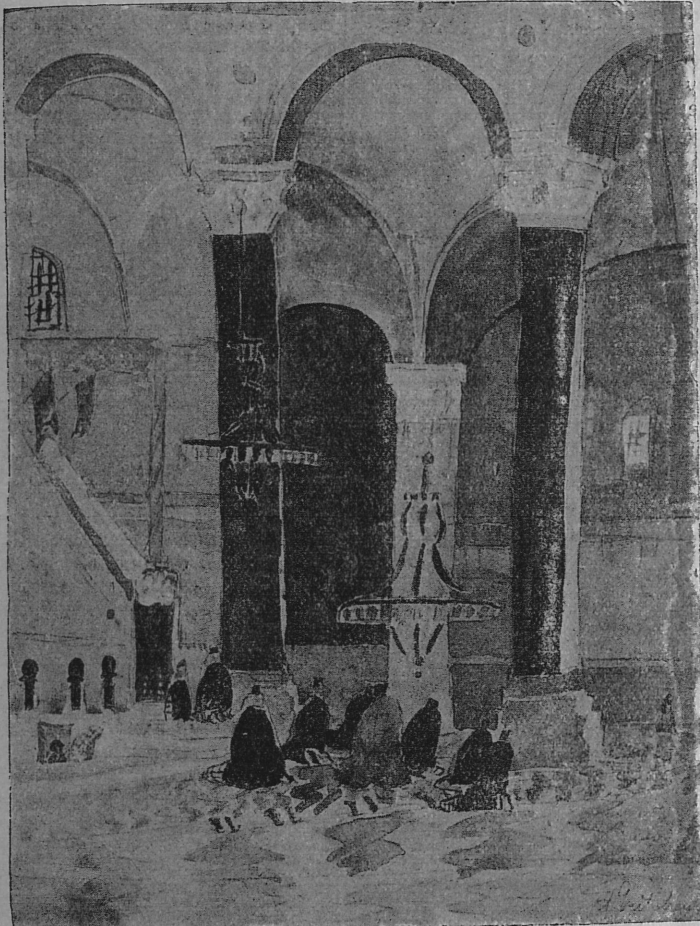
Рисую плити надгробників, присівши на одному із широких ступенів історію, в живучому порядку, мальовничому й божеському. Зараз же здається, щось тигне до внутрішнього притвору, де мозаїки, не зважаючи на щілини та тріщини, знаменито збережені.

Як і всі візантійські церкви обернені на мошеї, Церква Преображення була також добре вибілена вапном поверх мозаїк. При кінці минулого віку (з 1876) почалось відчищення і у висліді, відкрили світові першорядний пам'ятник останнього візантійського віку, що в нас, на історичній Русі, зродив увесь розквіт 15-го віку. Вони мають ту саму мову, той сам вираз доби. Могутність композиції, незрівняне багатство александрийської архітектури, пишноту строїв, стрункість силуетів, драматичність рухів, обсервацію життя і деталей різних звичаїв, підкреслених по мистецьки, досконалість кольориту. Гама барв подивугідно розвинена, єднає у собі всю екзотику Сходу. Немає тут ані кінця, ані початку, ані „дитячого лепету“. Близьке джерело життя, форми, барви і правди, відданої мовою абстракції й мальовничості, найдоскональшою із усіх мов. Тут не можна просто зрозуміти, як це недавно ще численні вчені (м. ін. Кондаков) могли бачити в Кахріє Джамі верхівну точку руїни і кінця мистецької Візантії.

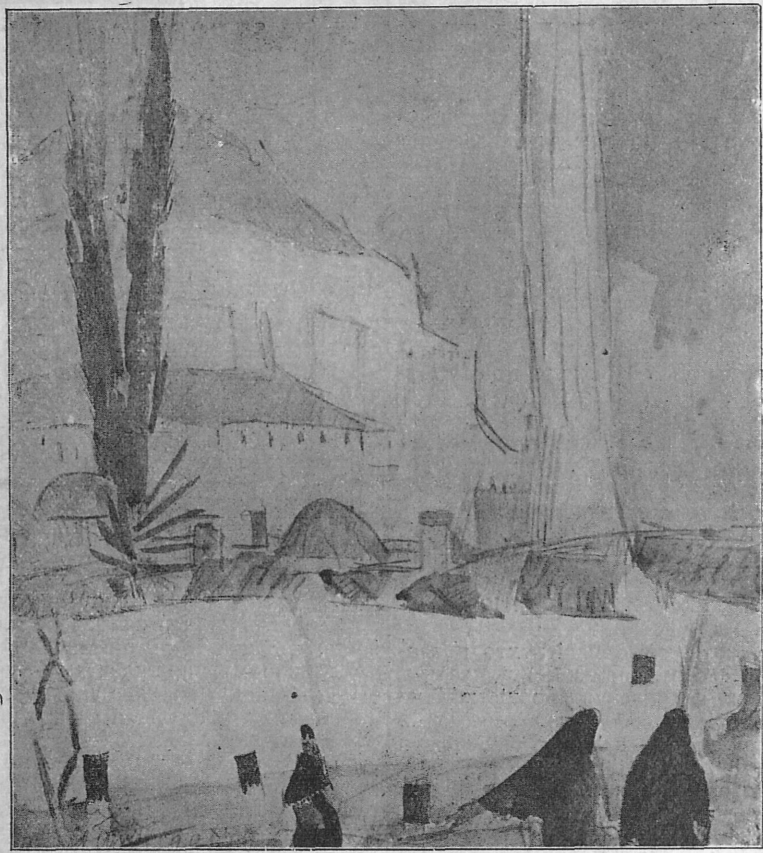
Історія Богоматері, Христа, їх перші роки, науки і чуда представлені на мурах обох наддверей і полудневого притвору в їх усій ширині.

Обік Спасителя, що сидить на престолі, Теодор Метахіт згинає коліно у глибокому зворушенні, тримаючи мініатюрний модель відновленої Церкви Спасителя. Експресія очей цієї східної людини з темними бровами, що лучається тоненькими рисками (Метахіт був з походження вірменином), має в собі щось дитячого, щось хоробливого і весь плоский і блідавий овал його постаті, із чорними мов смола бородою й вусами (ніс тоненький і загнутий), має подивугідний характер індивідуальності в портреті...

Композиція цієї досконалої мозаїки, де на просторі золотого, і то якого золотого! тла розложені дві силуети, переносить мене ще більше в атмосферу мистців-палеологів.

О. Грищенко. Св. Софія в Царгороді (аквареля 1920 р.).

О. Грищенко. Мотив з Царгороду.

ричних сходів. Зелена ящірка, мов би з емалі, затримувється і застигнувши розглядає мене, повернувши вбік голову. Видно, як пульсує її ніжна шия, як моргають її дивні оченята. Сверчки прорізують безпереривно розжарене повітря. Сонливий спокій перебиває брутально своїм різким свистом сирена. Обік мене переходить стара туркиня. Вона пряде білу вовну, націплена на округлому дрючку й віддаляється вночі свою безконечну нитку... За нею тягнеться великий білий баран, із червоним нашійником. Небо покривається прозорчастими хмаринками й подихає свіжістю. Спішусь до Кахріє Джами, виходжу почерез село, попри фортифікації з обрисами такими римськими, чудовими і зворушливими, як ніколи. Там, де німці знищили мур, відкривається широка панорама на Хору. Славний монастир, збудований Юстиніаном, був давніше серед мурів Хори; пізніше його зачислили до міста. Сонце відбивається на оранжевих барабанах і синявих заокругленнях купол.

Мозаїки захоплюють мене наново. Тонка візія мистців уся просякнута духом Сходу. Що за барва, які силуети, яка орнаментика, вкупі із зухвалістю задумів і подивугідною конструкцією! Ніколи, здавалось, ці мозаїки не були так добре освітлені, як цього попудня. Золото і самоцвіти граються в кубак барви, розложених геніяльно

Ренесансу. Пам'ятник єдиний, що змальовував у всій своїй повноті добу Палеологів, яка щойно недавно дїждалась відповідної оцінки. Славний 14-ий

Три віки розділяють славні мозаїки із святині в Дафні (біля Атен) від тих, що в Хорі. Порівнюючи їх зблизка бачиться, як валиться піддержувана цілі віки легенда про інерцію й закамєнілість візантійського мистецтва, легенда, що підносить фатальну різни-

родських мозаїстів, від 14-го віку. Благословення з Дафні є просте та архаїчне. Тут статичні вартости підкреслені, — їх творець, віддихає глибоко, будуючи образ епічний, образ сили й подивляючої простоти ляконічними способами. Зате мозаїки в Хорі про-

всім коштовного візантійського пам'ятника, без якого італійський Ренесанс не мав би суперника. Бо-ж, без ніякого сумніву: omnis lux ex oriente.

Це не дурничка, що Дуччо вчився в Царгороді, — гіпотеза, що вясняє все мистецтво сїєнського майстра, ще перед Джоттом. Це не дурно інший великий майстер, Чімабуе (якого розмах і глибина переростає всіх італійських малярів) був учнем візантійських мозаїстів, що працювали у Фьоренції та що вплинули на початкову творчість Джотта, учня Чімабуе. Зовсім природно приходиться здогад, що остання фаза візантійського мистецтва пустила паростки в новому Ренесансі навіть в Італії. А все ж Захід погорджує мистецтвом Візантії: все сире, похмуре, бездушне. Це й причина, що щоб обяснити існування мозаїк у Кахріє Джами, винайшли вивернену теорію, ніби то про вплив Італії на Візантію, теорію, що немає ніяких рацій існування, що має свою підставу на тому самому принципі, на суперництві і розбіжності Сходу й Заходу, ортодоксів і латинців. А все ж джерело цих мозаїк ясне, без ніякого впливу Заходу. — Кольорит, (барва) ніколи не були привілеєм Італії, окрім Венеції, що завдячує свій кольорит близькості Царгороду й тисячлітній традиції з Візантією) — композиція, концентрація нових типів і деталей, епічний зміст та емоційна сила — все це зродилось тут, на тому ґрунті, що його історія опустила аж до наших днів...

Контемпліяція — це початок мистецької Візантії. Вона одна дає міру кожного прямування, кожного надхнення, вона є ключем усіх ідей. Це вона зродила порядок у композиції, рівновагу барвних обемів, абстрактне життя, емоцію й образ пластично зреалізований, а не конвенціональну копію природи.

„НАЗУСТРІЧ“ у 1938-ому році

Цим числом закінчуємо четвертий рік видавання нашого журналу. Чотири роки! В історії це небагато, але-ж коли брати під увагу нинішні часи то для літературно-мистецького журналу це великий шмат часу. Ріжно бувало за той час. Ми самі свідомі того, що наша праця не завжди була на однаковому рівні, що були випадки, коли числа нашого журналу не задовольняли читача. Але читач, якого, уста викривлювало незадоволення, напевно не уявляв собі того, як виглядає праця „за кулісами“ видавництва, тобто там, де читач не має змоги заглянути: кільки усяких перешкод, кільки різних недостач, кільки недогод! А все те впливає на вигляд журналу. Та читача це не обходить. Не подобається журнал — він відмовляє його і не хоче читати. Правильно! Ініціатива, щоб поправити справу мусить вийти з Видавництва.

Робимо спробу.

Наш журнал у 1938-ому році виходитиме значно переорганізований, у новому мистецькому оформленні під редакцією колишнього співробітника „Назустріч“

СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

Значно збільшений склад співробітників зпоміж наших найчілїнїших письменників, мистців та публіцистів дасть запоруку, що наше громадянство матиме в „Назустріч“ живий і цікавий журнал необхідний для кожної культурної людини

ВИДАВНИЦТВО „НАЗУСТРІЧ“

*) Нарис цей у виривках вибираємо із розкішно виданої книжки нашого земляка: Gritschenko, Deux ans a Constantinople 1919=1921. Paris 1930, ed. Quatre Vents. Ціна 700 фр. Мистець наш відомий теж як знаменитий візантинолог і своїми працями на ту тему здобув імя у науковому світі. Містимо цей фрагмент з нагоди вистави праць мистця у Львові (грудень 1937.).

клякає одинцем перед образом Богоматері молячись:

„А Ти Божа Мати, будь мойов газдиней; Ти з своїм сином по середині, а коло Тебе Андрій та Іван по боках... Ти дала сина одного а я двоє“.

Отак зачата високим тоном величя симфонія любові землі, вся в дивитримана, кінчиться могутнім акордом свідомої жертви з дітей Марії та Максима з „Синів“.

„Ти дала сина одного, а я двоє“.

Любов землі і той просто магнітний вплив її на ціле життя людини — стрижень, біля якого обносяються сотки дрібніших подій із щоденного життя, майстерним словом описаних Стефаніком. А кожний маленький нарис, слово навіть поодинокі — томи.

Не сила їх в короткому нарисі переповісти а вже понад силу звичайного читача переказати оте багатство прегарних, сильних, зворушливих вражень та почувань, що їх переживається читаючи його твори.

Це хіба мігби переказати другий такий майстер слова як Стефанік.

Миж вдоволяємось тим, що можемо мати такі переживання.

Якобзен у своїй прегарній повісті Ніельс Лигне устами свого героя каже приблизно так:

„Колиб я міг розказати тобі те, що я тут, в душі почуваю... Але ні, не для мене неможливе — бо слова, якими хочу описати стан моєї душі, такі самі, як тоді, коли дивився на воду, що під ледом: там бачиш картини, узори, до яких тільки у сні душа радісно усміхається. А розібеш лід — рукою витягнеш хабазза, що й дивитись не варт на нього“.

Таке саме почування родиться у читача, коли хоче словами переказати всю красу вражень та переживань під впливом лектури Стефаніка.

Дехто каже що трагедія Стефаніка, його творчости, було те, що не писав він великих творів. Великих в розумінні обемистих, менш або більш товстих книг, от так по 200, 300 сторінок.

Справді, вся спадщина по Стефаніку — книга ледви 250 сторінок завбільшки.

Воно правда, що є різні читачі: є такі, що письменник у них щось варт, коли пише книжки „грубі“, тоді є що на вечір взяти до ліжка, за дві години перелістувати, середина випустити, на кінець подивитись, яка доля

судилася героєві повісти і книжка прочитана. Є другі, що навіть так не читають а тільки з вигляду книжки оцінюють письменника, але є ще й вищого автораменту читачі, що для них „цікава“ лектура: сензаційні повісти, перверзні еротика, Вволеси, Марчинські чи т. п.

Для таких читачів Стефанік зо своїми коротенькими нарисами — звичайно — ніщо.

Але ж хто в літературному творі шукає глибокого змісту, мистецтва слова — у творах Стефаніка знайде невичерпні скарби.

Бо побіч змісту глибокого, Стефанік у своїх творах мистець слова.

Не багато є таких, що уміють так прецизно срудувати словом як він.

Бо він, як сказав один наш фейлетоніст — силач слова:

„Мова як залізна штаба. Лежить собі при битім шляху. Багато пробує з неї взори робити та не вдається. І тільки часом підійде силач до неї; штаба й йому не піддається легко. А тоді він пригріє її жаром свого серця, розпече до червені, залізо м'якне як віск а він гне і гне. А зпід його пальців виходять взори, яких очі не бачили“.

Такий силач слова — Стефанік.

Твори Стефаніка як старе вино: хоч небагато його, але божеське тепло жилами розсилає.

Стефанікова творчисть — то література писана

Вона існуватиме, житиме доти, доки існуватиме наш народ, доки існуватиме культурне людство.

До безтими закоханий у життя Вергарн в одному із свої хтворив каже: *Toute la vie est dans l'enos!*

У вільному нашому перекладі цього поетичного висказу скажемо:

Правдиве життя, його суть — у постійному взлітанні в гору.

Тільки в цьому вічному взлітанні і є сенс життя.

Тільки для нього варто і треба жити.

Про це взлітання певно й думав Стефанік, коли в „Мойому слові“ писав про себе:

„А крила гояться і я знов лечу до сонця, до щастя“.

Творчисть Стефаніка у тому вергарнівському взлітанні — ступінь.

Тож варто й треба читати Стефаніка.

*) Роман Купчинський — „Силач“, Діло“ з 8/12 1936.

ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРА ДУЧИМІНСЬКА

В Олени Кульчицької

Я дуже зраділа, коли свого часу приїхала на зїзд музеологів до Перемишля, а на двірці стрінула мене п.

но стіни вкриті вартісними образами. П. Кульчицька, це універсальна людина. Ніяка робота їй не чужа. Усе

Олена Кульчицька.

Олена Кульчицька, як свого гостя на час зїзду.

У пань Кульчицьких була я вже кілька разів, але лише в характері кількогодінного гостя. У великому багатстві різнородного мистецтва в їхньому домі годі було як слід розглянутися і полюбуватися артистичним оточенням за короткий час сфїційних відвідн. Хотїлося теж пізнати Кульчицьку у буденному житті, яке в мистців таке різне від звичайних людей.

Та в домі Кульчицьких буденности немає. Хоч би при найбільш прозаїчному занятті у її руках, та виконанні вичувається стопроцентову артистку. Між у якому Кульчицька уладила своє життя, є глибоко мистецьке. Тут повна гармонія високомистецьких заінтересувань з буденною: все в час, все в своєму місці. П. Кульчицька дуже точна і в неї глибоке замилування порядку і незвичайне почуття обов'язку.

Дивна гармонія різнородної обстановки. Ліжка — і в цій же кімнаті ткацький варстат, на якому повстають відомі килими Кульчицьких. Олена дає проект, Ольга виконує. Уся дерев'яна обстановка — проекту і помислу самої п. Кульчицької. В другій кімнаті кожний кут це інший світ, а все разом творить мистецьку гармонію. Очевид-

вміє, все введе гарно, почавши від високомистецьких праць пензлем, аж до домашніх справ. Все зрівноважена,

О. Кульчицька.

(Пряха (дереворит).

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ
НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ
БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА
ЯКИМ Є
КНИГА ЗНАННЯ
УКРАЇНЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЮПЕДІЯ
ЗАМОВЛЯТИ
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМІЯ

разитися на його гнів. О! Вона добре знала гордість мистців.

Місс Марта почала носити в будні свою шовкову блюзку в блакитні горошки. У своїй кімнатці за крамницею, вона приготовила собі якусь таємну, чародійську масть і нею набожно щодня смарувала собі обличчя.

Одного дня, як звичайно, покупець флоклар на прилавок свою ніклевку п'ять центову монету та зажадав двох черствих бохонців. Підчас коли Місс Марта сягала на полицю за хлібами, на вулиці счинився заколот і важке авто вогневої сторожі переїхало з грюкотом та ревом сирен пәпри крамницю.

Покупець кинувся до дверей щоб побачити, що там сталося. Місс Марта під впливом того надхнення використала нагоду.

На долішній полиці за прилавком лежала грудочка свіжого масла, що його десять хвилин тому приніс молочар. Ножем від хліба вона надкrojла оба бохонці, вложила там добру пайку масла і знов затулила їх.

Заки покупець відвернувся від дверей Місс Марта вже обв'язувала готовий пакет мотузком.

Коли він врешті відійшов по незвичайно милій балацці, Місс Марта всміхнулася до себе, однак не без якоїсь неясної тривоги.

Чи вона повелася надто визивно? Чи він не образиться? Хіба ні. Нема мови харчевих товарів, так як є мова квітв. Масло хіба не могло бути символом нескромної, недівочої визивности.

Її думки безнастанно кружляли довкола цієї теми. Вона уявляла собі його вираз, як він відкриє її підступ.

Він відкладе свою палітру й пензлі. Він малює образ, де перспектива без закиду. Він відступить врешті від станка, щоб спожити свою марну вечерю з сухого хліба й води. Надкrojть один з бохонців — ах!

Місс Марта зарум'янилася. Чи згадає він руку, що вложила там масло? Чи він...

Дзвінок при входових дверях сильно задзвонив. Хтось галасливо ввійшов до середини.

Місс Марта вибігла до крамниці. Застала там двох мужчин; один був молодий, курив люльку — він був їй зовсім не знаний. Другий був „її“ артист.

Його обличчя заливала кр'в гніву й обурення, капелюх зісунувся на одно вухо, а зпід нього вилазило в безладді розкуйовдане волосся. Він дико погрожував п'ястками Місс Марті. Так, Місс Марті!

„Думмкоф!“ верещав він до неї; „Таузенддоннер!“ — чи щось таке по німецьки.

Молодий чоловік намаювся відтягнути його.

— Я не піду! — сердито боронився той. — Не піду, доки не скажу їй!“

Він гримав п'ястком у прилавок Місс Марті, як у бубон.

— Ви мене знищили! — його сині очі кидали лискавки зпоза

окулярів. — Я вам кажу, ви стара нахабна кітка!

Місс Марта немично приперлася до своїх полицок, поклала одну руку на свою шовкову блюзку в блакитні горошки. Молодий чоловік схопив тамтого за обшивку.

— Ходіть уже. Ви досить сказали! — Він насилу витягнув його з крамниці на вулицю, і знов вернувся до Місс Марті.

— Може вам треба вяснити, пані, що сталося, — почав він клопітно, — Це є Блумбербер. Він архітект рисівник. Ми працюємо разом в одному уряді.

— Він уже три місяці працює над проектом на новий міський ратуш. Ви може знаєте, що на цей ратуш оголошено конкурс. Саме вчора він витягнув тушем обрис. Перше робиться рисунок олівцем, відтак витягається його тушем, а коли він готовий, тоді вимазується знаки олівця черствим хлібом. Черствий хліб ліпший, як індійська гума.

Тому Блумбербер купував тут усе черствий хліб. Гм — сьогодні — но — ви ж самі знаєте — масло зовсім не надається — тепер пляном Блумбербера можна б хіба перекладати закуски.

Місс Марта вернулася до своєї кімнатки, за крамницею. Вона зняла свою шовкову блюзку в блакитні горошки й заступила її старою брунатною, що вживала на будні. Чудодійну масть на обличчя вона викинула крізь вікно до бочки з відпадками.

О. Кульчицька.

В церкві.

стю мистецьку техніку різних ділянок, як: малярство, рисунки, дерево і міде-рит, емалія, килимарство та моделювання в скульптурних матеріалах. Відтак враз зі сестрою Ольгою (яка до сьогодні є її вірною приятелькою і помічницею) відбула подорож по Європі, присвоюючи собі це, що мистецтво дає рису європейської культури.

По першій своїй виставі в 1908 р., в польському „Товаристві Штук Красних“ образи її були відтак, ще на ба-

спричинило їх кількоразове арештування, а навіть тримісячну тюрму в Барановицях.

Тепер Олена Кульчицька працює як професор у двох гімназіях у Перемишлі. Цікавиться також, оскільки дозволяє час, ще й суспільною працею.

Як же гарно доповнюють себе обі сестри Кульчицькі! П. Ольга Кульчицька є учителькою практичних за-

О. Кульчицька.

Бабуня.

АРЕТА

Блудний батько

Присвячую о. Юліянові Дзеровичеві.

Східне вікно горіло рубіном, південне блідим топазом. Буз ранок. Довкруги снігався травень.

Андрій Орішний встав з ліжка й всміхнувся. Та не до чудового ранку. Він вірив у сні й вірив у те, що коли снився йому його бувший учитель Юліян Бігус — буде мати щасливий день. Саме такий день мав бути сьогодні.

Взвів на ноги чоботи, порскаючи обмився до пояса, одягнувся, забрав кріс і так вийшов до другої кімнати снідати. При столі стрів жінку й сина вже також зібраного до школи. Всі були в добрих настроях. Чеслав їв сьогодні без принуки, дістав похвалу від батька й аж пікав з радости, хоч це йому як учневі середньої школи ніяк не підходило. Вийшли опісля разом на двір і зараз розійшлися. Чеслав до школи, Орішний до недалекого будинку, де містилася місцева поліція. Комеданта й товаришів ще не було, але Андрій взявся відразу до праці. Багати досвідом й дуже спосібний, був правою рукою свого настоятеля, робив звичайно за себе й за нього.

Години минали. Минув час почти. Нічого досі не зайшло такого, з чого Андрій міг би радіти. Та за момент покликали його до шефа, а той вручив Орішному іменування на команданта поліції в більшому місті.

Орішний зараз побіг до дому та казав робити приготування до виїзду. Роботи було гук, але серед радости все видавалося іграшкою. Навіть жінка Орішного пані Нана з утіхи забуваючи про свою роллю великої дами забралася зі запалом до праці. Андрій зразу виліз на стрих і подавав служниці що цінніші річі, щоби забирала на долину. Він любив працю і ситематику, тому крок за кроком переглядав кожний закуток. Коло комина завважив малий куферок. Пізнав його зараз. Кілько років тинявся з ним по різних місцевостях від хвилини, як пішов зі села, доки не став жандармом. А і тоді ще служив, доки Нана не викинула його ось тут на відпочинок. Пережив і війну. Тепер лежить старий і ще робить службу. У ньому повию паперових шпарталів.

Андрій виняв з кишені жмут ключів і відчинив замок. Було пізнати, що тут нераз господарили миші, що давно повигризали собі догідні входи й виходи. Орішний сів на бочку обернувши її дном догори. Ділив усе на дві частини. Одну щоби спалити, другу щоби сховати. Награпив на любовні листи від своєї жінки, дальше на листи малярки, з якою жив за війни пів року, то від чешки, малої білявки, яка його може таки на правду любила. Дивувався, що достояли до того часу, не вважаючи на його велику обережність й сприт Нани. Розсміявся. Вона ж знала лише свою рідну мову. Переглядав дальше. Перед очима снувалися спомини, але самі веселі, радісні. Згадав кілька ночей провів на гулянках, кілька мав жінок, що дивилися у нього мов у сонце, а між якими не бракувало справжніх дам з товариства.

Багато пережив, багато бачив. Та має одне вдоволення: все з кожної ситуації виходив переможно. Зі всього вмів викрутитися, ніколи не стратив даром грошей, а навпаки зібрав чимале майно.

А ось досить невиразна знимка семирічного хлопчика з підписом „Андрій“. Знимка пахла чимсь дивним, а Орішний знав, що це васильок. Марта так люби-

ла те зілля. Й він побачив у різному, наче дійсність, спогляді волошкові очі Мірти її запашний вінок на голові, а надівсе чарівні весняні ночі проведені в розцивленому саді. Він був тоді ще дуже молодий, Марта трохи старша. Любив згадувати ті часи ще й досі. Ніяка жінка опісля не дала йому так багато вдоволення. Пішов потім від неї і вже не стрічався. Лише по семи роках, коли Андрій був уже жонатий, прийшов лист. Властиво не лист, а знімку ось тут більше не загляй його власноручним підписом „Андрій“. Тоді Андрій сховав знімку ось тут, більше не заглядав до неї й забув про все.

Тільки років минуло... Сягнув останній раз у скриньку. Самі куски непотрібу! В руці остала лише обгортка зі старої біблії, яку Андрій дістав учнем у своєму селі за „визначний іспит“. Обернув на другу сторону. Там була дописка з підписом учителя Юліяна Бігуса, до якого Орішний ще й досі чув щось у роді сентименту. Дописка була вже поліняла, але ще не затерті букви. Можна було ще виразно відчитати чудовою каліграфічною кирилицею виписані слова 136 псалому: „Нехай приліпне язик мій до піднебіння мого, нехай усне правниця моя, якщо забуду тебе, земле моя рідна“.

Андрій читав, а в міру читання лице його заливалось червоною краскою. Багато разів читав ті слова знав їх напам'ять та перший раз зрозумів їх щойно сьогодні... Але досить міркувань! Кинув обгортку на купу непотрібних паперів і казав їх спалити.

Минуло шіснацять років. Андрій перестав від якогось часу вірити у сні. Його життя пліло одноманітно. Він часом чув, що починає старітися. Часто любив тепер сідати на терасі виллі, читати часописи, споглядати на вулицю, де все кипіло життя, любив слухати розмов вуличників, кам'яничних сторожів, перекупок.

А мав чудовий слух. Хлопці вже це знали. Та сьогодні гурорили спокійно. Андрій не було на терасі.

— Ти бачив, Миколо?

— Замітай гарно! Ніби що чи бачив?

— Те, що до Орішних знову принесли скриньку помаранч. А тепер несе хтось вино. Заложуся, що також до них.

— Ну то що, вони багаті!

— Тато каже, що не стрічав таких людей. Ніякі пані так вибажливо не ідять.

Чоловік з кошом фляшок відчинив хвіртку й попрямував до виллі.

— Або вони пані? — відізвався Богдан Мартинюк, син коміняря. — Мій тато казав, що більших доробкевичів не бачив на світі.

Замовкли, бо виходив чоловік з порожнім кошом, а недалеко появилася старший елегантний пан з трохи зясравою краваткою. Недбало відклонився хлопцім і перейшов через хвіртку до городу. Микола штуркнув значучо Влодка. Мартинюк подивився вслід за Орішним і піш в дальше. Оба сини кам'яничного сторожа завзято замітали хідник.

Орішний відчинив входні двері й зморщив зразу ніс. Вже в перредпокою було знати, що куховарка приготує на вечерю. Запах смачних страв розходився по всіх найдальших закутках хати. Цього було досить, щоби Андрій стратив добрий настрій.

— Ціле щастя, що не прийшов

зі мною інженер — подумав ідуци сходами до своєї кімнати. — Годи допроситися Нани, щоби на все більше вважала. Ніколи не може бути в нас так, як у людей.

Вложив у замок ключ, а згсдом засвітив світло. Все замерехтіло в кімнаті. Дорога обстановка, картини немов напошувалися щоби звернути на них увагу. Андрій сів важко у вигідне крісло. Не любив цієї кімнати, як зрештою кожної іншої. Скільки грошей вложив він, щоб зажити як пан, а всеж вийшло не те. Це він чує. Правда, хто з гостей увійде, той подивляється, як він розкішно живе, але тут щось бракує. Це не те, що він бачив хочби у Гринкевичів, хоч там хата у троє менша, а меблі просто тандита. Андрій встав, перейшов у другі кімнати та позасвічував світла. Всюди було переладовання річей, разів лихий добір красок, невміле зіставлення дорогих, люксусових предметів з дешевими ярмарочними, чи хочби зі штучними п'яперовими цвітами. Та Орішний не міг тут нічого помігти. Він не визнавався в тому, лише чув, що брак чогось, брак гармонії сказав би, коли б знав, де те слово вмістити. Сів знову у своїй кімнаті. Був невдоволений властиво без ніякої причини, може тому найбільше, що з роками привик вдавати змудженого, або й тому, що справді був змуджений безділлям. Бо все вже має. Має розкішну виллю, дві каминиці, що дають поважний дохід, купити ще трохи землі та хату, щоб літом жити вигідно на селі та бути від нікого незалежним. Сина вже теж вивів у люди. Вже три роки як сам на себе працює. Заробляє прегарно, але й видає несогріше.

Це на правду цікаво, куди він подіває тільки грошей? Та за останній рік Андрій вже не післав йому ні сотика. Хай вчиться жити ошадно, хай не їздить по світі, не ходить по нічних л'юкалях, може й директором банку стане.

А Нана? От як баба. Йї одне в голові: ніколи не показатися не паном. Що правда вони обоє лише у тому випадковій погоджується, але чогож від неї бажати? Господиня не найгірша, варити вміє, посаг мала, а те, що трохи переборщує в ролі великої дами хіба комуся шкодить? Ніби все в порядку. Орішному вертав добрий настрій.

Запримітив на столі китицю яскравих туліпанів, що свіжі, недавно зірвали, стояли у воді.

— Весна вже — подумав. Витягнув руку і доторкнувся холодних, вогких пелюстків. Аж дивувався сам, що така забава робить йому приємність. Звичайно не звертав на цвіти уваги. Присунув флякон блище до себе, і зачув давно забутий запах васильку. Одна одним тоненька стеблинка замішалася поміж цвіти хто зна звідкіля в цю пору року.

Орішний спішно поклав цвіти на місце й зійшов на вечерю.

Жінка подала йому депешу. Син вертаючи з відпустки задержиться у батьків. Ще має кілька днів вільного.

Продовження буде.

Чар Лемківщини:

„В ГРАНАТОВИХ ГОРАХ“

Михайла Романишина

Замовляти в Книгарнях і в „Назустріч“

Ціна 2 зол.

гатьох польських виставах (Краків, Познань, Варшава) де стрінулася з повним признанням. У 1913 р. вона взяла участь у виставі малярів усіх українських земель у Києві. Там здобула собі одно з перших місць і це її підбадьорило до дальшої дуже інтензивної праці.

В 1914 р. виїздить Кульчицька на еміграцію до Відня де дуже багато працює. Там же у 1916 р. бере участь у малярській виставі з повним успіхом.

По повероті до рідного краю, пригадується двома виставами у Львові (1919 і 1922 р.), на яких загаль мав нагоду пізнати її доробок на еміграції.

У переломних хвилинах визвольної боротьби та пізньої загальної духової депресії обі пані Кульчицькі беруть участь в активній праці. Це й

нять в Інституті для дівчат. Її ціллю є дати такі важкі підвалини до культурного домового життя, до організації домашньої праці. Ділянки в нас ще недоцінені і занедбані.

Мило було гостювати у такому вірцевому домі і в таких широкх, гостинних газдинь. Хвилі перебути в їх товаристві, я зачисляю до одних з найкращих. Скільки ми перебалакали цікавих, актуальних тем, до яких підхід в них здоровий, реальний без зайвої голословности. Мало слів — багато праці — це клич життя обох пань Кульчицьких.

Цей мій спомин хай залишиться висловом подиву і пошани для такої важкої праці, як мистецька, будь-що-будь — на провінції, далеко від мистецьких осередків.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

ШТОРМИ І ВІДПЛИВИ

Кораблі одплили на грозливі моря.
Не вернутися їм до затишного порту!
Ані в бурі, ні в смерті смаглявий моряк
не ззиватиме помочі Бога ні чорта.

Не однако ж: лежати під тінню дерев,
чи між спльотами мрій і коралів,
де, замісто колібрів і мев,
риби линууть крізь синє роздалля?

І дивитись, як вічність пливе
понад нами, на буресних хвилях,
як спливає нечутно здавен
загорнувшись в широкі вітрила.

Десь коханки потоки пожалісних сліз
вливатимуть в муть гомінкого примор'я.
Що ж! Судилося! Геї, а куди понеслись
наша радість, кохання і горе?

НА ЯЛИНКУ найкращий і найцінніший ДАРУНОК

це КОМПЛЕТ Бібліотеки „ДІЛА“ вартости зол. 39 ТІЛЬКИ за зол. 25.—

Поодинокі ціна	зол.
Ірина Вільде: Химерне серце — новелі	1.20
Улас Самчук: Віднайдений рай — новелі	1.60
Софія Яблонська: З країни опію і рижу — репортаж з Китаю	2.—
Д. Оревілі: Чортиці — новелі	2.—
Он. Балзак: Чародійна шкіра — повість	2.—
Василь Масютин: Два з одного — 2 — томи — повість	3.60
Ольга Кобилянська: Апостол Черні — 2 — томи — повість	3.60
Кнут Гамсун: Під осінніми зорями — повість	2.50
В. Будзійовський: Як чоловік зійшов на пана — повість	2.50
Сальваторе Фаріна: Любов сповита брехнею — повість і новелі	2.—
Володимир Бірчак: Золота скрипка — новелі	2.—
Юрій Косач: Княбок Аріяди — Новелі	2.50
Іван Зубенко: Квітка на багні — повість	1.50
Федір Дудко: Дівчата очайдушних днів — оповідання	2.—
Богдан Лепкий: Три портрети — спомини	2.20
Новелі Дев'ятох: Чорна Індія „Молодого Музи“ — новелі	2.—
Фр. Аляхновіч: 7-літ на Соловках — спомини засланця	1.20
Ілько Борщак: Наполеон і Україна — істор. студія на підставі невідомих документів і ілюстрацій	2.50
Замовляти: „ДІЛО“ — Львів, Ринок 10. Почтова пересилка 30 сот.	
ХТО ЗАМОВИТЬ ЦІЛИЙ КОМПЛЕТ НЕ ПЛАТИТЬ ПЕРЕСИЛКИ.	

10 літ журналу „Коопераривна Республіка“

Появилось грудневе число економічно-суспільного місячника „Коопераривна Республіка“, яке закінчує 10-літній період видавання цього органу. На зміст цього числа склалися м. ін. статті: проф. В. Тотомянца на дуже болючу тему „Небезпека зматеріалізування кооперативного руху“, сеніора кооперативного руху д-ра Костя Левицького: „Наша кредитова політика в минулому і сучасному“; д-ра І. Вітановича: „Дослід над селом“, актуальна редакційна стаття на тему протиукраїнської агітації та переслідувань української кооперації на Волині, огляд господарської конюнктури в Польщі.

З приводу 10-ліття журналу Редакція дає огляд праці за десять літ, список співробітників за 10 літ та 17-ти книжок, що появилися при „Кооперативній Республіці“ як відбірка з неї. В книжковому додатку закінчено саме друк гарної праці проф. В. Січинського: „Нариси з історії українського ремісництва“ (зілостраціями). В 1938 році редакція починає в цьому додатку друк перекладу книжки Ш. Жіда п. з. „Солідарність“.

Передплата „Кооперативної Республіки“ за рік виносить 12 зл. (знижена 8 зл.).

В 1940 р. міняє сто років від появи книжки, яка зробила нас народом — бо ж 1840 р. появилсь славноий

КОБЗАР ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
До того часу Український Науковий Інститут у Варшаві видасть повне видання творів Генія України в 16 томах

Досі вишло 10 томів (II, III, IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XIV). Можна видання **передплачувати**, і то за вс 16 томів — 40 зл. (у книгарському продажі — 64 зл.), по 2,50 зл. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., доставатиме книжки в паперовій оправі.
Передплату слати:
Чекове **konto П. К. О. в Варшаві 28,670.**

Приймаю пацієнтів у моїм **Заведенні у Львові**, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73. від 9—1 і від 3—6:30, в неділю і свята за попереднім заповненням. П'яльниця, золоті, платинові і емальовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

Большевицький роман з часів української визвольної боротьби. Накладом „Державного літературного видавництва“ вишов у світ роман Семена Скларенка „Шлях на Київ“. Сопітські рецензенти називають цей роман „першою серйозною спробою в українській літературі правдиво віддати події тих днів“. Роман охоплює період з грудня 1918-го до лютого 1919-го року, тобто часи Директорії. Розуміється чимало сторінок присвячено совітському „героеві“ — Шарові, овіяному ореолом безстрашного полководця, прозорливого большевика — переможця над „петлюрівськими бандами“. Центральною постаттю роману є „середняк“ — Сила Жердяга — „петлюровець“, що з часом „прозоріває“ та стає большевиком. В романі фігурують Петлюра, Венниченко, Швець — очевидно в тому освітленні, як того було потрібно большевицькому письменникові. Роман ще не закінчений, бо має вийти і друга його частина.

СТЕПАН КОНРАД

МОЛОДЬ ПЕРЕДМІСТЯ*

Передмістя... Пообдуплювані доми, шопи, деревляні лати... Робітники, вуличні торговці, ремісники, дрібні купці (переважно жида), бюролісти... Ось тло, на якому виступає яскраво молодь передмістя та її родини.

Родини передмістя можемо поділити на групи. До першої належать безробітні. Їх мешкання переважно однокімнатні, з одним вікном, темні й вогкі, без каналів, перелюднені (понад 6 осіб). Недостача ліжок, одягів, білля, чистоти. Родинні відносини: батьки не живуть, опустили родину, стражили працю або живуть з доривочної праці. Матері борються за удержання родини доривочною працею та жебраниною. Тут не думають про будучину дітей, тут йде боротьба за сьогодні. Зарібки виносять 15 до 25 зл. місячно. Відживлювання дуже зле.

Друга група це родини абсолювентів вселюдних шкіл — переважно нижчі урядники, ремісники, кваліфіковані робітники. Зарібки батьків виносять 120 до 200 зол. Та й тут мешканці відносини подібні, хоч трохи кращі, під оглядом спання: одначе 45% молоді не має окремого ліжка, відживлювання краще. Чистота більша. Та це не значить, щоб обі ці обставини вистарчили.

Характеристичне для обох груп те, що вони не відчуввають потреби кращого мешкання та ставлять на першому місці потреб гарний одяг, що уможливило „показатись між людьми“.

Що торкається науки, то у родинях, що живуть з доривочних допомог та зарібків, діти перестають ходити до школи вже від 2—3-ої класи, бо... вчилися зле, були голодні, не мали книжок та шзитків, обуви та одягу, нездужували на лишай з бруду, египетське запалення очей та переступили обовязуючий шкільний вік.

Небагато користає ця молодь і з позашкільної освіти: стається учитися з молодшими від себе, не знає де записатись, чого вчитись, не має енергії й витривалості, легко зражується. Коли одержить працю, не має часу на науку, е перемучена.

Серед абсолювентів вселюдних шкіл е, правда, вищий інтелектуальний рівень, але й тут е часто спроби вчити-

*) Дуже добру працю А. Одерфельдунів: „Молодь передмістя“ поручаємо усім, що цікавляться справою виховання нашої молоді.

ся у середніх чи фахових школах, що допроваджують молодь передмістя до легкої резигнації з усякої дальшої освіти. Рідко хто тут свідомий того, чим хоче бути; переважає „чекання на працю“ й марнування часу без плянів на майбутне, без розвитку культурних потреб, без науки, якогонебудь звання. Тут творяться цілі кадри невикваліфікованих робітників. Хватає за кожную працю, щоби лише заробити на життя. Та ця тимчасовість, що триває довго, творить байдужість до усього, що не личиться з сейчасовою поправою існування, або бодай в найблищому часі.

І тут лежить причина безнадійности, недостачі віри в овочі зусилля. Коли б були вигляди на „кращу будучність“, ті хлопці вчилися би навіть у важких матеріальних обставинах. Але е й такі, що мають спромогу та не хочуть дальше обрзуватись, краще йдуть до кінатру, до цирку, радше читають щось сензаційного з „кримінальної літератури“.

До бібліотек, на курси, до суспільних організацій їх не тягне. Збільшення числа тих невикваліфікованих робітників це вже суспільна недуга: найгірший вислід безробіття.

Е серед цієї молоді такі, що ще ніколи не працювали, не належать до ніякої організації, ні до читальні, не управляють спортом, не мають ніяких замілювань.

Ми переконані, що ПАПЕРЦІ І ТУТКИ (повноватки) „КАЛИНА“ є найліпші

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

ЗЛОВЖИВАННЯ

Після другої дії прем'єри в одному з віденських театрів серед публіки почувалися гострі слова критики, з якими все ж не погоджувалася більшість, що гучними оплесками викликала автора. Коли оплески не припинилися, піднеслася куртина а на сцені з'явилися два актори з автором, що кланяється і дякує за признання.

Нараз якийсь старший, незадоволений добродій в середніх рядах кісрел витягає з кишені ключ від брами дому

і зачинає на ньому голосно свистати. Пригляньтесь, панове, тому чоловікові — каже автор до артистів, показуючи на нього пальцем — перший раз дала йому жінка ключ від брами до руки і вже ним зловживає.

СУМНІВНА ВИТРИВАЛІСТЬ

Англійський генерал, лорд Кіченер, був противником подружжя. Тому й не любив, як його підвладні женилися. Коли одного разу просив його один старшина про відпустку на весілля, Кіченер сказав:

— Служить ще рік, а як і тоді ще захочете женитися, дістанете відпустку і ніщо вже не стане вам на перешкоді! По році старшина зголосився і повторив своє прохання. — Подивляю вашу витривалість і даю вам відпустку — сказав генерал. — Але-ж я не женюся з тією самою, тільки з іншою — відповів старшина. Після цієї науки Кіченер ніколи не виставляв старшин на пробу, але коли котрийсь з них женився, генерал бурмотів під носом: — Нехай кожний сам себе винуватить за своє нещастя!

БОРІДКА

Кромвель привитав молоденького данського посла Розенкранца словами: — Чи ваш король має більше таких вчасно дозрілих політиків, як ви? Та-ж вам щойно зачинає рости борідка. Розенкранц відповів: — А все-ж вона багато старша від вашої республіки.

СМІЛИВА ВІДПОВІДЬ

Одного наемного вояка приловили на крадежі. По думці тогочасних законів загрозувала йому за те кара смерті. Вартість украденого предмету осітили на одного талара. Вояка засудили на смерть через повішення. Коли його вели під ескортою на місце страчення, стрінув його генерал, який його судив і засудив на смерть, і заговорив до нього словами: — Треба тобі було бути таким дурним, щоб для одного талара наражував своє життя тільки для 19-ти фєнігів. Ця притомність ума і смілива відповідь та готовість на смерть урятували воякові життя.

ДВІ ВІДПОВІДИ

Перед трибуналом в Руан відбувалася розправа, в якій як свідок з'являв Олександр Дюма, син.

НОВИНА!

ЦІНА ЖИТТЯ

збірка лікарських нарисів, якої автором є лікарка-письменниця Д-р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Нова, небуденна тематика, важливі проблеми народин, житт'я й смерти в мистецькій літературній обрїбці й вибагливому зовнішньому оформленні—це прикмети книжки, що є рідкою появою на нашому книгарському ринку.

Окладинку і численні ілюстрації в тексті виконав мистець Микола Бутович. Книжка друкована на прегарному папері— 250 сторін 8-ки коштує 3 —зол. Набувати у всіх книгарнях

ЧАРІВНА УКРАЇНА

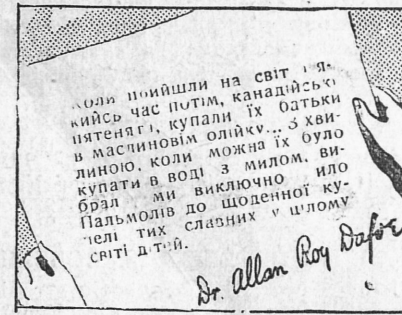
Історичні оповідання ЮРІЯ КОСАЧА

Книжка видана по європейськи стане окрасою кожної бібліотеки. Стор. VIII+142. Ціна 3 зол.
Замовляти: В-во Дзвони, Львів, вул. Японська 7. П., або М. Д. Добрянський, Львів, вул. Піскова 28. П. Хто замовляє книжку просто на подані адреси, не платить за порту.
Вітмики з рецензій: „...Оповідання Косача це просто насолода. Перш за все читача вдярає аромат української мови, якою автор по мистецьки володіє. Всі постаті надихані саме тими операми української землі, з кожного слова, з кожного рядка, зноситься цей аромат чорнозему, надихані ним події, живуть ними постаті... І не диво, хоч як гарна ця „Чарівна Україна“, здається вона нам ще кращою“. (Новий Час, 22. XII. 1937.).

Цікава історія канадських п'ятенят

28. травня 1934 р.і П'ятенята, що прийшли на світ два місяці передчасно зацікавили плий світ.

Опіку над здоров'ям і гігієною славних П'ятенят довірено лікарям спеціалістам.

А яких нема здоровіших, шасливіших дівчаток, як канадійські П'ятенята. Деся Івонка, Емілька, Аня і Маруся.

МАМО! Уживай також до купелі Твоїх дітей Пальмолів, мила вибраного для делікатної шкіри канадійських П'ятенят, для яких усе вибирають у найліпшому гатунку. Ви також, гарна Пані, коли хочете, щоб Ваша пера зберігала молодечий чар, уживайте до липи і купелі мила Пальмолів. Бо мило Пальмолів є вироблене на маслінової олії, який є найліпшим засобом для збереження молодости і свіжости пера.

На запитання предсідника, яке його звання, Дюма відповів: — Якби я не був у родинному місті Расіна, то сказав би — драматичний автор. Після нього з'являлася якась артистка одної паризької сцени. — Коли її запитали про звання, відповіла: — Якби я не була в місті, в якому спалили Йоанну д'Арк, я сказала б — дівця.

ТАЙНА ТВОРЧОСТИ

В цілому світі знали і подивлялися феноменальну літературну плодovitість англійського письменника Едгара Вволеса, автора сенсаційно - кримінальних повістей. В Англії багато людей знало про те, що та плодovitість тільки тому можлива, що Вволес сам винаходив тільки помиси, а виконання доручав іншим добре платним стилістам. В Лондоні ходила на цю тему така анекдота:

Одного дня Вволес стрічає на вулиці редактора повістєвого відділу щоденника „Таймс“ і після привітання питається: — Чи ви читали вже мою останню повістє? — Ще ні — відповідає редактор — а ви?

Не забудьте післати даток на нагробник мистця **Василя Крижанівського**

НАЙЛІПШ ПАСПА ДО ВЗУШНЯ ЧИСТИТЬ Й КОНСЕРВУЄ ШКІРУ

ЛЕГАНТ

Львів

Кордешького 51. тел. 60-04

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки заготовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщують тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Учительський Календар на рік 1938-ий. Накладом „Взаємної Помочі Українського Вчителства“. Львів, 1938.

ПОЕЗИЯ ПОВІСТЬ, Оповідання, НОВЕЛЯ

Юрій Орест. Під Львовом плуг відпочивав. Історична повість. „Українська Культурна Скарбниця“. В-во „Батьківщина“. Львів, 1937.

Галина Журба. Революція йде. Повість. „Українська Культурна Скарбниця“. В-во „Батьківщина“. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, КРИТИКА

Ларіон Свенціцький. Пушкін. Доповнена відбитка з „Нашої Культури“. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Ілько Борщак. Наполеон і Україна. З невідомих документів із тогочасними ілюстраціями. Бібліотека „Діла“. Львів, 1937.

ЕТНОГРАФІЯ

Д-р Володимир Кубійович. Матеріальна культура села Жукотина турчанського повіту. Відбитка з „Літопису Бойківщини“. Самбір, 1937.

Степан Шах. Реформа шкільництва.

ВИХОВАННЯ, ШКІЛЬНИЦТВО

Погляд на її ціль, прояви й організацію. Відбитка із „Звідомлення Виділу Т-ва „Кружок Родичів“ при Держ. Гімн. з українською мовою навчання в Перемишлі за шк. рік 1936 (7). Перемишль, 1937.

РЕЛІГІЙН ІВДАННЯ

О. Маркіян Марисюк ЧСВВ. Митрополит Йосиф Веламин-Рутський. В 300-ліття його смерті. Бібліотека релігійної освіти. Накладом ОО. Василіянів. Жовква, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Едвард Жарський. В здоровому тілі здорова душа. Спорт на селі. Бібліотека для молоді. „Ранок“. Видавець Іван Тиктор. Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Ст. вет-лік Сававко. Дещо про лікування тварин. Бібліотека „Народньої Справи“, „Рідне Слово“. Видавця Іван Тиктор. Львів, 1937.

В-Коу: Країна вишні й меча. В-во „Дешева Книжка“. Львів, 1937.

Максим Вергун. Большевицька революція. В-во „Дешева Книжка“. Львів, 1937.

ТЕАТР

Юра Шкрумеляк. Святий Миколай у селі. Сценки, деклямації та пісні. „Український Театр“. Видання книгарні Наук. Т-ва ім. Шевченка. Львів, 1938.

Тедор Курпіта. Небесний гість. Святомиколаївська картина для молоді. В-во „Універзум“. Львів, 1937.

РІЗНІ

Календарець Пресвятого Ісусового Серця на 1938 рік. Річник ІІІ. Жовква, 1937.

ЖУРНАЛИ

Українська Музика. Рік І. Ч. 9—10. Листопад—грудень 1937. Стрий.

Добрий Пастир. Тримісячник присвячений церковним і богословським справам. Рік VII. Ч. 2—3. 1937. Станиць славів.

Пийте знакомите львівське пиво!
 Попираючи цей бровар даєте одночасно працю нашим робітникам

МИХАЙЛО РОМАНИШИН

Три майстри

То було їх трьох, славних на всі гори майстрів.

Перший з них, то кремязний будівничий Петро Саванич, рудий, як під осінь медвідь, ніколи не підстригав рудої гирі, що спадала йому на плечі покрученими сплавами, а зате брив коротко стирчавий вус і веснянкувате лице. То був з уроду майстер, не вчився в нікого ніколи, але зате майстром був йому сосновий ліс, а майстровою полонина.

А в серці тягу до різьбачки носив Петро Саванич ще тоді, як пастушком з сопілкою пішов у полонину ватагувати. Батьків різьбач був гострий, він ним стинав молоду сосну, карбував у квадраті і будовав церквці-мініятури. Бо його тягло лиш до таких будов. Хати ставити не хотів. І він з початку будовав свої церквці на одну баню, відтак попробував додати другу, а за рік збудував на п'ять.

На чотирнадцятому пішов газдувати, але до ріллі не тягло Петра Саванича. До будов його тягло, до церкв струнких, різьблених. І не минули ще його парубочькі роки, як він будовав церквці на всі гори найкращі. І була йому за те слава і між людьми пошана, бо майстер був найперший, будівничий Петро Саванич, як мав на осені двадцятвосьмого року життя кучеряву гирю і мазолісті, кремязні руки.

Юрко Грицан прийшов у село вже старцуном. З якого походив роду і звідки, ніхто про те не знав і не питався. А, що держав просто хребет і волів дивитися на верхи гір, чим на землю, полюбили його скоро гордовиті парні і прийняли до компанії. Скоро й дівку йому висатала, найпершу між дівками гульницью, але не найпершу газдиню, бо то й Юрко Грицан не коженно зважав и ачесту сорочку, головне, щоб була вишивана у його взорі.

Бо то Юрко Грицан страшенно любовався у вишиваних взорах. Хай то будуть сорочки, плахти, сердаки, обрусі, рушники, навіть зрібні до носа хустинки, все мусіло кравечком пишнитися від узорів.

А в хаті Юрка Грицана варто було посидіти і поглядіти. Стіни, вибілені

два рази врік, двигали у важких рамках безліч образів роботи самого господаря, Юрка Грицана. Був там у соснових рамках лицар гордий Юр, що списом проколює змія, був і його молодий товариш Архистратиг Михайло, з мечем двосічним борзій піхотинець. Були малюнки гір, містечок, сіл, розведені барвистою Юрковою рукою.

Де Юрко навчився тієї штуки, не знав ніхто, так як не знали звідки він походить. Але в селі мав пошану. Найліпші газди давали йому по корцеві вівса і по два корці бараболь, а він малював їх на сосновій дощці святочних і поважних, щоб знали вуки і правнуки, як виглядали їх батьки й діди, газди над газдами на своїй землі.

Але найбільшою пошаною було для Юрка Грицана те, що село поручило йому розмалювати нову церкву. Шо не вговорював старий отець Сивенький, дарма. Газди верто постановили і поришили: церкву збудував нам майстер наш Петро Саванич, пишну і різьблену, як на виставу, то й розмалює її також свій, хоч приблуда, але з зорким оком і золотою рукою, Юрко Грицан.

То був радісний день в житті Юрка Грицана, як він, перевісивши через плечі деревляні коновки, повні розливних фарб, ішов доріжкою помежи вісів і співав. Властиво, то він не співав, уста мав замкнені, щоб не гойкати з утіхи, але в ньому співало дике серце, голосніше за сто уст. І всі напевно чули той спів. Женці простували каблукваті спини і розхр стивши білі рукави, гукали здалека.

— А куди, Юрку, з Богом.
 — А йду малювати красно; дивіт, он, як стоїт гей пуделочко пишне.

Церква здалека виглядала як воскова скринька, а над нею пять вез різьблених сторчалю, як залізні шруби. На даху, завішений у воздуху, як воробень, гойдався будівничий Петро Саванич і стругав гонти. Затинав кривим різьбачом карби на ялинових гонтах, що світилися на сонці, як лискуча бляха і підспівував.

Юрко задер до гори голову і поздорив гучно: — Помагай!

— Помагай і вам — відповів Саванич і знова дзьобнув різьбачком гонту.

— Спаси-Біг. — А чи конечно різьбачити?

Петро стиснув плечі, немов здивувався троха, але зараз відповів.

— Конечно. На везу йдуть. Пишно мус бути.

— А — пишно. Від спадо до верха.

— У вас також. Щоби не ганьбив чужинець.

— Який?

— Німчур, різьбачить іконостас. Побачите.

— Ага... Но — то помагай.

— Помагай.

Юрко, двигнувши свої коновки переступив поріг. Дверей у церкві не було, а на підлозі повно соснових стружків і кедрових. Пахло від того смолою і оліюком, аж груди роздувалися. Юрко зняв коновки і поставив під стіною. Змірив бистрим оком нутрішню поверхню стін і зрівняв праву брову на знак вдвоїля. Відв'язав борзо обережок пензлів від ременного паса, бо рука вже рвалася до праці, як в захристі щось гулко дзенькнуло об кам'яну підлогу, а в слід за тим вишшов з вітаря біловолосий отець і незнаний Юркові пан в коротких до колін штаних, шкіряній камізелці і рогових окулярах.

Юрко вже був замахнув пензлем, але пристав. Священик і незнайомий чужинець ішли до нього. Юрко опустили пензля долів і міряючи площину під перший свій образ, трохи засоромлений виждав.

Тимчасом оба зблизилися до нього і священик взявши за руку чужинця, сказав:

— То, Юрку, різьбар Йоган, славний чоловік, а мій товариш з віденських часів. Він вирізьбить нам іконостас, а ти вважай, щоб не засоромився своїми образами. Малою їх гарно, або, як ти кажеш, красно, щоб наша клітка була пишна ззовні і ще пишніша у середині. Ма-лює!

Чужинець, хоч не розумів цих слів, але догадується їх змісту, легко усміхнувся і потакнув головою, а в Юрковому серці щось заскиглило і заспівало. Чогось дрогнула рука і ще прудкіше шарпнулася до пензля. Юрко хотів малювати, співаючи всім серцем своїм фарбам і пензлям і образам, що ось-ось мав виростати під його рукою.

Священик попросав обох і вишшов. Чужинець ще хвилинку зчудовано оглядав сільського маляра, ні то дивуючись, ні то подивляючи, а там, кивнувши привітно головою, пішов до захристі. Скоро загарчала на всю церкву його токарня і столярський варстат, поскрипуючи шрубами, давав голосний знак, що не дармує. Там різьбився іконостас з рук віденського майстра, чужинця Йогана.

А Юрко Грицан лиш хвилинку виждав. Він прикляк на одне коліно і вдвляючись у воскові стіни, перехрестився живо, так, якби боявся, щоб хто не підглянув, а там скочив на рівні ноги і помачавши пензля у наготовлених фарбах, замахнувся ним на стіну. А вслід за тим з під його рук живо виростали людські лица, далі цілі постаті, храми з дивовижними ганками і вежами, часом бігла крізь ліз вужиста стежка, з в далі майоріла полонина. Шо один рух, що смілий почерк пензля, росла картина, а в Юркових грудях росло серце і відвага була пужка, як на руках кремязні жили. Він тоді був, Юрко Грицан, мистец над мистцями.

А на даху церкви, поскрипуючи обремками гонтів, висліпував на всі заставки горяної сопілки, будівничий Петро Саванич.

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Ріжні причини склалися на те, що в другій половині 1937-го року, тобто на четвертому році видавання числа нашого журналу опізнювалися. Це опізнення остаточно можна було вивірнити тільки так, що оце число видаємо, як подвійне, хоча не збільшуємо його обему, за що наших Ш. Передплатників перепрошуємо. Ми поробили усі заходи, щоб почавши від найближчого числа, що теж ще трохи спізниться і вийде по Святах, наш журнал виходив правильно, як це було давніше повні три і пів року.

До наших Ш. Передплатників і Читачів звертаємося на цьому місці з проханням: просимо приєднувати нам нових передплатників і таких чином дати нам змогу втримати журнал, що має бути покажчиком нашої культури для нас самих і для чужинців.

ВМЕР АНDRІЙ СТРУГ

В місяці грудні вмер у Варшаві визначний польський письменник Андрий Струг.

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!

Родиться Бог, родиться Правда й Добро для всіх нас!

До українських хат по містах і під сільську стріху зліне враз із блиском Свят-вечірньої зірки радість і мир. Спалахне Свят-вечірня свічка, стане в куці дідух, а на столі куця і під гомін коляди обновиться душа й відродиться вся рідня в мирі-згоді на нові труднозмигання до нового кращого життя.

І не зявиться в цій Радісній Свят-вечір на нашому столі наш ворог, сатана-алькоголь, що стільки нам лиха накоїв: батька від матері і дітей відлучив, рідних братів порізнив, прагідно землю відібрав і за море вигнав на чужину, стільки недуг-нечастя наніс, калік, недоумків, божевільних натворив, до лічниць і тюрем силу-силу братів нащих, під прокльони матерей-жінок та плач дітей голих-босих і брязкіт кайдан, запроторив, — майно знищив, потрібних Українській Нації життєздатних членів знівечив, на той світ перевів...

І не затроїть нас і дітей наших у це Рокове Свято дим муринаського зіллятютю по наших хатах!

Всі святкуймо без алькоголю! На місце поганої, панцизняної звички введмо нову українську здорову традицію Свят без алькоголю, створимо новий здоровий народний побут во імя добра й ресту Української Нації!
Веселих і щасливих Свят!

Головна Рада Українського Проти-алькогольного й Протинікотинного Товариства „Відродження“:
 Мгр. Микола Ценко Ярослав Дзіндра.

На свята і в буддень

набій і його перетвори

тільки

маслосоюзу

Всім П. Т. Курцям „КАЛИНИ“ і прихильникам
 нашої фабрики складаємо щирі побажання з Різдом Христовим і Новим Роком.

Дирекція

Кооператива „Будучність“

в Тернополі

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокі число 2.50 Кч.

В АВСТРИІ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокі число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГООЛШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Зстереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГООЛШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належності готівкою або поштовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustrich“, Lwów Rynek 10. Połogne. — „Nasustrisch“, Lwów, Rynek 10. Polen.

Редагує КОЛЛЕГІЯ.
 Друкарня „Львівська“, Львів, 3-го

Контю ПКЮ 153.558 „СМОЛОСКИПИ“

За редакцію відповідає АННА МУЧИЙ-БОДНАРОВИЧ